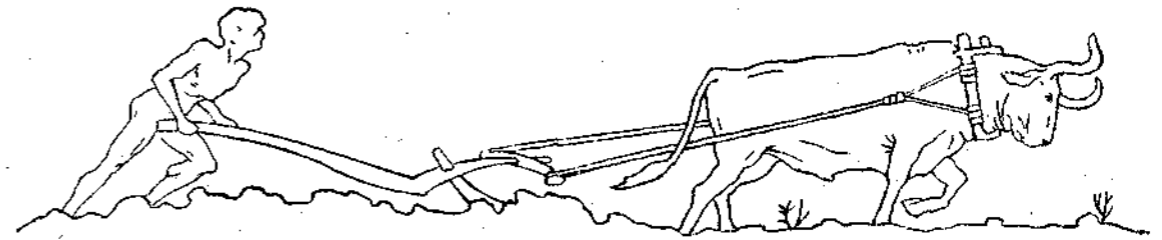

ΠΑΛΑΙΟΝ ΦΑΛΗΡΟΝ

ΥΠΟ Α. ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ

ΠΑΝΔΘΗΝΔΙΑ

ΕΤΟΣ 2' 15 ΝΟ-
ΕΜΒΡΙΟΥ 1906

ΟΙ ΓΡΗΕΣ ΚΙ' Ο ΧΑΡΟΣ

Ἀπὸ τὴν Συλλογὴν τῶν Δημοτικῶν Τραγουδιῶν Ρόδου τοῦ κ. Παύλου Γρευτοῦ.

Ἔρριον¹ ὁ βασιληᾶς
 Νὰ παντρεύονται οἱ γρηῆς
 Καὶ νὰ παίρουν ἀπὸ δυὸ
 Ἔνα γέρο κ' ἕνα νηό.
 Νάχουν τὸ γέρο γιὰ κλαδιά
 Καὶ τὸ νηὸ γιὰ ἀγκαλιά.
 Κι' ὄσες γρηῆς τὸ κούσασι
 Ὅλες ἐοντιρέξασι.
 Στὸ λουτρον ἐπήασι
 Κ' ἐμορφολοιοτήασι
 Καὶ τσουλλάκια² ἐμπλέξασι
 Καὶ στὰ δάση ἐβγήασι
 Τὸ χορὸν ἐπιάσασι.
 Χάροντας ἐπέρασε
 Καὶ τὶς ἐχαιρέτισε.

«— Κοπέλλες κατακόπελλες
 Καὶ μωροκοπελλοῦδες
 Μπὰς κ' ἐπέρασε ἀπὸ δῶ
 Ἔν' ἀλάι³ γρηάδες; — »
 Ἐκεῖνες ἐχορεύασι

Κ' ἢ μὰ τὴν ἄλλη ἐλέασι.
 Χορεύετε μωρὴ καλά
 Κι' ὄπου γρηὰ κ' ἄς τὴ ροιᾶ.
 Ἐμεῖς χορεύουμε στὰ δάση
 Κι' ὄπου γρηὰ κ' ἄς πὰ τὴ πιάση.

«— Ἐσὸ σοι νηὰ καὶ τρυφερὴ
 Κ' εἶσοι καὶ κοπελλοῦδα.
 Μ' γιατί ἤβγασι τὰ δόντια σου
 Κ' ἔκαμες καὶ καμποῦρα; — »

«— Ἀγριελήτσες ἔφρα
 Ποῦ κάμνονοι σιφάδα
 Κ' ἐτίφανεν ἡ γλώσσα μου
 Καὶ δὲ μιλῶ καθάγια. — »

«— Μωρὲ ἔφταξε τὸ τέλος σας
 Κ' οἱ στερινὲς σιγμές σας
 Πέσετε ἀνατολικά
 Νὰ πάρω τὶς ψυχές σας⁴. — »

¹ Ὀρριον. ² Πλεξίδες. ³ Πλήθος.

⁴ Στὴ Ρόδο ὑπάρχει ἡ συνήθεια ὅταν πεθαίνει ἄνθρωπος νὰ τοῦ γυρίζουν τὸ σῶμα ὥστε τὸ πρόσωπό του νὰ βλέπῃ πρὸς τὴν Ἀνατολὴ ὅταν θὰ ξεψυχήσῃ. Τοῦ τραγουδιοῦ αὐτοῦ ὑπάρχει καὶ ἄλλη παραλλαγή, δυστυχῶς χαμένη. Ἐκεῖ οἱ γρηῆς εἶχαν πάει στὸ βασιλικὸ χορὸ καὶ ἀπ' ἐκεῖ ἦλθε ὁ Χάροντας καὶ τὶς ἔσυρε μίᾳ μίᾳ ἀπὸ τὰ μαλλιά.

ΕΛΛΗΝΕΣ ΚΑΙ ΒΟΥΛΓΑΡΟΙ

«Je n'avais ici d'autre intérêt à vivre que de te voir grandir et continuer la tradition... Tout cela se brise maintenant...»
RENÉ BAZIN

Ένα μέρος τών Έλλήνων, ένας δλόκληρος λαός σχεδόν εύρίσκεται εις κίνησιν. Οί Έλληνες τής Βουλγαρίας παραζαλισμένοι γυρνούν, ζητούν τόπον πρὸς εγκατάστασιν. Ολιγότερον ταξειδιώτας ἀπὸ δλους τούς άλλους Έλληνας, θά τούς ἀπαντήσετε σήμερα παντοῦ, σκορπισμένους εις ὅλα τὰ ἀτμόπλοια παντός ἔθνους, τὰ ἀναχωροῦντα ἀπὸ τούς ἀξένους πλέον λιμένας τής Μαύρης Θαλάσσης.

Τούς εἰσνήνησα εις ἓνα ἀπὸ αὐτὰ τὰ ἀτμόπλοια ποῦ κáμνουν τὸν γῦρον τής Μεσογείου καὶ ἀπὸ τὰς ἀκτὰς τής, ἀπὸ τὴν Συρίαν μέχρι τής Ἰταλίας, μαζεύουν ἀνθρώπους διὰ νὰ τούς ρίψουν εις τὸ ἀδηφάγον στόμα τοῦ νέου κόσμου. Μέσα στὸν συρφετὸν ἐκείνον τῶν μεταναστῶν, οἱ ὁποῖοι ἄφηναν οἰκειοθελῶς τὴν πατρίδα των, μερικαὶ οἰκογένειαι Έλληνικαὶ πρόσφυγες ἐκ Βουλγαρίας, ἄλλοι μετανάσται αὐτοί, ἀποτελοῦσαν μίαν παρατονίαν μίαν σκιερὰν κηλίδα. Συμμαζεμένοι ἄφωνοι, χωρὶς γέλιο στὰ χεῖλη, ἔστεκαν ἀκίνητοι ἔμπρὸς στήν περιεργὴ εὐθυμία τῶν μεταναστῶν, οἱ ὁποῖοι μὴ σκεπτόμενοι πλέον, κορεσμένοι ἀπὸ σκέψεις, προσπαθοῦσαν νὰ καταστήσουν ὀλιγότερον ἀνιάρδον τὸ μακρυνὸ τους ταξεῖδι. Καὶ οἱ μὲν καὶ οἱ δὲ ἄφηναν πατρίδα, ἀλλ' αὐτοὶ οἱ ὁποῖοι δὲν ἐπήγαιναν τόσον μακρὰ, ἀλλ' ἴσως πάλιν μακρύτερα, διότι δὲν ἤξεραν ποῦ νὰ σταματήσουν, ἦσαν περισσότερον λυπημένοι, γιατί δὲν ἄφηναν τὴν πατρίδα των, τὴν ἔχαναν.

Μία κακὴ Μοῖρα ἐδημιούργησε ἓνα νόθον καθεστὸς καὶ μίαν ἡμέραν εὐρέθησαν ἔξαφνα δύο λαοί, δύο στοιχεῖα ἀντίθετα, Έλληνες καὶ Βούλγαροι, ὁ ἓνας κοντὰ στὸν ἄλλον διὰ νὰ συζητήσουν.

Μία παράξενη ἀνακομὴν παρεσκεύασε τὴν σημερινὴν κατάστασιν. Εἰς τὸ διάστημα αὐτό, λὲς καὶ σφρηλατοῦσαν τὸ μῖσος, δύο ἀντίθετα προσπλάθειαι κατεβάλλοντο.

Τὰ ἔθνη τρέφονται μὲ ιδεώδη. Καὶ τὰ ιδεώδη αὐτὰ δυναμόνουν ἀπὸ τὰς θλίψεις καὶ τὰς ἀναμνήσεις περασμένων κακοδαιμονιῶν καὶ ἀτυχῶν προσπαθειῶν. Τὰ πρόσκαιρα καὶ τεχνικὰ δεινοπαθήματα τῶν Βουλγάρων, ποῦ ἔδωκαν ἀφορμὴν εις τὴν ἀπελευθέρωσιν των, δὲν ἦσαν ἀρκετὰ ἰσχυρὰ νὰ θρέψουν καινούρ-

για ιδεώδη παραφορσικωθέντα ἀπὸ τὴν ἀνέλπιστον τύχην. Ἐξήτησαν ἓνα ἔχθρὸν, ὅπου νὰ ἠμπορέσουν νὰ ἀκονίσουν τὴν νέαν ψυχὴν, τὴν ὁποῖαν ζητοῦσαν νὰ δημιουργήσουν. Ἦσαν ἐνώπιόν των, δίπλα των, τὸν Έλληνα, τὸν προαιώνιον ἔχθρὸν. Καὶ ὠρκίσθησαν νὰ γίνουν μισητοὶ καὶ νὰ μισήσουν.

Τίποτε δὲν ὠλιγόρησαν δι' αὐτὸ. Ένα μυθιστόρημα χρισμένον μὲ ἐπιστήμην, ἀπὸ ἓνα Τσέχον καθηγητὴν, ποῦ ἐχορημάτισε Βούλγαρος ὑπουργὸς τής Παιδείας, ἀντικατέστησε τὴν ἀνύπαρκτον ἐθνικὴν των ἱστορίαν. Ἀλλὰ τὰ χαριζόμενα μικρὰ ἔθνη ψεύδη, ποῦ ἐπιτρέπονται κάποτε εις νεαρὰ ἀκόμη ἔθνη, διὰ νὰ ἀνοίξουν μπροστὰ των κάπως πλατυτέρους ὁρίζοντας, εἰς τὸ μυθιστορικὸν αὐτὸ κατασκευάσμα πῆραν μορφήν τερατώδη. Τὸ ἀθῶο ψεύτικο παραμυθάκι κατήνησε ἀπαίσιον. Καὶ ταραγμένοι τὰς φρένας παιδαγωγοί, ἀπὸ ἡμῶν ἤδη αἰῶνα, δὲν ἔπαυσαν νὰ τὸ διηγῶνται. Οἱ Έλληνες ἦσαν φωτισθέντες, οἱ Έλληνες εἶναι καὶ ὑπῆρξαν οἱ ἀσπονδότεροι ἔχθροι τῶν Βουλγάρων. Ἀπὸ τὴν παιδικὴν των ηλικίαν, εἰς τὸ σχολεῖον, εἰς τὴν ἐκκλησίαν, παντοῦ, ἄλλο δὲν ἤκουαν παρὰ τὴν αἰωνίαν ἐπιδόξ, οἱ Γραικοὶ ἔχθροὶ τῶν Βουλγάρων. Έτσι ὁ φανατισμὸς ἐβλάστησεν εἰς τὰς ψυχὰς των καὶ ἄρχισε νὰ θολώνῃ τὰ μάτια των.

Ένω ἔτσι μία λαίλαψ προετοιμάζετο, οἱ Έλληνες συντοπῖται των, εγκαταλελειμμένοι σχεδόν ἀπὸ δλους, ὅπως τὰ ἀρνιά εἰς ἐπικειμένην καταιγίδα φεύγουν καὶ συμμαζόνονται συγχρόνως, ἀπεσύρθησαν ἀπὸ παντοῦ, ἄλλοῦ σπρωχόμενοι καὶ περιφρονούμενοι, ἄλλοῦ πάλιν οἰκειοθελῶς. Ἀπέφυγον πᾶσαν ἀφορμὴν ἐρεθισμοῦ, καὶ ἐσχημάτισαν ἰδικὴν των ζωὴν μοναχικὴν καὶ σκεπτικὴν, μοναδικὴν εἰς τὰ χρονικὰ συγχρόνων λαῶν. Ἡ ἀπομόνωσις αὐτὴ τούς ἐδίδαξε πολλά. Ἐγνώρισαν τὸν πείσμονα χαρακτῆρα τῶν ἀντιπάλων των, τὰ σχέδια καὶ τὸν τρόπον τής ἐνεργείας των. Οἱ Βούλγαροι δὲν ἐζητοῦσαν μόνον τὴν ἀφομοίωσιν των, ἐμάχοντο αὐτὴν τὴν ὑπαρξίν των. Καὶ ἡ δοκιμασία αὐτὴ τούς ἐπροίκισε μὲ νέαν δύναμιν σφριγῶσαν καὶ ἀκάθεκτον. Εἰς τὰς σιω-

πηλὰς καὶ ὑπόπτους ἐνεργείας τῶν Βουλγάρων ἀντιμετώπιζαν δυσπιστίαν καὶ καρτερικότητα, εἰς τὴν θύελλαν ἀντοχήν, καὶ εἰς τὸ φοβερότερον ὄπλον, τὴν καταφρόνιαν — οἱ Βούλγαροι μετεχειρίζοντο τούς Έλληνας χειρότερα καὶ ἀπὸ τούς Ἀθιγγάνους — ἀπάθειαν στωικὴν καὶ ψυχικὴν δύναμιν ἀνταξίαν τοῦ ἀρχηγοῦ τής θρησκείας ποῦ τούς ἐνέπνεεν.

Εἶναι ἀλήθεια πῶς ἡ φανερὴ καὶ κρυφὴ αὐτὴ πάλη ψυχῶν καὶ πράγματων ἐδημιούργησε καὶ μίαν περιεργὸν οπεῖραν ἀνθρώπων, μίαν κατηγορίαν Ρωμιῶν, οἱ ὁποῖοι τρόπον τινά, καθὼς λέγουν οἱ Τοῦρκοι, εὐρίσκονται στὸ μεζάι. Ὅποιοι δώσῃ περισσότερα. Οὐδέτεροι εἰς τὴν ἀρχὴν, λέγονται Έλληνες. Κατηγοροῦν ὁμοῦ καὶ ὁμιλοῦν μὲ περιφρόνησιν διὰ πᾶν τὸ ἑλληνικόν, ὀνομάζοντες ὀπισθοδρομικοὺς καὶ ὄσους δὲν κáμνουν ὅπως αὐτοί. Ὑστερα ἀπὸ ἓνα πλειστηριασμὸν παρουσιάζονται ὡς Βούλγαροι, Ρωμοῦνοι, Ἀλβανοὶ κ.τ.λ. πρωτοσιατοῦντες εἰς ὅλας τὰς προπαγάνδας. Ἄλλοι πάλιν ἐξ ἀνάγκης, γνωστικοὶ ἢ ἑλαφροί, παρουσιάζοντες τὸ συμφέρον ὡς τιμὸν τής ζωῆς, αὐτομολοῦν. Καὶ τὴν ἀνάγκην ἀκολουθεῖ ἡ ἀναίθεια. Ἀντιστρόφως φιλοτιμούμενοι, καταδιώκουν μὲ περισσότεραν λύσσαν καὶ περισσότεραν γνώσιν τὴν ἰδίαν των φυλὴν. Αὐτοὶ εἶναι οἱ ἀσπονδότεροι διῶκται μας.

Ἀλλὰ κοντὰ εἰς τὴν ἀναπόφευκτον αὐτὴν ψωρίασιν ἔθαλε καὶ μία ἄλλη τάξις, σωστὸ ἀγλάισμα, ἡ τάξις τῶν ἀληθινῶν πατριωτῶν. Πόσοι ἀπὸ τούς ἀφανεῖς αὐτοὺς γέρους μὲ τὴν σκληρὴν καρδιάν, ποῦ δὲν ἐγνώρισαν σχεδὸν νεότητα, ἓνα μέρος τοῦ προώρου γήρατος των δὲν τὸ χρεωστοῦν εἰς τὴν διαρκὴ σκῆψιν καὶ τὴν δνειροπόλησιν τής πατρίδος; Ἐξέχασαν πολλὰς φορὲς τὸν ἑαυτὸν των καὶ τὴν οἰκογένειαν των καὶ ἐξήντησαν τὴν ὑπαρξίν των εἰς ἡρωϊσμούς, οἱ ὁποῖοι ἴσως δὲν θὰ ἀκουσθῶν ποτέ, διὰ τὴν ἀξιοπρέπειαν ἐνὸς ὀνόματος π. χ. ἢ διὰ τὴν ὑποστήριξιν μιᾶς ἰδέας, ἡ ὁποία ἔπρεπε νὰ σταθῇ ὑψηλά. Ἴτσι ὡς πρὸς αὐτὸ μὲ τούς μεγάλους ἐκείνους καλλιτέχνας τοῦ μεσαιῶνος, ποῦ εἰργάζοντο δι' ἓνα ἀριστούργημα, διὰ μίαν ἐκκλησίαν γοθτικὴν, χωρὶς πουθενὰ νὰ βάλουν τὸ ὄνομα των, ὑπῆρέτουν τὴν Ἰδέαν μὲ τρελλὴν χαρὰν, ὡς μόνην ἀνταμοιβὴν ἔχοντες, ὅτι κατὰ ἔκαμνον διὰ τὴν διαίωσιν τοῦ στερεοῦ οἰκοδομήματος τής πατρίδος, διὰ τὸ ὄνομα Έλλην, τὸ ὁποῖον κατέστη ἔτσι ἀκριβόν.

Μέσα εἰς τὸν κνεῶνα, τὴν ἀστασίαν καὶ τὸ ἀνακάτωμα, ὅπου ἀκόμη εὐρίσκονται οἱ λαοὶ οἱ διάφοροι τής Ἀνατολῆς, πολλὰ μέσα τεχνητὰ δοκιμασθέντα, ἔμειναν ἀπὸ ἡμᾶς ὅπως διόλου ἀχρησιμοποίητα, ἴσως ἀπὸ περιφρόνησιν ἀπὸ ἓνα κατ' ἐξοχὴν δημοκρατικὸν πνεῦμα ὅπου ἔχομεν. Καὶ ὁμοῦ τὰ μέσα αὐτὰ πολλὰς φορὲς ἐπέτυχαν νὰ διαλύσουν τὸ χάος τῶν μερδεμένων ἐθνικοτήτων τής Ἀνατολῆς καὶ νὰ ὀδηγήσουν ἦσυχᾳ ἦσυχᾳ εἰς τὰς ἐτοιμασμένας μάδρας τὰ δύστροπα ποίμνια ποῦ ἐβέλαζαν ἔξω ἀδέσποτα στοὺς τέσσαρας ἀνέμους. Καὶ ἀκριβῶς αὐτὰ τὰ μέσα, ὅπως εἶναι ὁ φανατισμὸς, ὄχι ὁ ἐνθουσιασμὸς, τὸ μεγαλοπιάσιμο καὶ ἡ ἐξωτερικὴ πομπώδης παράστασις μερικῶν πραγμάτων, μετεχειρίσθησαν οἱ ἀντίπαλοι μας εἰς τὴν Ἀνατολὴν καὶ ἰδίως δταν ἐπρόκειτο νὰ ἔλθουν εἰς σχέσεις ἔξω τῶν ὁρίων τῶν κρατῶν των. Ένα παράδειγμα: ὀμολογουμένως εἶμεθα ναυτικὸν κράτος καὶ μόνον τοῦτο μία γραμμὴ εὐπρόσωπος, ἡ ὁποία νὰ ἐνώνῃ τὴν μητρόπολιν μὲ τὰς ἄλλας χώρας τής Ἀνατολῆς, δὲν ὑπάρχει. Ἴσως ὡς πρὸς τοῦτο νὰ ἐξωδεύθησαν ἑκατομμύρια, ἀλλ' ὀρισμένως ἔλειψε πάντοτε τὸ σύστημα καὶ ἡ μέθοδος, ὅλα τὰ ἐφορτώσαμεν εἰς τὴν ἰδιωτικὴν πρωτοβουλίαν. Εἶναι ἀλήθεια, ὅτι εἰς αὐτὴν ὀφείλει πολλὰ ἡ σημερινὴ Ἑλλάς, ἀλλ' ὅπως ὅλα τὰ πράγματα, ἀρχίζει καὶ αὐτὴ σήμερα νὰ μᾶς δευκνῇ τὴν εἰδεχθῆ τής ὀψιν. Παράλπει τὸ κράτος ὡς δύναμιν. Ἄς μὴ γελῶμεν τὸν ἑαυτὸν μας, κανεῖς ἀκόμη λαὸς εἰς τὴν Ἀνατολὴν, οὔτε ἡμεῖς οἱ Έλληνες, δὲν ἐφθάσαμεν εἰς τὴν περικοπήν, ὥστε νὰ παραβλέπωμεν τὴν παράστασιν καὶ νὰ φθάνωμεν κατ' εὐθείαν εἰς τὰ πράγματα. Ὅλοι εἶμεθα ἀκόμη παιδιὰ καὶ δὲν ἠμποροῦμεν νὰ ἀποφύγωμεν τὴν ἐπίδρασιν ποῦ ἔχει ἐπάνω μας, εἰς μελαγχολίαν ἢ ὑπερηφάνειαν, ἓνα κομμάτι χρυσό, ἢ μὴ ὀμορφὴ καὶ ὑπερήφανα κυματίζουσα σημαία τής πατρίδος. Καὶ ἡ ἐπίδρασις αὐτὴ εἶναι δύναμις. Αὐτὴν δὲ τὴν ματαιόδοξον δύναμιν, ἀλλ' ὀπωσδήποτε δύναμιν, ἢ ἰδιωτικὴ ἐργασία, τὸ ἀθροισμα αὐτὸ τής πρακτικότητος καὶ τής αὐστηρᾶς οἰκονομίας, ἀδυνατεῖ νὰ παρῆξῃ. Ἡ ἐπίδειξις συνοδεύει πάντοτε μίαν ἐπίσημον ἐνεργείαν, τὴν ἐνεργείαν ἐνὸς κράτους, τὴν ἀπηλλαγμένην ἀπὸ τὸν ἀπογοητευτικὸν ἔλεγχον ἐνὸς ἐνδιαφερομένου ἰδιώτου καὶ ὅπου ἡ ἐξυπηρέτησις ἀνωτέρων συμφερόντων, συγχωρεῖ κάποιαν ἐλευθεριότητα καὶ ἐπιβάλλει πάντοτε τὴν ζηλευτὴν τάξιν. Ἄλλως τε αὐτὴ ἡ ἀληθινὴ πρόοδος

ἀπαιτεί τὰς ἀναγκαίας αὐτὰς σπατάλας, αἱ ὁποῖαι συντελοῦν εἰς τὴν μεγαλοπρέπειαν π. χ. ἐνὸς express φεύγοντος ἢ εἰς τὴν πανηγυρικήν ἀφιξίν ἢ ἀπόπλουν ὠραίων ἀεροπλοίων. Εἶναι μία διάχυσις εἰς τὴν ἐργασίαν καὶ μία διακόσμησις εἰς τὴν καθημερινὴν ζωὴν.

Ἴσως ἡ παντελής ἀποχὴ αὐτῆ τοῦ Ἑλληνικοῦ κράτους πρὸς προσηλυτισμὸν ἀφ' ἐνὸς καὶ ἡ μαρτυρικὴ καρτερικότης τῶν Ἑλλήνων τῆς Ἡγεμονίας ἀφ' ἑτέρου νὰ ἔδωσαν τὸ φοβερὸν ἐκεῖνο θράσος εἰς τοὺς Βουλγάρους νὰ μὴν λογαριάζουν ὡς τίποτε πλέον τοὺς Ἕλληνας, στερουμένους πάσης δυνάμεως. Ὅταν π. χ. τοὺς ἀνέφεραν ὅτι εἰς τὴν Μακεδονίαν πρέπει νὰ λογαριάζουν καὶ τὰ Ἑλληνικὰ στοιχεῖα, με περιφρόνησιν ἀπήντων «μήπως καὶ εἰς τὴν Βουλγαρίαν δὲν ὑπάρχουν Ἕλληνες; ἀπλούστατα οἱ Γραικοὶ πρέπει νὰ γίνονται Βούλγαροι». Εἶχαν προκαταβολικῶς καὶ τὴν φήμην ὅτι ἦσαν ὁ ἀκραιότερος λαὸς τῆς Ἀνατολῆς. Πρόσφατα ὅμως γεγονότα τοὺς ἐξέπληξαν. Καὶ ἡ ὁργὴ τῶν ἀπεκάλυψεν ὅτι τὸ φαινόμενόν των σφριγὸς δὲν ἦτο ἄλλο παρὰ θηριωδία λαοῦ ἀγροῖκου ἀκόμη. Καὶ ἡ «Θύελλα» ἡ μυστικὴ κακοποιὸς των ἑταιρία, ποῦ συχνὰ πυκνὰ ἐνεφανίζετο προστάτις τῆς προπαγάνδας καὶ ἐχάνετο πάλιν, ἐξεργάγη αὐτὴν τὴν φορὰν εἰς ἀληθινὴν θύελλαν, εἰς τὰς σκηνὰς τοῦ περασμένου θέρους.

Ὁ Δ. Μερσεκόβσκις εἰς τὸν «Θάνατον τῶν Θεῶν» ἀναφέρει μίαν θηριώδη χριστιανικὴν αἵρεσιν ἀκμάσασαν κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ τρίτου αἰῶνος. Μὲ βαρεῖα ῥόπαλα ὀπλισμένοι οἱ ὀπαδοὶ τῆς αἵρέσεως αὐτῆς, διέτρεχαν τὰς θερμὰς ἐκτάσεις τῆς Ἀφρικανικῆς ἠπείρου, καὶ ἐφόρνευαν ἀδιακρίτους χριστιανούς καὶ ἀπίστους, δοξολογοῦντες τὸν Θεόν. Ἡ κραυγὴ «Δόξα εἰς τὸν Θεόν» εἶχε καταντήσει νὰ ἐμποιῇ περισσότερον τρόμον παρὰ ὁ μυκηθμὸς τῶν λεόντων εἰς τὴν ἔρημον. Σήμερον ἡ αὐτὴ κραυγὴ ὑπὸ τὸ πρόσχημα τῆς πατρίδος, σπέρνει τὸν τρόμον καὶ τὸν φόβον εἰς φιλησύχους ἀνθρώπους, οἱ ὁποῖοι ἔτυχε ὄχι νὰ μὴν ἔχουν τὴν αὐτὴν πατριδα ἀλλὰ νὰ μὴν εἶναι ὅμοιοι με τοὺς νεοφωτιστοὺς αὐτοὺς αἰρετικούς.

Ὁ ἀμειλικτος αὐτὸς διωγμὸς ἐξέσχισε πλέον τὸ ἐλαφρὸν παραπέτασμα, ποῦ ἐκρατεῖτο ἀκόμη ἄθικτον διὰ τὴν ἀναγκαίαν συμβίωσιν Ἑλλήνων καὶ Βουλγάρων. Μᾶς ἀπεκάλυψεν ὅμως καὶ ἓνα ἀπροσδόκητον φαινόμενον, πολὺ παρήγορον διὰ τὴν φυλὴν μας. Ἐξαφνα ἀνα-

θάλλει ἀπὸ ἓνα βουνὸν ἀπογοητεύσεων καὶ πικρῶν δοκιμασιῶν, μία νέα ἀγάπη, ἓνα νέον ζῦπνημα τῆς ἑλληνικῆς ψυχῆς. Χωρὶα δλόκληρα ξεχασμένα, ἀγνωρίστα ὑπὸ τὸ βάρος ξένης ἐνδυμασίας, μερικὰ ἐξ αὐτῶν καὶ με ξένην γλῶσσαν, ξετινάσσονται ἀπὸ τὸν λήθαργον καὶ ἐνθυμοῦνται τὴν ἑλληνικὴν καταγωγὴν των καὶ εἰς ἓνα ἀμυδρὸ, δειλὸ καὶ δυσκολοδιάκριτο μύνημα τείνουν τὰ χέρια καὶ ἀναζητοῦν ἀδελφούς.

Δὲν εἶμεθα καὶ τόσον πολλοὶ ὥστε νὰ περιφρονήσωμεν τὰς χιλιάδας αὐτῶν τῶν Ἑλλήνων ποῦ προσφέρονται νὰ δυναμώσουν τὴν Ἑλληνικὴν οἰκογένειαν. Δίδεται ἐκτακτος εὐκαιρία πρὸς περισυλλογὴν ἑλληνικῶν δυνάμεων, αἱ ὁποῖαι με τὴν νέαν ροπὴν τῶν πραγμάτων εἶναι καταδικασμένοι εἰς ἐξαφανισμόν. Σήμερον ἡ Ἑλλὰς ἔχει καθῆκον ἀφοῦ πληρῶσθαι τὰ κενὰ ποῦ τῆς ἔχουν ἀφήσει αἱ συχναὶ μεταναστεύσεις καὶ ἄλλαι αἰτίαι, νὰ φροντίσῃ καὶ διὰ τοὺς ἄλλους, διὰ τὴν ἐγκατάστασιν των εἰς τὴν γείτονα ἐπικράτειαν, ἰδίως εἰς τὴν Θράκην, εἰς τὸν φιλόξενον αὐτὸν τόπον, ὅπου περισσότερον ἀπὸ ὅλα τὰ ἄλλα μέρη ἡ φυλὴ μας διετήρησε τὸν ἐθνισμόν της ἀκέραιον καὶ ἔζησεν ὀπωσδήποτε καλλίτερα. Οἱ Ἕλληνες τῆς Βουλγαρίας πολλὰς φορὰς ἐπεθύμησαν τὸ παλαιὸν καθεστὸς, τὴν ζωὴν ὑπὸ τοὺς Τούρκους. Τὰ πράγματα ἀπέδειξαν ὅτι εἶχαν δίκαιον. Μέγας καὶ ἀληθινὸς πατριώτης θὰ εἶναι ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος θὰ συμβάλῃ εἰς τὴν ἀποκατάστασιν αὐτῆν.

Κατὰ τὸν τελευταῖον πόλεμον οἱ ἀντίζηλοί μας ἀπὸ μακρὰν ἐθεῶντο, νὰ βεβαιωθοῦν διὰ τὴν πραγματικὴν μας δύναμιν ὡς κράτους. Σήμερον ἐξ ἴσου ἄφωνοι καὶ πρὸς τὸ παρὸν ἀπρακτοῦντες, περιμένουν νὰ σχηματίσουν πραγματικὴν ἰδέαν καὶ περὶ τοῦ θρυλουμένου πατριωτισμοῦ τῶν Ἑλλήνων. Τὸν ἐνόμιζαν παρὰδοσιν μόνον, ἀλλὰ δὲν ἦσαν βέβαιοι, κάποτε τοὺς ἐθόλωνε τὰ μάτια. Ἄλλοιμονον ἂν ἐπιβεβαιωθῆ ἡ ὑποψία των! Βαρεῖς καὶ μετριοφύτοι θάρρος θὰ ἐπιπέσουν νὰ κόψουν πλέον τελείως τὸ χαλαρωμένον σχοινὶ ποῦ ἐνώνει ἀκόμη τὴν Ἑλλάδα με τὰς σκορπισμένας δυνάμεις της. Σήμερον οὔτε δέκα Ἕλληνες, καὶ ἰδίως χωρικοὶ, δὲν πρέπει νὰ μείνουν εἰς τὴν Βουλγαρίαν, εἰς τὴν ἀποξενουμένην πλέον πατριδα των, τὴν ὁποῖαν ἐπὶ αἰῶνας δλοκλήρους ὑπερηγάπησαν. Ἄν ὑπῆρχε σκοπὸς τῆς ἐκεῖ παρουσίας των, τὴν στιγμὴν αὐτὴν ἀρχίζει νὰ παραδρομῇ, ἢ παραδοσις διαλύεται, τὸ σχοινὶ κόπτεται. Τὸ πᾶν καταρρέει.

Α. ΑΛΥΑΤΗΣ

ΟΙ ΣΥΓΓΡΑΦΕΙΣ ΜΑΣ

ΑΡΙΣΤΟΜΕΝΗΣ ΠΡΟΒΕΛΕΓΓΙΟΣ

Ὅταν ἐρωτογνώρισα τὸν κ. Προβελέγγιον — καὶ εἶνε ἀρκετὰ χρόνια τώρα — με τὴν ἐξόχως συμπαθητικὴν φυσιογνωμίαν του καὶ τὰ ὀλογάλανα μάτια του, ποῦ ἐγκλείουν κάτι ἀπὸ τὸ φῶς καὶ τὸ χρῶμα τοῦ Ἀττικοῦ οὐρανοῦ, εἶπα εἰς τὸν ἑαυτὸν μου: Ἴδου ἓνας ἄνθρωπος! Τὴν πρώτην αὐτὴν ἐντύπωσιν δὲν διέψευσεν εὐτυχῶς βραδύτερον ἢ κάπως στενωτέρα γνωριμία μας. Ἀπεναντίας, ὅσο τὰ χρόνια περνοῦσαν, τόσο μέσα ἔς τὴν ψυχὴν μου ἐκρατύνετο ἡ πεποίθησις, ὅτι ἡ ἀγαθότης του προσήγγιζε τὴν «bonté infinie» τοῦ Ρενάν, ὥστε ὅταν τὸν ἐπλησίαζα νὰ αἰσθάνωμαι τὴν ἐπιθυμίαν νὰ κάμω τὸν σταυρόν μου καὶ νὰ τὸν ἀσπασθῶ με εὐλάβειαν καὶ κατάνυξιν ὡς ἓνα ἀπὸ τοὺς ἀποστόλους τῆς Ἀμνησιακίας καὶ τῆς Συγγνώμης.

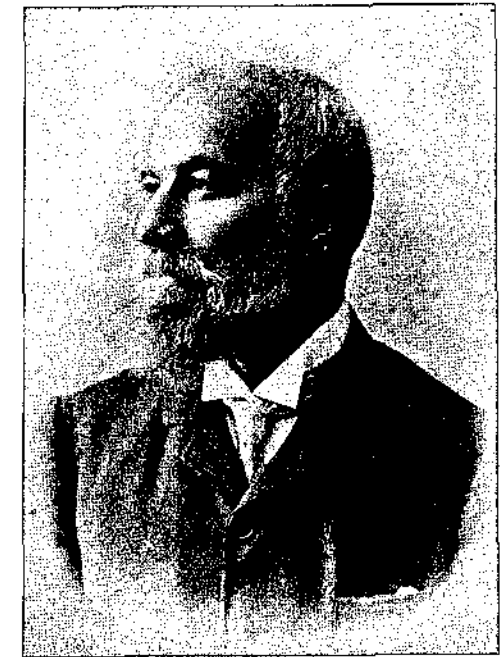
Τὸ ρητὸν «Ὅσα ἡ μορφή τοιαύτη καὶ ἡ ψυχὴ» ἀναμφισβητήτως θὰ ἐλέχθη δι' ἄνθρωπον τῆς ἰδιοσυγκρασίας τοῦ κ. Προβελέγγιου. Λεπτότατος τοὺς τρόπους καὶ γλυκὴς συνομιλητὴς ἀφίνει τὸν συζητητὴν του νὰ εἰσέλθῃ εἰς τὰ μυχαίτατα τῆς ψυχῆς του ἐντὸς τῆς ὁποίας ἐγκλείει τὸν νόνον του πρόθυμον νὰ σκορπίσῃ τὸ βάλαμον τῆς ἀνακουφίσεως καὶ τῆς γαλήνης. Ἡ συμπάθεια του μάλιστα πρὸς κάθε ἄλλον νόνον φθάνει μέχρι τοῦ σημείου ὥστε ὅταν βλέπει κανεὶς τὸν ποιητὴν διερχόμενον ἐμπροσθεν του ν' ἀναπολῆ τὸν στίχον του ἀπὸ τὰς «Σελίδας τῆς Ζωῆς»

«Διαβαίνεις κ' ὁ ἀγέρας σου παρηγοριὰ σκορπίζει»

διότι ὅπως καὶ τὸ λέγει εἰς τὴν «Προσευχὴν» του εὐλαρινῶς ποθεῖ

«Νὰ ἰδῆ τῆς δυστυχίας νὰ γελᾷ
Τὸ ἀγέλαστο, μαρμαρωμένον στόμα
Στὴν ὄψιν, πῶχοντες καὶ μοῖροι φωλιάσει,
Νὰ ἰδῆ νὰ λάμψη τῆς χαρᾶς τὸ χρῶμα».

Μὲ μία τέτοια ψυχὴ ὀπλισμένος ὁ κ. Προβελέγγιος νομίζω ὅτι ἂν δὲν εἶνε ὁ μόνος, εἶνε ὅμως ἀπὸ τοὺς ὀλίγους ποιητὰς εἰς τὴν χώραν μας ποῦ ἔῃ ὑπεράνω ἀπὸ τὰς μικρότητας αὐτοῦ τοῦ κόσμου, τοῦ ὁποῖου τραγουδεῖ τὴν θλίψιν, τὰ αἰσθήματα καὶ τὴν δμορφιά. Βλέπει εἰς κάθε του βῆμα τὰς ἀσχημίας, τὰς πονηρίας καὶ τὰς ματαιότητας τῶν ἀνθρώπων ποῦ τὸν τριγυροῦν ἀλλὰ δὲν δυσανασχετεῖ. Ὅταν τὰ

Ἄριστομένης Προβελέγγιος.

πρόσωπα ἢ τὰ πράγματα τὸν πειράζον, κλίνει πρὸς τὰ ἐμπρὸς ὀλίγον τὸ κεφάλι του καὶ χαμογελά. Τὸ χαμόγελον του ὅμως εἶνε περιεργον, ὥστε νὰ μὴ εἰξεύρη κανεὶς ἂν ἐγκλείῃ τὴν εἰρωνείαν ἢ τὴν ἀδιαφορίαν δι' ὅτι ἔχεται με κάποιαν ἀδιακρισίαν νὰ τοῦ ταράξῃ τὴν γαλήνην τῆς ποιητικῆς του ψυχῆς. Ἐν τούτοις εἶνε βέβαιον ὅτι τὰ πειράγματα τῶν συναδέλφων του τὸν βυθίζον εἰς βαθυτάτην ἠδονὴν. Ἄλλ' αὐτὸ μὴν ὑποθέσετε ὅτι τὸ κάμνει ἀπὸ ὀπισθοβουλίαν διὰ νὰ μὴ δεῖξῃ ὅτι λυπεῖται, ἢ ὅτι μελετᾷ σιωπηλῶς ἀντεκδίκησιν. Δι' ὄνομα τοῦ Θεοῦ ὄχι. Διότι ὁ ποιητὴς ποῦ ἐτραγοῦθησεν ἄλλοτε

«Ὅργονε, πόνε, ὄργονε με νύχα σιδερένια
Τὸ στήθος μου καὶ ἄνοιγε βαθιά, βαθιά πληγὴ
καὶ εἶχε τὴν δύναμιν νὰ μετρηθῆ μαζί του καὶ
ν' ἀναφωνήσῃ παρακάτω

«Ὅσο τ' ἄλιτρον σου βαθιά, βαθύτερα πηγαίνει
Τόσο κ' ἀπὸ τὰ σπλάχνα μου, τὰ μαῦρα, φλογερά
Νιόθω νὰ βγαίῃ δύναμη κρυφὴ κ' ἐδλογημένη
Καὶ νὰ με παίρῃ ἀπὸ τὴ γῆ σὲ πύρινα φτερά»

ἀφίνει νὰ συντρίβονται ἔμπρὸς τοῦ ὄλαι αἱ μικρότητες τῆς ἀνθρωπίνης ζωῆς.

Τῆς καλοσύνης τοῦ αὐτῆς ποῦ εἶνε ἓνα φαινόμενον μέσα ἔς τὰ Νεοελληνικά γράμματα γνωρίζω πολλὰ ἀνέκδοτα. Μερικά ἐξ αὐτῶν εἶνε τόσο χαρακτηριστικά ποῦ ἀξίζει νὰ τὰ διηγηθῆ κανεὶς. Ἐνθυμοῦμαι ὅτι τὸν συνήντησα ἓνα ἀνοξιάτικο πρωὶ εἰς τὴν γωνίαν τῆς ὁδοῦ Πανεπιστημίου καὶ Λεωφόρου Ἀμαλίας. Μοῦ ἐπρότεινε νὰ κάμωμεν ἓνα περίπατον ἕως τὸ Ζάππειον. Εἰς τὸν δρόμον μας τὰ πουλάκια ἐτόνιζαν τὸ κρωϊνὸ τραγοῦδι τῶν καὶ ἔμπρὸς μας ἡ Ἀττικὴ φύσις ἐδέχετο μὲ ἀνέκφραστον ἠδονὴν τὰς θωπείας τοῦ ἑαρινοῦ ἡλίου. Τριγύρω μας ὄλα τὰ ἀντικείμενα εἶχον περιβληθῆ ἓνα ἀραχνοῦφαντον πέπλον γεμάτον ἀπὸ ὄνειρον καὶ μυστήριον. Ὁ Ὑμηττὸς μὲ τὴν ἁρμονίαν τῶν γραμμῶν του, τὰ σπασμένα μάρμαρα μὲ τὸ βάρος τῶν ἀναμνήσεών των, τὰ δένδρα μὲ τὰ τρυφερὰ καὶ μισοανοιγμένα φύλλα των ἀνεμιγνύοντο εἰς τὴν σιγανὴν συνομιλίαν μας καὶ ἔδιδον ἓνα περίεργον τόνον εἰς τὴν σκέψιν μας. Αἴφνης, χωρὶς νὰ τὸ θέλω, ἀλλ' ὄχι καὶ χωρὶς νὰ γνωρίζω τὸ διατί, τὰ χεῖλη μου ἐπρόφεραν τὸ ὄνομα τοῦ ποιητοῦ τῶν «Σκαρβαίων καὶ Τερακότων» ὅστις ἐκεῖνας τὰς ἡμέρας εἶχε δημοσιεύσει δυσμενῆ κριτικὴν ἐναντίον τοῦ κ. Προβελέγγιου καὶ τὸν ἀπεκάλει «χρυσὴν μειριότητα». Θὰ ὑποθέσετε τώρα ὅτι ὁ ποιητὴς μας ἔγεινεν ἔξω φρενῶν καὶ ὅτι θὰ ἔψαλε τὸν ἐξάψαλμον τοῦ κριτικοῦ. Τίποτε ἀπὸ ὅλα αὐτὰ. Ἀπεναντίας μὲ τὸν ἴδιον τόνον τῆς φωνῆς καὶ μὲ τὴν αὐτὴν ἔκφρασιν εἰς τὸ πρόσωπόν του ἔπλεξε τὸ ἐγκώμιον τοῦ ἐπικριτοῦ του, πρὸς μεγίστην λύπην μου διότι ἠθελα νὰ τὸν ἴδω ἔστω καὶ μίαν φορὰν ὠρμισμένον.

Μίαν ἄλλην φορὰν πάλιν, — αὐτὸ μοῦ τὸ διηγείτο ὁ ἴδιος — ὅταν ἦτο βουλευτὴς, εἰς τὸ σαλόνι τοῦ κ. Σουρῆ εἶχεν ἀναγνώσει ἓνα τρίπρακτον δράμα του. Οἱ πρόσκεκλημένοι λόγιοι μετὰ τὴν ἀνάγνωσιν, ὡς συμβαίνει πάντοτε, ἄλλοι τὸν συνεχάρησαν καὶ ἄλλοι ἔφεραν τὰς παρατηρήσεις των. Ἐνας θεατρικὸς κριτικὸς τοῦ εἶπεν ὅτι χάριν τῆς ἐπιτυχίας τοῦ ἔργου ἡ πρώτη πράξις εἰμποροῦσε νὰ λείψῃ χωρὶς τὸ ἔργον νὰ πάθῃ τίποτε. Ἐνας τμηματάρχης τοῦ ὑπουργείου ἀφοῦ εὔρε τὴν πρώτην καὶ τὴν τελευταίαν πράξιν θαυμασίας, τοῦ συνέστησε ν' ἀπαλείψῃ τὴν δευτέραν, καὶ εἰς τὸ τέλος ὁ φί-

λος του κ. Σουρῆ τοῦ ἐξεμυστηρεῦθη ὅτι χάριν τῶν δύο ἄλλων πράξεων ἡ τρίτη ἔπρεπε ν' ἀποκοπῆ!

— Ὡστε, λέγω, δὲν ἔμεινε τίποτε.

— Μάλιστα, προσέθεσεν ὁ κ. Προβελέγγιος ξεκαρδισμένος ἔς τὰ γέλια, ἀπὸ τὸ δράμα μου δὲν ἔμεινεν ἀπολύτως τίποτε παρὰ μόνον ἐγώ.

Διὰ τὸν κ. Προβελέγγιον ἡ ποίησις ὑπῆρξε ἡ γλυκύτερα τὸν ἐνασχόλησις. Τὰς πικρίας τῆς σκληρᾶς βιοπάλης δὲν τὰς ἐδοκίμασεν. Ἡ εὐπορία του τοῦ ἔδωκε καὶ τοῦ δίδει ὅλην τὴν ἄεσιν νὰ εἶνε πάντοτε βυθισμένος εἰς τὰς προσφιλεῖς του μελέτας εἴτε ὅταν εὐρίσκειται ἔδω, εἴτε ὅταν διέρχεται τὸ θέρος καὶ τὸ φθινόπωρον εἰς τὸ χαριτωμένο νησάκι τοῦ Αἰγαίου, τὴν Σίφνον. Εἰς τὰς Ἀθήνας μελετᾷ, καὶ ἐκεῖ μᾶλλον δημιουργεῖ, ὅταν οἱ συμπολίται του δὲν τὸν ἐνοχλοῦν μὲ διαφόρους κομματικὰς ἀπαιτήσεις. Μίαν ἡμέραν τὸν ἤρπασαν χωρὶς νὰ τὸ θέλῃ — ἔτσι τοῦλάχιστον λέγει — καὶ τὸν ἐξεσφενδόνισαν ἐντὸς τοῦ Κοινοβουλίου ἀντιπροσώπων των. Ὅταν ὠρχίσθη ὡς βουλευτῆς, ὠρχίσθη συγχρόνως καὶ εἰς μερικοὺς φίλους του ὅτι θὰ κρημνίσῃ τὸ καταπέτασμα τῆς Βουλῆς καὶ θὰ τὸ ἀνοικοδομήσῃ εἰς τρεῖς ἡμέρας. Βεβαίως, ἓνας ποιητὴς δὲν ἔπρεπε νὰ προσεταιρισθῆ τὰς ὀλεθρίας συνηθείας τῶν ἄλλων πολιτευομένων. Ἡ καλὴ θέλησις ὅμως δὲν εἶνε ἀρκετὴ πολλὰκις νὰ ἐκρίζωσῃ παλαιὰς συνηθείας. Καὶ ὁ κ. Προβελέγγιος μετὰ τινα χρόνον ἐθεάτο καὶ αὐτός, ἀηδιασμένος καὶ κουρασμένος ἀπὸ τὴν κατάστασιν, ν' ἀνέρχεται τις σκάλες τῶν ὑπουργείων μὲ πληθὺν σημειώσεων ὄχι ποιητικῶν ἀλλὰ ρουσφετολογικῶν τῶν φίλων του!

Ἡ νέα αὐτῆ ἐνασχόλησις ἐβεβαίωσεν ὅτι δὲν τὸν ἐγοῆτευεν. Εἰς τοὺς φίλους του, συχνὰ ἐξωμολογεῖτο τὴν ἀπογοήτευσίν του καὶ δὲν ἔβλεπε τὴν ὥραν ποῦ θὰ διαλυθῆ ἡ Βουλὴ διὰ νὰ ἐπιδοθῆ καὶ πάλιν εἰς τὸν «Νικηφόρον Φωκᾶν» τὴν Βυζαντιακὴν αὐτὴν τραγωδίαν του, ποῦ περιμένει μὲ τόσην ἀνυπομονησίαν ὁ λογοτεχνικὸς κόσμος. Ἄλλ' ἡ πολιτικὴ εἶνε ἀνεμοστρόβιλος καὶ ἡ Σίφνος ποῦ φημιζέται διὰ τῆς πῆλινες χύτρες καὶ τοὺς διαπρεπεῖς λόγιους τῆς, τὸν ἐξαπέστειλε μεθ' ὅλας τὰς διαμαρτυρίας του ἐπανειλημμένως εἰς τὴν αἴθουσαν τῆς Βουλῆς. Ἐν τούτοις καθ' ὅλον αὐτὸ τὸ διάστημα ὁ πατέρας τοῦ ἔθνος δὲν ἐλησμόνει τὸν ποιητὴν. Εὗρισκε κάποτε τὸν καιρὸν νὰ συνομιλῆ

μὲ τὰς Μούσας καὶ ν' ἀφιερῶται εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τοῦ Ἀπόλλωνος ὅστις ἐπὶ τέλει εἰσήκουσε τὰς δεήσεις του καὶ ἐνέπνευσε τοὺς Σιφνίους νὰ τὸν ἀπαλλάξουν τοῦ βουλευτικοῦ βάρους.

Πῶς ὅμως κατόρθωνε νὰ ὑφίσταται τὸ μαρτύριον αὐτὸ ἐπὶ τόσον χρόνον καὶ μετὰ τήσης χριστιανικῆς ὑπομονῆς, δι' ἐμὲ τοῦλάχιστον παραμένει μυστήριον. Αὐτὸς ποῦ ἐλάτρευε τὸν ἐλευθερον ἀέρα, ὁ γεμάτος ἀπὸ γαλήνην καὶ ἄρωμα Ἀπολλώνειον; Διότι μὴ λησμονῶμεν ὅτι ὁ κ. Προβελέγγιος εἶνε ὁ μεγαλείτερος φυσιολόγος ἀπὸ τοὺς ποιητὰς μας, ὁ μόνος ἴσως ὁ προσδεχόμενος κατ' εὐθείαν ἀπὸ τὴν Φύσιν τὰς ἐμπνεύσεις του. Ὅπως εἶνε καὶ ὁ φιλοσοφικώτερος τῶν ποιητῶν μας ἀφοῦ ἀπὸ τὸ ποιητικόν του ἔργον μεθ' ὅλας τὰς ὑποτιθεμένας ἀτελείας εἰς τὴν μορφήν, κάποιαν ἀδιαφορίαν ἴσως ἀσυνείδητον ἀλλὰ πολλὰκις καὶ ἐνσυνείδητον εἰς τὸ λάξευμα τοῦ στίχου, ἀναδίδεται μία φιλοσοφία ποῦ ἀνακουφίζει τὴν ποιητικὴν ψυχὴν, καὶ μία ὁμορφιά ποῦ θέλγει τὴν ἀνήσυχον σκέψιν μας.

Ἀναμφισβητήτως ὁ κ. Προβελέγγιος εἰς τὴν ποιητικὴν του ἐργασίαν ὑπῆρξεν ὁ ἐλευθεριώτερος ὄλων μας. Ὅπως μέσα εἰς τὴν Βουλὴν δὲν προσεταιρισθῆ ἓνα ὀρισμένον κόμμα ἀλλ' ἐπετρέγγιζε ἀπὸ τὴν μίαν πτέρυγα εἰς τὴν ἄλλην σὰν τὰ πουλάκια μέσα εἰς τὸν κῆπον ἀπὸ κλαδί εἰς κλαδί, τοιουτοτρόπως καὶ εἰς τὴν ποίησιν. Δὲν προσεταιρισθῆ καμμίαν ποιητικὴν σχολὴν ἔξ αὐτῶν ποῦ τελευταίως εἰς τὴν Ἐθρῶπην καθῶς κ' ἔδω ἐθόλωσαν κάπως τὰ νερὰ τῆς ποιη-

σεως. Ἀφῆθη εἰς τὸν ἑαυτὸν του καὶ εἰς τὴν ἰδιοσυγκρασίαν του καὶ ὑπὸ τὴν ἐποψιν τῆς μορφῆς καὶ ὑπὸ τὴν ἐποψιν τῆς οὐσίας. Ἠκολούθησε τὸ ρητὸν ποῦ ἐλέχθη διὰ τὸν Πλάτωνα ὅτι «Ὡσπερ μέλισσα τὸ καλὸν ἀπανθίζει». Ἐνεκα τούτου τὴν ψυχὴν του δὲν τὴν ἐτάραξαν αἱ γλωσσικαὶ διαμάχαι ποῦ ἠχμαλώτισαν ἄλλους μέχρι τοῦ βαθμοῦ νὰ λησμονοῦν ὅτι ὁ καλλιτέχνης δὲν εἶνε γλωσσολόγος καὶ τὸ ἀντίθετον. Εἰς ὄλους αὐτοὺς τοὺς γλωσσαλικούς ἀγῶνας ἔμεινεν ἀπλοῦς θεατὴς καὶ δι' αὐτὸ πλεῖστοι στίχοι του, ὅταν ἀκόμη ἦτο εἰς τὴν Γερμανίαν, εἶνε γραμμένοι εἰς τὴν καθαρεύουσαν ἄλλοι δὲ βραδύτερον εἰς τὴν λαϊκὴν.

Ἡ ἀνάμιξις αὐτῆ τῶν δύο ἀντιμαχομένων τύπων τῆς γλώσσης μας δὲν ἠμπόδισε τὸν κ. Προβελέγγιον νὰ μᾶς δώσῃ μίαν ἀριστοτεχνικὴν μετάφρασιν τοῦ «Φάουστ» τοῦ Γκαίτε καὶ πλεῖστα ἄλλα ποιήματα ἀπὸ τὰς «Σελίδας τῆς Ζωῆς» τὰς «Φθινοπωρινὰς Ἀρμονίας» καὶ τὰ «Νεκρολούλουδα». Ἡ γλῶσσα του ἡ ἔδω καθαρεύουσα καὶ ἐκεῖ δημοτικὴ, δὲν ἐμείωσεν οὔτε τὸν πλοῦτον τῶν εἰκόνων οὔτε τῶν αἰσθημάτων τὴν βαθύτητα, οὔτε τῆς σκέψεως τὸ ὑψηλόν. Πολλαχοῦ μάλιστα αὐτῆ ἡ ἀδιαφορία πρὸς τὴν γλῶσσαν δίδει εἰς τὸν στίχον του τόσον θέλητρον ποῦ νὰ αἰσθάνεται κανεὶς ἀληθινὴν γοητείαν καὶ νὰ σκέπτεται ὅτι ὅταν τὰ χρόνια περάσουν καὶ θὰ ἔλθουν οἱ μεταγενέστεροι, τοὺς ὁποίους φανταζόμεθα περισσότερον ἀμερολήπτους καὶ δικαίους καὶ ἴσως ἀπηλλαγμένους ἀπὸ τὴν γλωσσικὴν σκουριά, ὁ κ. Προβελέγγιος θὰ κριθῆ διαφορετικώτερα καὶ ὡς ἄνθρωπος καὶ ὡς ποιητὴς.

ΠΕΤΡΟΣ ΖΗΤΟΥΝΙΑΤΗΣ

ΜΙΑ ΑΓΝΩΡΙΣΤΟΣ ΦΥΣΙΟΓΝΩΜΙΑ ΤΩΝ ΧΡΟΝΩΝ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΕΩΣ

Εἰς τὰ ἐπίσημα Πρακτικά τῆς ἐν Ἄργει Διῆς Ἐθνικῆς τῶν Ἑλλήνων Συνελεύσεως ἀναγινώσκωμεν τὰ ἐπόμενα:

Συνεδρίασις Κ. Ἀγούστου 5 (1829).

«Ἐν τῇ σημερινῇ συνεδριάσει, προεδρεύοντος τοῦ Κυρίου Γ. Σισίνη, . . . ἡ ἐπὶ τῶν Ἀναφορῶν Ἐπιτροπὴ ἐπαρουσίασε τὰς ἐπὶ τῶν ἀναφορῶν γνωμοδοτήσεις τῆς . . . (καθ' ἑς) ἐβουλήθησαν πρὸς τὴν ἄμεσον πρόνοιαν

τῆς Κυβερνήσεως διὰ τοῦ αὐτοῦ ἐγγράφου αἱ ἀναφοραὶ τοῦ Στρατηγοῦ Μακρυγιάννη, τῶν Πληρεξουσίων Καρυταίνης, τοῦ Δημητρίου Γ. Μελετοπούλου καὶ τῆς χήρας Κυρίας Σάββαντας».

«Ἡ ἀναφορὰ τῆς Σπαρτιάτιδος ταύτης ὑπέμνησε τὴν ἀρετὴν τῶν ἀνδρείων ἐκείνων γυναικῶν, ἐκθέτουσα τὰς ἐκστρατείας αὐτῆς μετὰ τοῦ ἀοιδίμου Κυριακούλη κατὰ τὴν Στερεὰν Ἑλλάδα καὶ εἰς διάφορα μέρη, ὅπου μὲ

τὰ ὄπλα εἰς χεῖρας ἐπολέμησεν ἀνδρείως κατὰ τῶν ἔχθρῶν».

« Πολλοὶ τῶν πληρεξουσίων, αὐτόπται μά-
τρες καὶ συναγωνισταί, ἐβεβαίωσαν τὸν ἀπα-
ραδειγματίστον ἐνθουσιασμόν τῆς νέας Σπαρ-
τιάτιδος, ἥτις παρουσιασθεῖσα εἰς τὴν Συνέ-
λευσιν ἐκίνησε τὸν θαυμασμόν καὶ τὸν ἔπαι-
νον ὅλων τῶν ἀντιπροσώπων».

« Ἀπεφασίσθη διὰ ταῦτα νὰ συστηθῇ ἡ
Ἄναφορά τῆς πρὸς τὴν Κυβέρνησιν διὰ νὰ
ἐκπληρωθῇ ἡ αἰτήσις τῆς καὶ νὰ δημοσιευθῇ
διὰ τῶν τύπων».

«

Ἐν Ἄργει τὴν 5 Αὐγούστου 1829

Ὁ Πρόεδρος
Γ. ΣΙΣΙΝΗΣ

Ὁ Ἀντιπρόεδρος
Γ. Μαυρομάτης

Οἱ Γραμματεῖς
Ἰακωβάκης Ἰβίζος
Ν. Χρυσόγυλος

(Τ. Σ)

Ἡ ἀναφορὰ αὕτη, τῆς χήρας Κυρίας Σά-
βαινας, ἀποκειμένη ἐν πρωτοτύπῳ εἰς τὰ ἀρ-
χεῖα τοῦ Ἐλεγκτικοῦ Συνεδρίου, ἔχει οὕτως:

Πρὸς τὴν Σ. Α'. Ἐθνικὴν τῶν Ἑλλήνων
Συνέλευσιν.

Κύριοι Πληρεξούσιοι,

« Τὸ Στάδιον τῆς πολεμικῆς δόξης εἶναι
βέβαια κατὰ φυσικὸν λόγον μόνον διὰ τοὺς
ἀνδρας· διὰ ὅμως εἶναι λόγος περὶ σωτη-
ρίας Πατριδος, διὰ ὅλη σχεδὸν ἡ φύσις συν-
τρέχει πρὸς ὑπεράσπισίν τῆς αἰ γυναῖκες τῆς
Ἑλλάδος ἔδειξαν πάντοτε ὅτι ἔχουν καρ-
δίαν νὰ κινδυνεύσῃ συναγωνιζόμενοι ὡς οἱ
ἀνδρες. ἤμποροῦν καὶ νὰ ὠφελῶσιν μεγάλως
εἰς τὰς πλέον δεινὰς περιστάσεις».

« Ἡμεῖς γυναῖκα χήρα, Κύριοι, ἔχω καὶ ἀνή-
λικα ὄρφανά· τούτῳ δὲν μ' ἐμπόδισεν εἰς τὴν
ἀρχὴν τοῦ ἱεροῦ πολέμου μας νὰ πιάσω τὰ
ὄπλα καὶ νὰ κινήσω μὲ τοὺς πρωταγωνιστάς
διὰ τὴν ἐλευθερίαν τοῦ ἔθνους καὶ πρὸς ἑμ-
ψύχωσιν τῶν ἀρχαίων στρατιωτῶν Ἑλλήνων».

« Ἐστάθηκα πρότον εἰς τὰς ἐκστρατείας
τοῦ αἰοδήμου Κυριακούλη ἔπειτα καὶ ἄλλων
ἀρχηγῶν, εἰς διάφορα μέρη, οἷον τὴν Εὐρυπτον,
τὴν στεραὰν Ἑλλάδα, εἰς τὸ Βαλτέζι, εἰς τὰ
Τρίκορφα, εἰς τὸν Ἀλμυρὸν κτλ.».

« Πόσον δὲ ἐκοπίασα εἰς τὸ διάστημα τοῦ

ἱεροῦ ἀγῶνος, καὶ ποῖαν ἀπόλαυσιν εἶχα ποτὲ,
μαρτυροῦν καὶ τὰ ἀποδεικτικά μου μὲ τὰ
ὅποια ἠθέλησαν νὰ μὲ τιμήσουν ὁ ἴδιος Κυ-
ριακούλης καὶ ὁ στρατηγὸς Κ: Διονύσιος
Μουρτζινης, καὶ ἄλλοι διάφοροι, δίνανται καὶ
προφορικῶς νὰ μαρτυρῶσιν ὅσοι τῶν ἐδῶ
Πληρεξουσίων μὲ εἶδαν εἰς τὰ στρατεύματα».

« Ἐν τοσοῦτῳ παριστάζομαι διὰ τοῦ παρόν-
τος εἰς τὴν Σεβαστὴν ταύτην ὁμύγηριν διὰ
νὰ Σᾶς παρακαλέσω, Κύριοι, ἂν τὸ στοχάζε-
σθε δίκαιον καὶ πρέπον νὰ λάβεται καὶ περὶ
ἐμοῦ ὁρόνοιαν τινά, ἀναθέτοντες εἰς τὸν κοι-
νὸν πατέρα μας τὸν Κυβερνήτην τὴν ἐκτέλε-
σιν τῆς αἰτήσεως μου, τὴν ὅποιαν ἐλπίζω θέ-
λεται ἀποδεχθῆ εὐμενῶς».

Μένω μὲ τὸ προσῆκον σέβας
Σάββηνα σπαρτιάτις

Ἄργος τῆ 3 Αὐγούστου 1829

Παρὰ πόδας τῆς ἀναφορᾶς ταύτης φέρεται
ἡ ἐπομένη ἐπισημείωσις τῆς ἐπὶ τῶν ἀναφο-
ρῶν Ἐπιτροπῆς τῆς Συνελεύσεως:

« Ἀναφορὰ τῆς Κυρίας Σάββηνας Σπαρτιά-
τισσας, καταχωρηθεῖσα ὑπ' ἀριθ. 107».

« Ἀναφέρουσα τὰς πολεμικὰς πρὸς τὴν Πα-
τριδα ἐκδουλεύσεις τῆς, ζητεῖ νὰ ληφθῇ περὶ
αὐτῆς πρόνοια καὶ νὰ ἀνατεθῇ εἰς τὴν Κυ-
βέρνησιν ἡ ἐκτέλεσις».

Ἡ ἐπὶ τῶν Ἀναφορῶν Ἐπιτροπὴ τῆς Συνε-
λεύσεως γνωμοδοτεῖ:

« Ἐπειδὴ εἶναι ἀξιὸν τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ
ν' ἀνταμείβῃ τοιαύτας χωριστάς πρὸς τὴν
Πατριδα ἀφοσιώσεις, ν' ἀναγνωσθῇ ἡ Ἀνα-
φορὰ δλόκληρος ἐπὶ Συνελεύσεως, ἢν' ἀποφα-
σίση αὕτη ἡ ἴδια τὰ ὀφειλόμενα ἔπαθλα».

Ἐν Ἄργει τὴν 4 Αὐγούστου 1829.

Ἡ Ἐπιτροπὴ

Γ. λέλης. — Χριστόδουλος Οἰκονομίδης. — ἀνα-
στάσις Ἀναγν. λοιδ. — Γεώργιος Α. Γρηγορά-
κης — Π. Α. Δημητρακόπουλος.

Περὶ τοῦ βίου ἐν γένει τῆς ἀξιολόγου ταύ-
της γυναικὸς οὐδὲν ἕτερον εἶναι ἀκριβῶς γνω-
στὸν ἄλλοθεν. Δὲν εἶναι ὅμως ἀπολύτως ἀπί-
θανον ὅτι ἡ πρὸ τεσσαρακονταετίας περίπου
βιοῦσα ἐν Ναυπλίῳ ὁμώνυμος Κυρα-Σάββαινα
εἶναι αὕτη αὕτη ἡ ἡρώϊς Σπαρτιάτις, ἥς τὰς
ὑπὲρ Πατριδος ὑπηρεσίας τοσοῦτον προφρῶ-

νως ἀνεγνώρισεν ἢ ἐν Ἄργει Δὴ Ἐθνικῇ τῶν
Ἑλλήνων Συνέλευσις καὶ ἡμεῖς οὖν ὁ Κυβερνή-
της Καποδίστριας.

Κατὰ τὴν πρώτην μετὰ τὴν Ναυπλιακὴν
ἐπανάστασιν δεκαετίαν οἱ μαθητεύοντες εἰς τὸ
κατὰ τὴν Πλατεῖαν τῶν Τριῶν Ναυάρχων Γυ-
μνάσιον τοῦ Ναυπλίου παρετήρουν μετὰ πε-
ριεργείας, οὐχὶ συνήθους, κατὰ πάσαν πρωΐαν
ἐξερχομένην ἐκ τῆς θύρας τῆς γείτονος οἰκίας
Τσακασιάνου γραῖαν τινά, θικνὴν καὶ κατε-
σκληκυῖαν, πλὴν ἀκέραιον διατηροῦσαν ἔτι τὸ
ψυχικὸν αὐτῆς σφρίγος.

Ἡ εἰσοδος τῆς οἰκίας Τσακασιάνου, παρα-
πλεύρως τῆς εἰσόδου τοῦ Γυμνασίου καὶ ἀρ-
κούτως εὐρεῖα καὶ ἐπιμήκης, ἔχρησίμευεν εἰς
τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ κατὰ τὰ διαλείμματα τῶν
παραδόσεων ὡς ἀπόκρυφον καπνιστήριον, Φου-
μεῖον, κατὰ τὴν συνήθη παρ' αὐτοῖς ἔκφρασιν.
Οἱ ἐν τῇ εἰσόδῳ ταύτῃ καταφεύγοντες, ὅπως
λάθρα καπνίσωσι, μαθηταὶ ἀπέφευγον ἐπιμε-
λῶς πλὴν τῶν ὀμμάτων τῶν Καθηγητῶν καὶ
τὴν γείτονα Κυρα-Σάββαιναν, ἥτις ὁσάκις
συνειύγχανε τινὰ ἐπ' αὐτοφῶρῳ καπνίζοντα,
δὲν ἐδίσταζε νὰ καταφέρῃ ἐπὶ τῆς ὀφθαλμοῦ
αὐτοῦ τὴν ὀξώδη αὐτῆς βλακτηρίαν.

Ἡ ἐξ ἑνὸς μόνου ἰσογαίου δωματίου κατοι-
κία τῆς Κυρα-Σάββαινας εἶχε δύο παράθυρα
πρὸς τὴν ὁδόν, δι' ὧν εὐκόλως ἠδύνατό τις,
ἀνερχόμενος ἐπὶ παρακειμένου λίθου τῆς ἐναντι
θύρας τῶν σταύλων τοῦ Γερουσιαστοῦ Γεωρ-
γίου Μ. Ἀντωνοπούλου, νὰ ἐπισκοπήσῃ τὰ
ἐν αὐτῇ. Χαμηλὴ τις κλίνη, ἀπερίττως ἐπεστρω-
μένη διὰ μαλλίνων στρατιωτικῶν σκεπασμάτων,
κουβερτῶν, ἐκ τῶν κατασκευαζομένων ἄλλοτε,
ἐπὶ τῆς βασιλείας τοῦ Ὄθωνος, ὑπὸ τῶν ἐν
Παλαμῆδιῳ καταδικῶν, μικρὰ τράπεζα καὶ δύο
ἢ τρεῖς ξύλινοι σκίμποδες ἦσαν τὰ μόνον ἐπι-
πλα τῆς μυστηριώδους κατοικίας τῆς Κυ-
ρα-Σάββαινας· πλὴν ὑπεράνω τῆς πενιχρᾶς
ταύτης κλίνης παρετήρει τις παραδόξως, ἀνηρ-
τημένα ἐπὶ τοῦ τοίχου, στίλβοντα διάφορα
ὄπλα, ἐκ τῶν τοῦ Ἄγῶνος, καὶ ἐν τῷ μέσῳ
αὐτῶν γυμνὴν σπάθην, τεθλασμένην ἔχουσαν
τὴν λεπίδα.

Ἡ γηραιὰ Σάββαινα, περὶ τὸ πρόσωπον
τῆς ὁποίας πολλοὶ μεταξὺ τῶν γυναικῶν καὶ
αὐτῶν τῶν μαθητῶν ἐξυφαίνοντο μῦθοι κατὰ
τὸ μᾶλλον καὶ ἥτιον ἀπίθανοι, κατόκει ἀπὸ
πολλοῦ μόνη ἐν τῷ ἰσογαίῳ δωματίῳ τῆς οἰ-
κίας Τσακασιάνου, οὐδένα ποτὲ δεχομένη ἐπι-
σκέπτην, μυστηριώδη δ' οὕτως εἰπεῖν διάγουσα
βίον· οἱ δύο αὐτῆς υἱοί, ὑπὸ τὸ ἐπώνυμον

Σάββα, ὑπηρετοῦντες ὡς τεχνῖται ἐν τῷ ὄπλο-
στασίῳ τοῦ Ναυπλίου, ἦσαν ἔγγαμοι καὶ ἰδίας
εἶχον κατοικίας. Κατὰ τοὺς ἐπικρατοῦντας θρού-
λους ἢ Σάββαινα, ἥς τὸ βαπτιστικὸν ὄνομα ἦν
Σταυρούλα, κατήγετο ἐκ τινος χωρίου τῆς Λα-
κεδαίμονος· ὁ σύζυγος αὐτῆς Σάββας, ἀγνώ-
στου ἐπωνύμου, ἀπηγχονίσθη ἐν Μιστρᾷ ὑπὸ
τῶν Τούρκων κατὰ τὰς πρώτας ἡμέρας τῆς
Ἑλληνικῆς Ἐπανάστασεως· τοῦτον δ' ἐκδικου-
μένη ἡ νεαρὰ χήρα αὐτοῦ ἠκολούθησε τὸν Κυ-
ριακούλην Μαυρομικάλην καὶ ἄλλους ὄπλαρ-
χητοὺς τῆς Λακεδαίμονος καθ' ὅλας τὰς περι-
πέτειας τῶν πρώτων ἐτῶν τῆς Ἐπανάστασεως,
ἀνδρείως ἀγωνισθεῖσα παρὰ τὸ πλευρὸν αὐτῶν,
χρησιμεύουσα δ' ἅμα καὶ ὡς νοσοκόμος τῶν
τραυματιζομένων. Κατὰ τὴν πολιορκίαν τῆς Τρι-
πόλεως καὶ ἐξαιρέτως κατὰ τὰς πρὸ αὐτῆς μά-
χας τοῦ Βαλτεζίου καὶ τῶν Τρικόρφων ἢ Κυρα-
Σάββαινα φέρεται ἐξόχως διακριθεῖσα. Ἡ ἐν
τῇ κατοικίᾳ αὐτῆς τοσοῦτον ἐπιφανῶς ἀνηρ-
τημένη πανοπλία ἦν, ὡς ἐλέγετο, ἐκ τῶν λα-
φύρων τῆς ἀλωθείσης πρωτεύουσας τοῦ Μω-
ρέως· ἢ δ' ἐν τῷ μέσῳ αὐτῆς τεθλασμένη σπάθη
ἀνήκεν εἰς τὸν περιλάλητον ἐπὶ ὀμότητι δυ-
νάστην τῶν χριστιανῶν Τριπολιτῶν Ἀλῆ-Τσε-
κούραν, ὅστις, οὐδέμιαν ἐλπίδα σωτηρίας προσ-
δοκῶν παρὰ τοῖς Ἑλλήνων, ἐκλείσθη ἐν τῇ
κατοικίᾳ αὐτοῦ καὶ ἐκάη μετὰ τῆς οικογενείας
καὶ τῆς περιουσίας αὐτοῦ, ἀφοῦ πρότερον πολ-
λοὺς ἐκ τῶν ἐπιτεθέντων Ἑλλήνων κατὰ τὴν
πρώτην ὁρμὴν τῆς ἀλώσεως ἔσφαξε διὰ τῆς
θλασθείσης τότε ἱστορικῆς ταύτης σπάθης.

Λήγοντος τοῦ 1824 ἡ Κυρα-Σάββαινα, πα-
ρακολουθοῦσα τὸν Λακεδαίμονιον εὐπατριδὴν
Ἀναγνώστην Σηλιωτάκη, ἄρτι διορισθέντα
μέλος τοῦ Ἐκτελεστικοῦ, ὑπὸ τὴν ἰδιαίτην
προστασίαν τοῦ ὁποίου διετέλει, ἐγκατέστη ἐν
Ναυπλίῳ, ἐνθα μονίμως ἔκτοτε ἐβίωσεν. Βρα-
δύτερον ἐπὶ τῆς Κυβερνήσεως τοῦ ἀειμνήστου
Καποδίστριας ἔτυχε μηνιαίας χορηγίας παρὰ
τοῦ ἰδιαίτερου ταμείου τοῦ Κυβερνήτου, ἐκ
τῶν πρώτων εἰσαγαγούσα καὶ τὰ νεαρὰ τέκνα
αὐτῆς εἰς τὸ ὑπ' αὐτοῦ ἰδρυθὲν Ὀρφανοτρο-
φεῖον.

Μετὰ τὴν ἔλευσιν τοῦ Βασιλέως Ὄθωνος ἡ
ἀτυχὴς χήρα, καίτοι παροραθεῖσα ὑπὸ τῆς κυ-
βερνήσεως, ἐξηκολούθησε παραμένουσα ἐν Ναυ-
πλίῳ, συντηρουμένη διὰ τῆς προσωπικῆς αὐ-
τῆς ἐργασίας καὶ τῶν συνδρομῶν τῶν οἰκο-
γενειῶν τῶν ἀγωνιστῶν, ἐξ ὧν κατὰ τὸ πλεῖ-

στον άπετελείτο τότε ή κοινωνία του Ναυπλίου μόλις δέ, πολυ βραδέως, ήδυνήθη να κατατάξη τα τέκνα αυτής εις το Όπλοστάσιον.

Η Κυρα-Σάββαινα μέχρι των τελευταίων ημερών του βίου αυτής ήν κατ' έξοχήν αυστηρά εις εκείνους των μαθητών, οτινες είχαν την κακήν έξιν να παρενοχλώσι τους γέροντας και τους πενηρωμένους τόν νούν ή τό σώμα τούτους συντηγάνουσα επ' αυτοφώρω πρό του Γυμνασίου κατεδίωκεν άμειλίτως μέχρις αυτής της θύρας του Γυμνασιαρχείου, φωνάζουσα: «Βρε ζαλιάρικα! για 'δ' αυτο έχυσαμε τό αίμά μας » να σās φτιάξουμε αυτό τό ρημαδιακό για ν'ά- » νοήγεται τό μάτια σας και σεις δέν ξέρετε τί κά- » νετε. . .» Τήν όργην της Κυρα-Σάββαινας μόνη ή παρέμβασις του άειμνήστου Γυμνασιάρχου Β. Αελάκη ίσχυε να καταστείλη, επαναλαμβάνοντος αυτή εκάστοτε μετά του εύγενοϋς και μελιχίου ύφους, όπερ έχαρακτήριζεν αυτόν: «Ήούχασε, Κυρα-Σάββαινα, και έγώ θα τι- » μωρήσω τόν άχρείον. . .» Καί όντως οϋδέποτε

οϋτος άφήκεν άτιμώρητον μαθητήν παρενοχλήσαντα τήν γηραιάν Σάββαιναν.

Η Κυρα-Σάββαινα, καίτοι οϋδένα έχουσα λόγον έξαιρετικής συμπαιθείας προς τήν Κυβέρνησιν του Βασιλέως Όθωνος, ήτις όμολογουμένως υπήρξε προς αυτήν άστοργος, έν τούτοις δέν έπαυε να επιτιμά τους εργαζομένους εις τήν εκθρόνισιν αυτού. Εις τους επαναστάτας του Ναυπλίου και ιδία εις τόν τότε πρωτοδίκην Πέτρον Α. Μαυρομηχάλην, μεθ' οϋ μεζονα είχεν οικειότητα, επανελάμβανε συνήθως τόν μύθον της γυναικός εκείνης ήτις έχουσα σύζυγον δύστροπον, ύβριζοντα αυτήν, ήύχετο τόν θάνατον αυτού: ότε όμως, εισακουσθείσης της εύχης αυτής, έλαβε δεύτερον σύζυγον, όστις και έδερνεν αυτήν, εκ του έναντίου κατά πάν ξυλοκόπημα έσπευδεν εις τό εικονοστάσιον εύχόμενη εις τήν Παναγίαν να άφαιρή από τās ήμέρας αυτής και δίδη χρόνους εις τόν άνοικτίρμονα σύζυγον και τούτο, ως έλεγεν έρωτωμένη, εκ του φόβου μή, θνήσκοντος τυχόν και τούτου, ό τρίτος σύζυγος άκρωτηριάση ή και φονεύση αυτήν.

MIX. Γ. ΛΑΜΠΡΥΝΙΑΗΣ

ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΤΑΣΙΔΙΑ — ΚΑΙΣΑΡΙΑΝΗ — ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΑ Μ. ΒΕΛΟΥΔΙΟΥ

ΒΑΛΛΑΔΕΣ

Α.

Αντίκρου απ' τα παράθυρά της
μάταια πρόσμενε χλωμός,
τό έρμο εκείο πρωτό ως τό δέιλι
ή νέα δέν ήρθε να προβάλη,
μ' άγάπης έννοια τρυφερή,
αντίκρου απ' τα παράθυρά της.
Ήουχα τό βασιλικά της
σιγοπεθαΐναν,
ένω ή καρδιά του έσταζεν αίμα...

Μόνο τό δέιλι προς τό βράδυ,
της καμερούλας της οί κουρτίνες
είδε σιγά να κινηθοϋν
ώϊμέ! δέν ήταν ποϋ περνούσαν
τά μυρωμένα δάχτυλά της.
ήταν ό βραδυνός ό άγέρας...
Ήουχα τό βασιλικά της
σιγοπεθαΐναν,
ένω ή καρδιά του έσταζεν αίμα...

Δεύτερη πρόσμενε ήμέρα,
όλη τήν τρίτη τήν πικρή.
πιά δέν προσμένει, πάγει ναϋρη
τήν ώρα άγάπη του τή νεκρή...

Β.

Τή νύχτα ψές τή στοιχειωμένη,
μεσ' τή αυλή τήν χιονισμένη
τ' άγερικά σφιχτά σφυρίζαν
τό νυχιοφύσηχτο σκοπό τους,
τ' άνεμικά γοργά άνεμίζαν
με μάνητα όλα σιό χορό τους.
Έσπερνε μπρός με τό σκοπό της
ή Μαργιωλή, ποϋ ή παγωμένη

λίμνη κρατεί την πεθαμένη
κ' ήρθεν έψές σιό σπιτικό της.

»Έϊπε πώς πλέον δέ μ' άγαπούσε
»κ' έχω ή πικρή τήν κατοικιά μου
»σιό πράσινο νερό: σιό βύθος
»έχω άφημένα τό μαλλιό μου
»άχ! και τό χείλη ποϋ φιλοϋσε.

»Ήταν έδω τό σπιτικό μου
»σιό φως του ήλιού τό ώραίο σάν ζοϋσα
»κ' ήταν έδω με τόν καλό μου,
»ποϋ, ώϊμένα, έρωτικά μιλούσα
»κ' εκεί ταν, όπου αυτός μ' έφίλει
»διαν τό κόκκινα είχα χείλη.
»Δόγια, φιλιό του, σάν τό μάνα,
»άχ! τόσο ώραία ήταν τό πλάνα,
»άχ! και τό κρίμα και τό κρίμα
»κι άς μ' έφερνεν αυτό σιό μνήμα».

Γ.

Λένε συχνά μίαν ίστορία:
Θεομά, πιστά δυό νέοι άγαπηθήκαν
κι' ως έτυχαν αντίκρου τα παράθυρά τους,
γλυκά κυτιώντας κέρδαιναν τήν ώρα ήμέρα.
Τι ξαγρονποϋσεν ύστερα τή νύχτα ό νέος;
τοϋ γάμου των χαρούμενη τοίμαζε ήμέρα
ή νέα τάχα τί κεντά σιό παραθύρι;
πā σέ μαντήλι φρέσκα λουλουδάκια,
χάρισμα τήν τερπνή τοϋ γάμου ήμέρα.
Ώϊμέναν όμως: έτσι
δέν είχε ή μοίρα τό γραφτό τους.
Ό νέος, πριν έρθη, πέθανε, τοϋ γάμου ή μέρα
κι' όλα τά φρέσκα λουλουδάκια σιό μαντήλι
έσβυσαν απ' τα δάκρυα της κοπέλλας.

ΜΑΡΚΟΣ ΑΥΓΕΡΗΣ

Ο ΠΛΟΥΣΙΟΣ Ο ΠΤΩΧΟΣ ΚΑΙ Ο ΦΙΛΟΣΟΦΟΣ

Στὸν ἀγαπητὸν μου Μιχαὴλ Λυκιαρδόπουλον

Στὸν μεγάλον δρόμο, ἀπάνω στὰ σκαλοπάτια ἑνὸς μεγάρου, κάθεται ἕνας ζητιάνος. Δίπλα του εἶνε ξαπλωμένος ἕνας μαῦρος, μαλλιαρὸς σκύλος. Ὁ σκύλος τοῦ ζητιάνου.

Ὁ ἥλιος πυρώνει ἀπὸ ψηλά τὸν ἄνθρωπο καὶ τὸν σκύλο, ἀπάνω στὰ λευκὰ μάρμαρα.

Ὁ ἄνθρωπος εἶνε ντυμένος στὰ κουρέλια. Τὸ πρόσωπό του εἶνε χλωμό, ἀρρωστιάτικο καὶ παραπονεμένο. Ὁ σκύλος ἔχει ἕνα γυαλιστερό, παστρικό τριχωμα, ποῦ τὸν σκεπάζει ὡς τὰ ρουθούνια. Τὸ μούτρο του εἶνε εὐθυμο καὶ γελαστό, καὶ τὰ μάτια του γυαλίζουν κάτω ἀπ' τὰ πυκνά του φρύδια.

Ὁ ἥλιος πυρώνει ἀπὸ ψηλά τὸν ἄνθρωπο καὶ τὸν σκύλο καὶ ζητεῖ νὰ τοὺς ὁμορφύνῃ καὶ τοὺς δύο. Ὁ ζητιάνος ὅμως φαίνεται σὰν νὰ κρυώνει, καὶ τὸ φῶς, ποῦ τὸν λούζει, τὸν κάνει ἀσχημότερο. Ὁ σκύλος χαίρεται τὸ φῶς μέσα στὴ γούνα του, καὶ τὸ μαλλί του γυαλίζει σὰν μετάξι.

Ἀπ' τὴ μεγάλη πόρτα τοῦ μεγάρου βγήκε μιὰ παχουλὴ ὑπηρέτρια, μὲ κόκκινα δροσερὰ μάγουλα. Ἐδῶκε μὲ καλωσύνη μιὰ φέτα ψωμί κ' ἕνα κομμάτι κρέας στὸν ζητιάνο καὶ πέταξε μὲ περιφρόνησι ἕνα κόκαλο στὸν σκύλο.

Ὁ ἄνθρωπος πήρε τὸ κομμάτι τὸ κρέας, μὲ ντροπὴ, κί' ἀνεστέναξε, σὰν νὰ τοῦδιναν φαρμάκι. Ἄρχισε νὰ μασσᾷ χωρὶς ὄρεξι, μὲ συχνούς ἀναστεναγμούς καὶ μὲ κομμένα λόγια. Ὁ σκύλος ἄρπαξε τὸ κόκαλο μὲ λαχτάρα, κούνησε τὴν οὐρά του, τῶβαλε ἀνάμεσα στὰ μπροστινά του πόδια κί' ἄρχισε νὰ τὸ ροκανίζει μ' εὐτυχία.

Ὁ ἥλιος ἐπύρωνε ἀπὸ ψηλά τὸν ἄνθρωπο καὶ τὸν σκύλο. Οἱ διαβάτες περνοῦσαν βιαστικοὶ μπροστά τους Ποῦ καὶ ποῦ κανέννας ἔριχνε μιὰ πεντάρα στὸν δίσκο τοῦ ζητιάνου καὶ κιντίζοντας τὸν σκύλο, ποῦ τοῦφραζε τὸν δρόμο, μουρμούριζε μέσα του: «Νὰ χαθῆς, βρωμόσκυλο!» Ὁ ζητιάνος ἔπαινε τὸ ἔλεος τοῦ διαβάτη κί' ὄλο ἀναστέναζε. Ὁ σκύλος ἄκουε τὴς βρυσιές του κί' ὄλο κουνούσε τὴν οὐρά του, ὄλο κουνούσε τὴν οὐρά του.

Ἐνας μάγκας, καθισμένος σταυροπόδι στὸ πεζοδρόμιο, κύτταζε μὲ δυὸ μεγάλα γαλανὰ μάτια τὸν ἄνθρωπο καὶ τὸν σκύλο. Ἄξαφνα ἄρχισε νὰ γελάῃ μοναχός του: «Γιὰ κύττα! εἶπε. Ἐνας πλούσιος κ' ἕνας φτωχός!»...

Ὁ ἥλιος ἐπύρωνε ἀπὸ ψηλά καὶ τοὺς τρεῖς! Τὸν πλούσιο, τὸν φτωχὸ καὶ τὸν φιλόσοφο.

ΠΑΥΛΟΣ ΝΙΡΒΑΝΑΣ

ΜΕΘΑΝΑ

ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΑ Μ. ΒΕΛΟΥΓΙΟΥ

Η ΜΑΡΜΑΡΙΝΗ ΠΡΟΤΟΜΗ*

Ἐδικιάσθηκε διὰ κλοπὴν καὶ τὸν κατεδίκασαν εἰς ἑνὸς ἔτους φυλάκισιν. Ἄλλ' ἢ στάσις τοῦ γέροντος αὐτοῦ μέσα εἰς τὸ δικαστήριον καὶ αἱ περιστάσεις τοῦ ἐγκλήματος μού ἔκαμαν ἐντύπωνσιν. Ἐπῆρα μιὰν ἄδεια νὰ τὸν ἰδῶ στὴν φυλακὴ. Κατ' ἀρχὰς ἔκαμε λίγο τὸν ἀγριεμένο καὶ ὄλο σιωποῦσε: ἐπιτέλους μού διηγήθηκε τὴν ἱστορία του:

Ἔχετε δίκην, ἄρχισε νὰ λέγῃ, εἶδα καλύτερες ἡμέρες, δὲν ἤμουν πάντα ἀνέστιος, δὲν περνοῦσα τὴς νύχτες μου στὰ ἄσυλα μέσα. Ἐλαβα κάποιον μόνωφωσι, εἶμαι τὸ ἐπάγγελμά μου μηχανουργός. Στὴ νεότητά μου εἶχα καὶ παραδάνια καὶ ζούσα εὐχαριστημένα: κάθε βράδου σὲ κάποιον χορὸ ἢ ἄλλου, ὅπου πάντα ἐτελειώναμε μὲ γλέντι. Τὴν θυμοῦμαι καλά ἐκεῖνη τὴν ἐποχὴ ὡς τὰ παραμικρότερα. Εἶναι ὅμως μέσα μου κάτι ἀδειανό, καὶ θὰ ἔδινα τὰ λίγα χρόνια ποῦ μού μένουν, γιὰ νὰ μπορέσω νὰ ξαναζήσω ὅ,τι σχετίζεται μὲ τὴν Νίνα.

Νίνα τὴν ἔλεγαν. Νίνα. Γι' αὐτὸ εἶμαι βέβαιος ἦταν γυναῖκα ἑνὸς μικροῦκαλλήλου σιδηροδρομικοῦ ἦσαν φτωχοί. Καὶ ὅμως μέσα σὲ μιὰ τέτοια ἀτμοσφαῖρα δυστυχίας, πῶς ἦταν πάντα χαριτωμένη καὶ λεπτή! Ἐμαγεύερε μόνη της καὶ ὅμως τὰ χέρια της ἦταν σὰν ψεύτικα. Τί θαυμάσιες τουαλέτες ἤξευρε νὰ φτιαγῆν μὲ τὰ φθηνὰ φορέματά της. Μὰ καὶ καθετί, τὸ κοινότερο πρᾶγμα ποῦ τὸ ἀγγίζει, γινότανε ἀμέσως ἄλλο. Κ' ἐγὼ ὅταν τὴν ἀπῆντησα στὴ ζωὴ μου, ἔγινα ἄλλος ἄνθρωπος, καλύτερος, κ' ἐτίναξα ἀπ' ἐπάνω μου σὰν στάλες βροχῆς κάθε ταπεινότητα τῆς ζωῆς.

Ὁ Θεὸς νὰ τῆς συγχωρέσῃ τὴν ἁμαρτία ποῦ ἔκαμε νὰ μ' ἀγαπήσῃ. Γύρω της ὄλα ἦταν τόσο ταπεινά ποῦ δὲν ἠμπόρεσε νὰ μὴ μ' ἀγαπήσῃ. Ἦμουν νέος, ἔμορφος, ἤξευρα ἀπέξω τόσα ποιήματα. Ποῦ ὅμως καὶ πότε τὴν ἐγνώρισα μού εἶναι ἀδύνατον νὰ τὸ θυμηθῶ. Ὅλα εἶναι βουτηγμένα στὸ σκοτάδι. Εἰκόνες μοναχὰ χωρισμένες βλέπω. Νά... εἶμεθα στὸ θέατρο

* Μετάφρασις ἐκ τοῦ χειρογράφου, εὐγενῶς παραχωρηθέντος εἰς τὰ «Παναθηναῖα», διὰ τὸ ὅποιον καὶ εὐχαριστοῦμεν θερμῶς τὸν συγγραφέα. Τὸ διήγημα αὐτὸ θὰ περιληφθῆ εἰς ἕνα τόμον τοῦ ἐξόχου ρώσσου ποιητοῦ ἐκιδόμενον μετ' ὀλίγας ἡμέρας ὑπὸ τὸν τίτλον «Ἡ Γῆ» ὑπὸ τῆς ἐκδοτικῆς ἐταιρίας Σκορπιός. Περὶ τοῦ ρώσσου συγγραφέως θὰ γίνῃ λόγος εἰς ἄλλο τεῦχος τῶν «Παναθηναίων»:

Σ. τ. Δ.

... Αὐτὴ, εὐτυχισμένη, χαρούμενη — σὰν σὲ ἡμέρα γιορτάσιμη — ἀπληστα ρονφᾷ κάθε λέξι, μού χαμογελά... Ναι, θυμοῦμαι τόσο καλά τὸ χαμόγελό της... Ἄλλη φορὰ βρισκόμαστε οἱ δυὸ μας, μοναχοί. Σκύβει τὸ κεφάλι της καὶ μού λέγει: «Τὸ ξέρω πῶς θὰ ἦσαι ἡ χαρὰ μου γιὰ λίγον καιρὸ μοναχά: ὅμως θὰ ἦναι στιγμὲς τῆς ζωῆς μου γεμάτες». Τίς θυμοῦμαι καὶ τίς λέξεις αὐτές. Μὰ τί ἔγινε ὕστερα ὅλη αὐτὴ ἡ ἱστορία τῆς Νίνας; Ἦτον πραγματικὴ; Δὲν τὸ ξέρω.

Βέβαια, τὴν ἐγκατέλειπα πρῶτος ἐγώ. Ἦταν τόσο φυσικόν. Εἶχα ἐμπρός μου ἕνα λαμπρὸν μέλλον καὶ δὲν ἠμποροῦσα νὰ σκλαβωθῶ μὲ μιὰν ἀγάπη ρομαντικὴ. Αἰσθάνθηκα μεγάλη, μεγάλη λύπη ποῦ χωρισθῆκαμε, μὰ ἐνίκησα τὸν ἑαυτὸ μου καὶ μάλιστα ἐθεωροῦσα ἡρωϊσμόν τὴν ἀπόφασί μου νὰ ζήσω μὲ τὸν πόνο μου.

Ἦστερα ἀπὸ λίγον καιρὸ ἔμαθα πῶς ἡ Νίνα μὲ τὸν ἄνδρα της ἔφυγε πρὸς μεσημβριάν καὶ ἀπέθανε. Μὰ κάθε ἀνάμνησις καὶ κάθε ὄμιλία γι' αὐτὴν μ' ἐπείραζε τόσο ποῦ ἀπόφευγα ν' ἀκούω νὰ μιλοῦν γιὰ κείνην. Πρὸσπαθοῦσα νὰ μὴ σκέπτομαι περὶ τὴν Νίνα. Οὔτε τὴν εἰκόνα της δὲν εἶχα, οὔτε γράμμα δικό της, τίποτε ποῦ νὰ μού τὴν θυμίζῃ. Καὶ φυσικὰ λησμονήσα τὸ πρόσωπό της, τὸ ὄνομά της, ὄλη τὴν ἀγάπη μας. Καταλαβαίνετε, ὄλα τὰ λησμονήσα. Ἐσβησε ἀπὸ τὴν ζωὴ μου σὰν νὰ μὴν εἶχε ὑπάρξει ποτε γιὰ μένα... Τὸ νὰ μπορέσω ἔτσι νὰ τὰ λησμονήσω ὄλα, εἶναι ντροπὴ γιὰ ἕνα ἄνθρωπο.

Πέρασαν χρόνια. Δὲν θὰ σᾶς εἰπῶ πῶς προώδευσα στὴν ἐργασία μου. Τώρα ποῦ δὲν ὑπῆρχε ἡ Νίνα, ἐσκεπτόμουν μόνον πῶς νὰ κερδήσω χρήματα. Γιὰ λίγον καιρὸ ἐπέτυχον σχεδὸν στὸν σκοπὸ μου: ἐταξίδεψα στὴν Εὐρώπη, πανδρεύθηκα, ἔκαμα παιδιά. Ἐπειτα, σιγὰ σιγὰ, ὄλα ἐπῆγαιναν κατὰ διαβόλου. Ἡ γυναῖκα μου ἀπέθανε. Ἐπροσπάθησα νὰ ἀναθρέψω τὰ παιδιά μου, μὰ ἀναγκάσθηκα στὸ τέλος νὰ τὰ παραδώσω σὲ συγγενεῖς μου, καὶ σήμερα — ὁ Θεὸς νὰ μὲ συγχωρέσῃ — δὲν ἤξέρω οὔτε ἂν ζοῦν. Φυσικὰ ἄρχισα νὰ πίνω. Εἶχα ἀνοίξει ἕνα γραφεῖον, μὰ οἱ δουλειές δὲν ἐπῆγαιναν ἐμπρός καὶ ἔχασα μαζί μὲ τὰ τελευταῖα μου χρήματα καὶ τὸ θάρος μου.

Ἐφθάσα τέλος στὴν θέσι ποῦ μὲ βλέπετε σήμερα. Τὰ τελευταῖα αὐτὰ χρόνια, τοὺς μῆνας

πού δεν ξίνα, εργαζόμενον ὡς ἀπλοῦς ἐργάτης σὲ διάφορα ἐργοστάσια. Καὶ ὅταν ἄρχισα νὰ πίνω, κατέφευγα ὅπου τύχη, σὲ κάθε λογῆς τρύπα. Τότε ἄρχισα νὰ μισῶ τοὺς ἀνθρώπους, μολονότι πάντα ἤλιπα καὶ ἐφραταζόμενον πῶς γλίγωρα θ' ἄλλαξε ἡ τύχη μου καὶ θὰ γινόμενον πάλι πλούσιος καὶ εὐτυχισμένος. Γ' αὐτὸ καὶ περιφρονοῦσα τοὺς συντρόφους μου γιατί αὐτοὶ δὲν εἶχαν τέτοιες σκέψεις.

Μιὰν ἡμέρα, πεινασμένος καὶ παγωμένος ἀπὸ τὸ κρύο, δὲν ἤξερω πῶς, ἐμπήκα σὲ μιὰ μεγάλην αὐλή. Ἔνας μάγειρος μὲ εἶδε κ' ἐφώνησε: «Αἶ, ἐσύ, μὴν εἶσαι κλειδαρᾶς»; «Ναί» ἀποκρίθην. Καὶ μ' ἐκάλεσαν νὰ διορθώσω τὴν κλειδαριὰ ἐνὸς γραφείου. Μ' ἔβαλαν σ' ἓνα πλούσιο δωμάτιο. Παντοῦ εἰκόνες καὶ πράγματα χρυσᾶ. Διώρθωσα τὴν κλειδαριὰ καὶ ἡ κυρία μου ἔδωκε ἡ ἴδια ἓνα ρουβλί. Ἐπῆρα τὰ χρήματα. Σὲ μιὰ κολόννα ἐπάνω εἶδα ἓνα μαρμάρينو κεφάλι. Ἐμείνα μὲ μάτια δάκρυοι, κ' ἐγὼ δὲν ἤξερω γιατί. Μὰ ὅταν ἐκτύταξα προσεκτικὰ, τότε ἐκατάλαβα... ἦταν ἡ Νίνα.

Σὰς ἐπαναλαμβάνω, εἶχα ὀλίγετα λησμονήσει τὴν Νίνα καὶ μόνον ἐκείνη τὴ στιγμή ἐκατάλαβα πῶς τὴν εἶχα λησμονημένη. Ἐστάθηκα, καὶ μὲ μιὰ τρεμοῦλα ἐρώτησα: «Πῆτε μου, κυρία, ποιά εἶναι αὐτὴ ἡ γυναῖκα»; «Α, αὐτὴ, ἀποκρίθηκε, εἶναι ἓνα πολύτιμο κειμήλιον, εἶναι πεντακοσίων χρόνων, τοῦ 15^{ου} αἰῶνος. Μοῦ εἶπε καὶ τὸ ὄνομα τοῦ γλύπτου ἀλλὰ τὸ λησμόνησα. Μοῦ διηγήθη πῶς ὁ ἄνδρας τῆς τὸ ἔφερε ἀπὸ τὴν Ἰταλία καὶ ὅτι ἐπροκάλεσε ὀλόκληρη διπλωματικὴ ἀλληλογραφία τῆς ρωσικῆς καὶ τῆς ἰταλικῆς κυβερνήσεως. «Σὰς ἀρέσει; μ' ἐρώτησε ἡ κυρία. Ἐχετε γούστο σημερινό. Κυττάξτε, τὰ αὐτιά δὲν εἶναι στὴ θέσι τους, ἡ μύτη δὲν εἶνε κανονικὴ...» καὶ ἄρχισε νὰ λέγῃ καὶ νὰ ἐξηγῇ ὅλα τὰ σφάλματα τοῦ ἔργου.

Ἐργαζόμενος σὺν μεθυσμένος. Δὲν ἦτον πειὰ δμοιότης αὐτῆ, ἦτον αὐτὸ πορτραῖτο κατὰ περιεσσότερο, ἦτον μιὰ νεκρανάστασις ἐπάνω σὸ μάρμαρο. Πῆτε μου λοιπόν, πῶς ἠμπόρεσε ἓνας τεχνίτης, σὸν 15^{ον} αἰῶνα, νὰ κάμῃ τὰ ἴδια αὐτιά στραβὰ κολλημένα σὸ κεφάλι πού τὰ ἐγνώριζα τόσο καλά, τὰ ἴδια μάτια λίγο ἀλλοιωθῶρα, τὴν ἴδια μύτη λίγο ἀκανόνιστη καὶ τὸ μέτωπον πλατὺ καὶ κυρτὸ πού ὅλα μαζί ἐσχημάτιζαν τὸ ὠραιότερο, τὸ πειὸ γοητευτικὸ γυναικεῖο πρόσωπο; Τί θαῦμα ἔκαμε ὥστε δύο γυναῖκες ὀλίγερα ὁμοῖες νὰ ζοῦν ἡ μιὰ σὸν 15^{ον} αἰῶνα καὶ

ἡ ἄλλη σὸν χρόνια μας; Τὸ ὅτι ἡ γυναῖκα ἐκείνη ἦτον ἀπαράλλακτη καὶ σὸν πρόσωπο καὶ σὸν χαρακτήρα καὶ σὴν ψυχὴ, δὲν ἀμφέβαλλα καθόλου.

Ἡ ἡμέρα αὐτὴ ἄλλαξε ὅλη μου τὴ ζωὴ. Κατάλαβα ὅλην τὴν ταπεινότητα τῆς περασμένης ζωῆς μου καὶ εἶδα τὸ βάρανθρον πού εἶχα πέσει. Ἐνόησα τότε πῶς ἡ Νίνα ἦταν ἓνας ἄγγελος πού μοῦ εἶχε στείλει ἡ τύχη καὶ πού δὲν ἤξερα νὰ τὸν κρατήσω κοντά μου. Νὰ ξαναφέρω πίσω τὸ παρελθὸν ἦτον ἀδύνατον. Ἄρχισα νὰ ζητῶ μέσα μου καθεστὶ πού ἐνθύνιζε τὴν Νίνα, ὅπως συνάξομε τὰ κομματάκια ἐνὸς πολυτίμου πράγματος πού ἔσπασε. Μὰ τί λίγες ἀναμνήσεις! Ὅσο καὶ ἂν προσπαθοῦσα, δὲν κατώρθωνα νὰ πλάσω μιὰ τελείαν εἰκόνα. Μόνον κομματάκια, ἐδῶ κ' ἐκεῖ. Τί χαρὰ πού εἶχα ὅταν εὗρισκα στὰ βάθη τῆς ψυχῆς μου κάτι καινούργιο! Ἔτσι μὲ τὰς ἀναμνήσεις καὶ μὲ τὴν σκέψι περνοῦσα ὥρες ὀλόκληρες. Μὲ γελοῦσαν, μὰ ἦμουν εὐτυχισμένος. Εἶμαι γέρος, εἶναι ἀργὰ πειὰ γιὰ νὰ ξαναρχίσω νέα ζωὴ, μὰ ἔχω τὴν παρηγοριὰ πῶς ἠμπορῶ νὰ ἐξαγνίσω τὴν ψυχὴ μου ἀπὸ κάθε ταπεινὴ σκέψι, ἀπὸ τὸ μῖσος κατὰ τῶν ἀνθρώπων καὶ ἀπὸ τὴν κακία κατὰ τοῦ Θεοῦ. Ἡ ἀνάμνησις τῆς Νίνας μοῦ ἔδινε αὐτὸν τὸν ἐξαγνισμό.

Εἶχα μόνον μιὰ ἐπιθυμία, νὰ ξαναἰδῶ τὴν προτομὴ. Ὀλόκληρες βραδύες τριγύριζα ἔξω ἀπὸ τὸ σπίτι καὶ προσπαθοῦσα νὰ διακρίνω τὴ μαρμαρένια κεφαλή, μὰ ἦτον τοποθετημένη μακρυνὰ ἀπὸ τὸ παράθυρο. Νύκτες ὀλόκληρες ἐπέρασα ἔμπρὸς σ' αὐτὸ τὸ σπίτι. Ἐμαθα ὅλους τοὺς κατοίκους τοῦ σπιτιοῦ, τὰ δωμάτια ἓνα ἓνα, ἐγνώρισα τοὺς ὑπηρετας. Τὸ καλοκαίρι ὁ νοικοκύρης ἐπῆγε σὴν ἐξοχί. Δὲν ἠμπόρεσα πειὰ νὰ νικήσω τὴν ἐπιθυμίαν μου. Μοῦ φαινόταν πῶς ἂν ἔρριχνα μιὰ ματιὰ στὴ Νίνα τὴ μαρμάρινη, θὰ ξανάβλεπα ὅλα ἔμπρὸς μου. Καὶ θὰ ἦταν ἡ ζωὴ μου χαρούμενη ὡς τὸ τέλος. Τότε ἀποφάσισα νὰ κάμω αὐτὸ, πού τώρα μ' ἔφερε σὴν φυλακί. Τὸ ξέρετε πῶς ἀπέτυχε τὸ σχέδιό μου. Ἀκούσατε σὸ δικαστήριον πῶς εἶχα μπῆ ἄλλοτε σὸ σπίτι αὐτὸ ὡς κλειδαρᾶς, πῶς πολλὰς φορὰς μὲ εἶδαν νὰ τριγυρίζω ἀπέξω... Ἦμουν ἓνας ἐπαίτης, εἶχα παραβιάσει τὴν κλειδωνιές... Μὰ, ἡ ἱστορία μου ἐτελείωσε...

— Ἀλλὰ θὰ κάμωμεν ἔφρασιν καὶ θὰ ἀθωωθῆς εἶπα:

— Ἡ καταδίκη μου, ἀπῆντησε, δὲν θὰ λυτήση κανέναν, κανέναν δὲν θ' ἀτιμάση. Καὶ μήπως δὲν εἶναι τὸ ἴδιο νὰ σκέπτομαι

τὴ Νίνα κλεισμένος σ' ἓνα ἄσυλο φτωχῶν ἡ μέσα σὴν φυλακί;

Δὲν εὗρηκα τίποτε νὰ τοῦ ἀπαντήσω. Τότε ὁ γέρον ἐσήκωσε ἐπάνω μου τὰ παράξενα μάτια του καὶ εἶπε:

— Ἐνα πράμα μόνον μὲ βασανίζει. Μήπως Νίνα δὲν ὑπῆρξε ποτέ; Μήπως ὁ λογισμὸς μου ἀδυνατισμένος ἀπὸ τὸ οἰνόπνευμα ἔπλασε ὅλην αὐτὴ τὴν ἱστορία ὅταν ἐκτύταξα γιὰ πρώτη φορὰ τὴ μαρμάρινη προτομὴ;

[Μεταφρ. Μ. Α. καὶ Κ. Μ.] VALERY BRUSSOV

Η ΑΝΤΑΡΤΙΣ *

ΙΗ'

Ὅταν ἡ Ζοζάννα ἐξήγησε ποιά ἦτον ἡ Μαριέττα καὶ πῶς ἓνας ἄνδρας καὶ μιὰ γυναῖκα ἠμποροῦσαν νὰ γενματίζομεν ἐκεῖ μαζί χωρὶς νὰ σκανδαλίζομεν κανένα, ὁ Νοὲλ ἀνεκραύγασε:

— Ἐμπρός, πᾶμε σὴς Μαριέττας!...

Ἡ ὥρα ἦτον ἐπίτ.

— Πῶς; ἀπὸ τ' ἀπόψε;

— Καὶ γιατί ὄχι; Μπορεῖ καὶ νὰποθάνω τὴν νύκτα χωρὶς νὰ γνωρίσω τὴν Μαριέτταν, τοὺς Ῥώσους, τὰς Βαλκυρίας, καὶ τὴν γερμανίδα φίλη σας καὶ τὴν δακτυλογράφον πού δὲν τῆς ἀρέσουν τὰ ἐπιδόρπια!... Δυστυχισμένο κορίτσι!... Τὴν προσκαλοῦμε; ἀλλὰ ὄχι ἀπόψε σὰς θέλω μόνον, ὀλομόναχην... Τί εὐτυχία!...

— Ἀλλὰ...

— Πρέπει νὰ φάτε ἀπόψε καὶ νὰ φάγω κ' ἐγώ...

— Δὲν θὰ εὐχαριστηθῆτε ἀπὸ τὸ φαί, σὰς προλαμβάνω.

— Εἶμαι πολὺ εὐτυχῆς πού δὲν θὰ καλοπεράσω ἀπὸ φαί. Ἐσεῖς μόνον εἰσθε δυσχεστημένη καὶ λυπεῖσθε πού μοῦ μιλήσατε περὶ Μαριέττας...

— Τί παιδιάττικα λόγια!...

Ἦτον ἀληθινὸν ἐν τούτοις πῶς ἡ Ζοζάννα ἐλυπεῖτο λιγάκι διὰ τὴν ἀπρονοησίαν τῆς. Δὲν ἐφοβεῖτο βέβαια νὰ συμφάγῃ μ' ἓναν νέον εἰς τὸ ξενοδοχεῖον, ἓναν νέον πού τῆς ἦτο τὸσον ἀξιότιμος φίλος. Εἰς τὸν κόσμον πού ἐζοῦσε, ἡ συναδελφικὴ οἰκειότης καὶ ἐπαγγελματικοὶ λόγοι ἐτροποποιοῦσαν τὰς σχέσεις ἀνδρῶν καὶ γυναικῶν, ἀπελευθερωμένων ἐκουσίως ἢ ἐξ ἀνάγκης ἀπὸ νοικοκυριστικὴν *εὐπαρέπειαν*. Ἡ Ζοζάννα εὗρισκε φυσικώτατον νὰ δειπνῇ μὲ τὸν Μπερσιέ, ἢ ἀκόμη μὲ τὸν Ἰσιδώρον Φουκάρι, ὅταν τὸ ἐπαγγελματικὸν καθῆκον τοὺς ἔφερε εἰς ἐπαφήν. Ὁ Μπερσιέ ἦτον συνάδελφος, ὁ Φουκάρι διευθυντής, δηλαδὴ ἄνθρωποι πού δὲν

εἶχαν σκοπούς... Καὶ οἱ ἴδιοι δὲν ἐβλεπαν εἰς τὴν Ζοζάνναν παρὰ τὴν συνεργάτιδα, τὴν δημοσιογράφον. — Σιμὰ εἰς τὸν Νοὲλ, ἡ δημοσιογράφος ἐγίνετο πάλιν ἀπλοῦστατα *γυναῖκα*, μὲ δειλίαν παραδόξους καὶ ὑπερβολικὰς. «Εἶνε γελοῖον, τέλος, ἐσυλλογίσθη νικημένη ἀπὸ τὴν ἐπιθυμίαν ὁ κύριος Ντελλὸ ἠμπορεῖ νὰ πιστεύσῃ καὶ πῶς τὸν φοβοῦμαι ἀκόμη!... ἐνῶ δὲν φοβοῦμαι κανένα. Δὲν εἶμαι κανένα κοριτσάκι. Εἶμαι γυναῖκα τριάντα χρόνων, ἐλευθέρη, καὶ πού ἀκριβὰ ἐπλήρωσα τὴν πειραν πού ἔχω... Τὸ παρελθὸν μου μὲ προασπίζει ἀπὸ αἰσθηματικὰς ἐξεγέρσεις... Αὐτὸς ὁ νέος πού δὲν μοῦ ἔκαμε ποτὲ ἐρωτοτροπιάν, εἶδε κατ' ἀρχὰς εἰς ἐμὲ ἓναν τύπον χειραφετημένης διανοητικῶς, δοκουμεντο ζωντανὸν καὶ πού *μιλεῖ*: αὐτὸ τὸν διασκεδάσει... Ἡ περιέργειά του ἔγεινε συμπάθεια... Τόσο τὸ καλύτερο! Θὰ ἦμουν πολὺ ἀνόητη νὰπορρίψω τόσο ἐντιμον φίλιαν, πού ἀποτελεῖ τὴν μόνην εὐχαρίστησιν τῆς τωρινῆς μου ζωῆς... Ἐπειτα θὰ ἔξρω νὰ τὸν σταματήσω ἐκεῖ πού πρέπει. Μολονότι δὲν ἔχει τὸν κακὸν τόνον τοῦ Φουκάρι».

Ἐδέχθη.

Ἡ ἐπιθυμία τοῦ Νοὲλ ἐξεπληρώθη τὸ ἴδιο βράδυ. Ἐγνώρισε τὴν Μαριέτταν, τοὺς Ῥώσους, τοὺς Βαλκυρίας μὲ τὰ χρυσὰ μαλλιά, τὴν δεσποινίδα Μύλλερ, καὶ τὴν ἰσχνὴν δακτυλογράφον. Εἶχε τὴν Ζοζάνναν ἀπέναντί του, εἰς ἓνα μικρὸ τραπέζι ἐκεῖ εἰς μίαν γωνίαν. Ἐφαγε μὲ πολλὴν ὄρεξιν.

— Πῶς ὅλα αὐτὰ μὲ ξαναγιώνουν!... Ξαναβλέπω τὰ φοιτητικὰ μου χρόνια. Ἐκατοκοῦσα ὄχι μακριὰ ἀπ' ἐδῶ κ' ἐσύχναξα εἰς ξενοδοχεῖον τετάρτης τάξεως διὰ νὰ βλέπω ποιητὰς: τὸν Μορεάς, τὸν Βερλαίν. Ἦμουν δεκαεννέα ἐτῶν!

Ἐμίλησε διὰ τὰ νεανικά του χρόνια, τὴν μητέρα του, πού εἶχε ἀποθάνει πολὺ προῶρος, τὸν πατέρα του, τὸν ὁποῖον ἐβλεπε ὀλί-

* «Παναθήναια» σελ. 61.

γον, έναν καθηγητήν τῆς φιλοσοφίας ὁ ὁποῖος ἐχρησίμευσε διὰ τὴν μόρφωσίν του ἀπελευθερώνων αὐτὸν ἀπὸ κάθε πρόληψιν. Καὶ ὠνόμασε τοὺς μᾶλλον προσφατοὺς ἐκ τῶν φίλων του, συντρόφους εἰς τὴν μελέτην καὶ εἰς τὰ ταξίδια, τοὺς ὁποίους ἡ ζωὴ εἶχε διασκορπίσει ἤδη. Ἀλλὰ δὲν ἐνθυμήθη καμμίαν γυναῖκα καὶ ἡ Ζοζάννα ἐρωτοῦσε τὸν ἑαυτὸν τῆς ἂν ὁ Νοέλ εἶχε ἀγαπήσει ποτέ του μὲ ἔρωτα.

Εἶχαν σερβίρει πλέον τὸν καφέ καὶ οἱ ἄνθρωποι δεξιά καὶ ἀριστερὰ ἐσηκώοντο νὰ φύγουν ἐνῶ ἡ Ζοζάννα καὶ ὁ Νοέλ ἐξακολουθοῦσαν τὴν συνομιλίαν τους. Ἐξω ἔβρεχε. Ἡ Ζοζάννα ἐσκέπτετο, χωρὶς εὐχαρίστησιν, τὸ ψυχρὸν καὶ ἄδειο ἐνδιαίτημά της. Ἦτον καλὰ ἐδῶ, στὴ ζεστασιά, εἰς τὸ φαιδρὸν φῶς, κοντὰ εἰς τὸν Νοέλ. Ἀκουμβημένος εἰς τὸ τραπέζο-μάνδηλον, μὲ τὸ σιγαρέττο εἰς τὰ χέρια, ἔλεγε: «Στὴ Φλωρεντία...». «Στὴ Βιέννη» «στὴ Λόνδρα», «Ἐδῶ καὶ πέντε χρόνια...». «Εἶν' ἑπτὰ χρόνια τώρα...».

Τὸν ἄκουε, γοητευμένη ἀπὸ τὴν καθαρὰν φωνήν, τὴν ἀκριβῆ χειρονομίαν, τὰ ὠραία μάτια ποῦ κάποτε ἐσκίαζε νέφος μελαγχολίας. Καὶ ὅταν παρετήρει τοὺς ἄνδρας ποῦ ἦσαν καθιθμένοι εἰς τὰ γειτονικά τραπέζια, Γάλλους νευρικοὺς καὶ φλυαροὺς, ξανθοὺς Σκανδιναβοὺς μ' εὐρεῖς ὤμους, Ἄγγλους μὲ χρῶμα κοριττοῦ, τοὺς εὗρισκε πανούργους καὶ χυδαίους, μὲ τὴν ἰσχνὴν βαρεῖαν καὶ τὴν εὐγένειαν γυναικώδη... Ἔτσι ὁ Νοέλ ἔγεινε τακτικὸς θαμὼν εἰς τῆς Μαριέττας. Ἔπαυσε νὰ πηγαίη μέσα εἰς τὸν κόσμον διὰ τὴν ἀνευρίσκει τὴν φίλην του, σχεδὸν κάθε βράδυ... Καὶ τὸ πρῶτον τους δεῖπνον ἐπικολούθησαν ἄλλα δεῖπνα καὶ προγεύματα ἄπειρα· διότι ὁ Νοέλ καὶ ἡ Ζοζάννα δὲν εὗρηκαν μέσον ἀπλούστερον, εὐκολώτερον καὶ χωρὶς κίνδυνον παρεξηγήσεως. Ἔτσι ἦσαν μαζὺ χωρὶς νὰ εἶνε μόνοι.

Καὶ εἰς τὴν ἐσωτερικὴν ζωὴν τῆς Ζοζάννας, εἰς τὰ φαῖα σκότη ὅπου διεφαινόοντο τὰ φαντάσματα τοῦ παρελθόντος, ἀνέλαμπεν ἡ λευκότης μιᾶς αὐγῆς.

Ἐσκέπτετο:

«Εἶμαι ὀλιγώτερο λυπημένη. Συνηθίζω νὰ ζῶ χωρὶς ἔρωτα. Ὑστερ' ἀπὸ μερικὰς ἐβδομάδας θὰ πάω ναυρῶ τὸ παιδί μου, καὶ ἡ μητρικὴ στοργή, μία φιλία ἀσφαλῆς, ἡ ἐργασία, ἡ ἀνεξαρτησία θάποτελέσουν μίαν εὐτυχίαν ἀρκετὰ ἱκανοποιητικὴν. Δὲν θὰ λησμονήσω ποτέ τὸν Μαυρίκιον, ἀλλ' ἔλπίζω ὅτι δὲν θὰ τὸν ξαναἰδῶ πλέον, κ' αἱ ἀναμνήσεις μου θὰ

χάσουν τὴν ἀκριβῆ των μορφήν, τὴν *ὀξύτητα* των... Θάποκινήσουν ἕνα εἶδος γλυκύτητος.

Κάποτε ἀκόμη ἐστενοχωρεῖτο διὰ τὴν ἀπρονοησίαν της, ὅπως ἔλεγε. Ἔλεγε μέσα της ὅτι ὁ Νοέλ, νέος, θελκτικὸς, φιλόδοξος, γεμάτος χαρίσματα, ἀναγκάως θὰ τὴν ἀπεχωρίζετο κάποτε. Τὸν ἔβλεπε, μακρὰν, εἰς τὸ μέλλον, βαδίζοντα πρὸς τὴν ἐπιτυχίαν, τὸν ἔρωτα, πρὸς ὅλας τὰς μεγάλας εὐτυχίας τῶν ὁποίων ἦτον ἄξιος καὶ τὰς ὁποίας θὰ ἤμποροῦσε νὰ κατακτήσῃ... Ἀυτομάτως, ἀπεμακρύνετο ἀπὸ τὴν ὁδὸν ποῦ ἐκεῖνος θάκολουθοῦσε...

«Δὲν θὰ λησμονήσῃ ποτέ τὴν φιλίαν μας. Οὔτε οἱ ἐρωμένες, οὔτε ἡ σύζυγος θὰ τοῦ σβύσουν τὴν ἀνάμνησιν τῆς φιλίας...».

Αἱ σκέψεις αὐταῖ, αἱ ὁποῖαι ἔθλιβαν τὴν Ζοζάνναν, τὴν ἔκαμαν νὰ ὑπερηφανεύεται συγχρόνως. Ἡ συμπάθειά της διὰ τὸν Νοέλ, αὐξάνουσα ἡμέραν μὲ τὴν ἡμέραν, τῆς ἐφαίνετο ἐξευγενισμένη, νόμιμος, δικαιουμένη ἀπὸ τὴν ἀπόλυτον αὐτὴν ἀνιδιοτέλειαν. Ἐδέχετο τὴν πιθανὴν αὐτὴν λύπην τοῦ μέλλοντος ὡς ἀντιώσωμα τῆς παρουσίας εὐτυχίας. Καὶ δὲν ἐννοοῦσε ὅτι αἱ θλιβεραὶ αὐταῖ ὑποθέσεις ἐτάρασσον μόνον τὴν φαντασίαν της... Εἰς τὸ βάθος τῆς Ζοζάννας, εἰς τὸ ἀσυνείδητόν της ὑπῆρχε μία ἔλπις, μία βεβαιότης τρόπον τινά, ὅτι ὅλα θὰ ἐδιορθώνοντο, ὅτι ἡ προβλεφθεῖσα δυστυχία δὲν θὰ ἦρχετο ποτέ... Τί θὰ συνέβαινε λοιπὸν;... Κάτι τί παράδοξον, σκοτεινόν, ἀπροσδιόριστον, ἀλλὰ ὄχι αὐτὸ, ὄχι αὐτὸ... Ὅπωςδὴποτε ἔμμεν ἐπιφυλακτικῶς μ' ὄλην τὴν φιλίαν της καὶ τὴν στοργήν. Καὶ ἐξαφνίσθη κάποτε ὁ Νοέλ ὅταν τὸν ἐκάλεσε μίαν ἡμέραν εἰς τὸ σπίτι της...

— Τὴν Κυριακὴν, εἰς τὰς πέντε, ἠμπορεῖτε νὰ περάσετε;

Ἄπεκρίθη:

— Ναι, τὴν Κυριακὴν. Θὰ μετρήσω τὰς ἡμέρας. Κἔπειτα ὅταν θάλλθῃ ἡ Κυριακὴ θὰ μετρῶ τὰς ὥρας.

Ἡ ἀνυπομονησία του τὸν ἔκαμε νὰ ἔλθῃ παρὰ πολὺ ἔνωρίς. Ἡ Ζοζάννα εἶπε, ἀνοίγουσα τὴν θύραν:

— Ἔσεῖς! πῶς αὐτὸ, ἀπὸ τώρα;

Ἡ λέξις αὐτὴ ἔκαμε πολὺ κακὸν εἰς τὸν Νοέλ. Ἡθέλησε νὰ φύγῃ. Τὸν ἐκράτησε.

— Τόσο τὸ χειρότερο! θὰ με ἰδῆτε μὲ τὰ ροῦχα τοῦ σπιτιοῦ... καὶ τόσο τὸ καλύτερο, θὰ ἔχωμε περισσότερον καιρὸν νὰ μιλήσωμε, διότι ἀπόψε δὲν τρώτε στῆς Μαριέττας...

Ἐφοροῦσε μίαν μᾶλλινην μπλοῦζαν ἡ ὁποία

ἄφινε νὰ φαίνεται ὁ λαιμὸς της καὶ μέρος τοῦ στήθους. Ἐχαμογελοῦσε:

— Ἐλάτε! εἰτε.

Μόλις ἐμπῆκε ὁ Νοέλ ἐδοκίμασε ἕνα αἰσθημα δροσερότητος, καθαρότητος, χαρᾶς. Τὰ πράγματα ἦσαν ὡς νὰ τὸν ὑποδέχοντα. Τὸ ὠραῖον φῶς ἐγέμιζε τὰ μάτια του καὶ τὴν ψυχὴν του.

Δὲν ἔπαυε νὰ λέγῃ:

— Εἶνε ὠραῖο τὸ σπίτι σας! εἶν' εὐχάριστο.

Ἡ Ζοζάννα ἠθέλησε νὰ τοῦ δεῖξῃ εὐθύς ἔξ ἀρχῆς ὅτι εἶχε περισσότερον σπάνιον. Ἐνα ἀντίγραφον ἔργου τοῦ Μπαρτολομέ· καὶ λαμβάνουσα τὸ ἀγαματάκι εἰς τὸ χέρι της, τοῦ τὸ ἐπρότεινε μὲ τὴν χειρονομίαν ποῦ προσφέρομεν τὰ ἄνθη. Ἐπειτα ὁ Νοέλ ἄρχισε νὰ θαυμάζῃ τὰς φωτογραφίας ποῦ ἐστόλιζαν τοὺς τοίχους—χωρὶς πλαίσια, διότι «κοστιζοῦν»—κἔνα παλαιὸ κομμὸ, ποῦ εἶχ' εὐρεῖ εἰς τὴν Σάρτην, εἰς ἕνα ἐπικλοποιόν, καὶ τὴν τσαγγέραν...

Ὁ Νοέλ ἐπροσποιετο πῶς ἐνδιαφέρεται διὰ τὰ ἐπιπλα, τὰ μπιμπελό, διὰ κάθε τί ποῦ ἀγαποῦσε ἡ Ζοζάννα. Ἀληθινὰ μοναχὰ τὴν Ζοζάνναν ἔβλεπε. Ἡ σκέψις του τὴν περιέβαλλε, τὴν ἐθώπευε τρυφερά, τῆς ἔλεγε: «Μίλησε! Χαμογέλασε!... Μίλησε ἀκόμη... Σὲ παρατηρῶ, καὶ δὲν σε ἀναγνωρίζω... Εἶσαι σύ; Εἶνε ἡ ψυχὴ σου ἡ ἀληθινὴ ποῦ μοῦ ἀποκαλύπτεται;...». Ἐἶχε πιστεύσει ὅτι θὰ τὴν εὗρισκε εἰς κανένα διαμέρισμα σκοτεινόν, εἰς ἀτμοσφαιρὰν πένθους, μαυροντυμένην, δειλὴν ἀκόμη ἀπέναντί του... Καὶ τὴν εὗρισκε εὐθυμον, ἀνοικτόκαρδον καὶ μὴ κρύπτουσαν τὴν χαρὰν της.

Κανείς δὲν ἔχει ἰδῆ αὐτὰ ἐδῶ τὰ πραγματάκια· κανείς ἐκτός ἀπὸ τὴν δεσποινίδα Μπὸν δὲν ἔχει ἔλθει ἐδῶ, ἀλλὰ διὰ τὴν δεσποινίδα Μπὸν ὁ ὄρατὸς κόσμος δὲν ὑφίσταται...

— Λοιπὸν εἶμαι ὁ πρῶτος ποῦ...

— Ναι ὁ πρῶτος... Καὶ ἐπειδὴ εἶσθε πολὺ καλλιτέχνης, καὶ πολὺ δύσκολος, εἶμαι πολὺ ὑπερήφανη ὅτι ἐπιδοκιμάζετε καὶ σεῖς τὰ γούστα μου. Ἀγαπῶ τόσο τὰ πράγματα ποῦ ἀνακατεύονται μὲ τὴ ζωὴ μου!... Αὐτὸ τὸ μικρὸ κίτρινον βαζάκι, τὸ θίγω μὲ στοργήν... Καὶ αὐτὴ ἡ κουρτίνα, πῶς μ' ἀρέσει τὸ πρῶτ' νὰ τὴν βλέπω...

Ἄπλωσε εἰς τὸ ἄκρον τοῦ ὑψωμένου βραχιόνος της τὸ ὕφασμα διανθισμένον μὲ χιμαϊρικὰ γαρύφαλλα καὶ ἐλέφαντας. Γαρύφαλλα καὶ ἐλέφαντες ἦσαν πρασίνου ἢ κίτρινου χρώματος—ὅλα τὰ πράσινα καὶ ὅλα τὰ κίτρινα. Καὶ ὁ

Νοέλ καταληφθεὶς ἀπὸ μίαν παιδικὴν χαρὰν, ἐσυλλογίσθη:

«Κανείς δὲν ἦλθ' ἐδῶ ἀφότου κατοικῶ στὸ Παρίσι. Σὲ κανέναν ἄλλον δὲν εἶπε αὐτὴ τὴ λέξι, γὰρ κανέναν ἄλλον δὲν ἔκαμε αὐτὴν τὴν χειρονομίαν...».

— ὦ! εἶπε ἡ Ζοζάννα, μὴν τὰ βλέπετε...

— Βλέπω, ὀνομάζω, σκέπτομαι...

— Τί;

— Ὅτι οἱ ἀντιφεμινισταὶ θὰ ἐξαφνίζοντο ἂν σὰς ἔβλεπαν καὶ ἂν σὰς ἀκούγαν...

— Γιατί;

— Εἶσθε τόσο γυναῖκα!... Ναι, ἐπαναστάτις, ἀντάρτις... οὔτε ἡ βιοπάλη, οὔτε ἡ ἀνεξαρτησία, οὔτε ἡ διανοητικὴ ἐργασία, δὲν κατέστρεψε μέσα σας τὰ γυναικεῖα ἔνστικτα, τὸ ἐνστικτον τῆς νοικοκυρᾶς, οὔτε τὸ ἐνστικτον τοῦ ἀρέσκειν. Ἀγαπᾶτε τὰ στολιδία· στολιζετε τὸ σπίτι σας, ἕνα ἄνθος σὰς μαγεύει, ἕνα μπιμπελὸ σὰς εὐχαριστεῖ...

— Καὶ τοῦτο σὰς ἐκπλήττει;

— Καὶ ναι καὶ ὄχι...

— Πῶς! τὸν συγγραφέα τῆς *Ἐργατίδος*!...

— Ἀκριβῶς... Ὁ συγγραφεὺς τῆς *Ἐργατίδος* χειροκροτεῖ, καὶ ὁ Νοέλ Ντελλὺ ἐκπλήττεται... Ὁ πρῶτος εἶχε γνωρισθῆ ἐκ τῶν πρῶτων μὲ τὴν *νέαν* γυναῖκα...

— Καὶ ὁ δεύτερος

— Μὲ τὴν αἰωνίαν...

— Εἶνε τὸ ἴδιο.

— Τὸ βλέπω ἀφότου σὰς γνώριζω... Ὁ φεμινισμὸς μου ἦτον, τὸ ὁμολογῶ, κάπως θεωρητικὸς· καὶ δὲν ἐπίστευα, ἀληθινὰ, ὅτι θὰ ἠμποροῦσε νὰ εὗρῃ κανείς εἰς τὴν ἰδίαν γυναῖκα, τόσην διάνοιαν, τόσην ἐνέργειαν, τόσο θάρρος, ἐνωμένα μὲ τόσην χάριν καὶ γλυκύτητα... Μὲ προσηλυτίσατε...

— Εἶμαι καταγοητευμένη.

— Ἔτσι θὰ δοκιμάσω νὰ προσηλυτίσω τοὺς ἄλλους... Ἐλαβα τὸ μέρος τῆς γυναικός, κινήθεις ἀπὸ ἕνα αἰσθημα δικαιοσύνης καὶ ἀπὸ μῖσος πρὸς τὸν φαρισσαϊσμὸν τῶν ἀνδρῶν... Θὰ γείνω εὐγλωττότερος τοῦ λοιποῦ, διότι θὰ ἦμαι εἰλικρινέστερος καὶ θὰ σκέπτομαι ἐσὰς... Μία κοινὴ ἐνέργεια θὰ μᾶς συμπλησιάσῃ... Ἡ φιλία μας θὰ γίνεται μὲ τὸν καιρὸν ὑψηλότερα καὶ ὠραιότερα... διότι εἶνε κατὰ τι ὠραῖον ἡ φιλία μας, αἱ;

Ἡ Ζοζάννα ἀπεκρίθη μὲ σοβαρότητα.

— Πολὺ ὠραία...

Μεγάλῃ συγκίνησιν τὴν κατελάμβανε... Καὶ διὰ τὴν συγκρατῆ τὴν συγκίνησιν αὐτὴν ἡ

ὅποια τῆς ἔδιδε μίαν ἀγνωστην θερμότητα εἰς τὸ στήθος καὶ δάκρυα εἰς τὰ μάτια, ἐγύρισε ἀπὸ τὸ ἄλλο μέρος. . . Τότε εἶδε ὅτι ὁ Νοὲλ ἀπέθωσε εἰς τὸ τραπέζι ἓνα βιβλίον κ' ἐπάνω εἰς τὸ βιβλίον ἓνα μπουκέτο βιολέττες τῆς Πάρμας, διπλές καὶ πατημένες, χρώματος μώβ κάπως φαιοῦ εἰς τὰ τρυφερά τους φύλλα, οἱ τελευταῖες τῆς περιόδου. Μήπως δὲν εἶχε πῆ κάποτε ἐνώπιον τοῦ Νοὲλ ὅτι ἀπὸ ὅλα τὰ λουλούδια ἐπροτιμοῦσε τὶς βιολέττες;

— Καὶ δὲν σὰς εὐχαρίστησα! . . . Πόσο καλὸς εἶσθε ποῦ με συλλογίζεσθε!

Καὶ με φωνὴν κάπως χαμηλοτέραν, γλυκυτέραν, ἐπρόσθεσε:

— Μόνο σεῖς μ' ἐνθυμείσθε . . .

— Τὸ πιστεύω, εἶπε. Εἶμαι πολὺ ἀποκλειστικός. Θὰ ἤθελα νὰ ἤμουν ὁ καλύτερός σας φίλος, ὁ μόνος σας φίλος. . . Εἶν' ἐγώ σ' ἔχω ἔσως. . . Τώρα, παρατηρήσατε τὸ βιβλίον, ἓνα ὡραιότατο βιβλίον ποῦ δὲν ἐδιαβάσατε, τὸ ξέρω, καὶ τὸ ὅποιον ἀπὸ σήμερα θὰ διαβάζετε καὶ θὰ τὰγαπάτε ὅσο κ' ἐγώ. . .

— Εἶνε ὁ Dominique; Μοῦ τὸν δανεῖζετε;

— Δὲν σὰς τὸν δανεῖζω, σὰς τὸν χαρίζω, εἰς ἀνάμνησιν τῆς πρώτης ἐπισκέψεως ποῦ σὰς κάμνω. . . Ἐγραψα ἐπάνω τὴν χρονολογίαν: «25 Μαρτίου 19. . .» Καὶ ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν θὰ σὰς κάμνω ἐκκληξὴν με κάποιον ὡραῖο βιβλίον ποῦ νὰ σὰς εἶνε ἀγνωστον. . . Εἶνε φιλικὸν μου δικαίωμα καὶ προνόμιον! Καὶ θὰ σὰς ἀποκαλύψω πολλὰ-πολλὰ πράγματα ποῦ θὰ γοητεύσουν μάτια καὶ καρδιά. . .

— Θεέ μου! εἶπε ἡ Ζοζάννα, θὰ με κατοουνηθῆτε! . . . Δὲν εἶμαι συνηθισμένη καὶ μ' ἐξαφνίζει ἀκόμη. . . Μία φίλια τόσο θελκτικῆ, τόσο ὡραία! Πιστεύετε ὅτι τοῦτο θὰ διαρκέσῃ, ὅτι δὲν θ' ἀνιάσετε ποτέ μαζί μου; Πῶς; . . . Τόσο πολὺ ἀπλοῦν σὰς φαίνεται τοῦτο; Ἐγὼ δὲν τὸ εὐρίσκω καὶ τόσο ἀπλοῦν. . . Ποίος νὰ μοῦ ἔλεγε ἐδῶ κ' ἓνα ἔτος. . .

Δὲν ἐτελείωσε τὴν φράσιν τῆς. Ἡ σκιὰ τῆς ἀναμνήσεως ἐπερνοῦσε ἐπάγω ἀπὸ τὴν Ζοζάνναν καὶ ὁ Νοὲλ ἐσυγκινήθη. Τὴν παρετήρησε με μάτια ταραγμένα, καὶ ἡ Ζοζάννα τὸν ἠσθάνθη ὅχι βέβαια περιεργὸν ἀλλὰ στενοχωρημένον καὶ ὑποφέροντα.

Ἠγέρθη.

— Τώρα, εἶπε, θὰ κάμω τὸ τσαῖ. Βάλετε τὸν Dominique στὴ βιβλιοθήκη. . . Αὐτὲς οἱ δύο ἐταξέρες ποῦ βλέπετε εἶνε ἡ βιβλιοθήκη, κύριέ μου. . . Θὰ εἶρη καλὴ συντροφιά ἐκεῖ τὸ βιβλίον σας, θὰ ἰδῆτε. . .

Ἐπέρασε εἰς τὸ διπλάνο δωμάτιον, καὶ ὁ Νοὲλ ἄκουσε ἀνακίνησιν φλιτζανίων καὶ κουταλιῶν. Σκεπτικός, ἐξήτασε τὰ βιβλία, διαβάζων τοὺς τίτλους δυνατὰ:

— *Μανὸν Δεσκώ, Ἐξομολογήσεις, Ἀδόλφος*. . . Καὶ πολλὰ τοῦ Βαλζάκ! . . . Σὰς ἀρέσει ὁ Βαλζάκ! . . . *Ἡ κυρία Μποβαρό, Ἡ Καρδιά μας, Τὸ Κόκκινο κρέιν, Ἄννα Καρένιν, Ἡ Σιγή, Ἡ Δύναμις τῶν πραγμάτων*. . . καὶ ποιηταί. . . Βερλαῖν, Σαμαῖν. . . Τὰ συγχαρητήριά μου! Ζέρετε καὶ κάμνετε καλὴν ἐκλογὴν φίλων. . . Μοῦ δανεῖζετε τὴν *Δύναμιν τῶν Πραγμάτων*;

Ἐπῆρε τὸ μυθιστόρημα τοῦ Παύλου Μαργκερίτ, τὸ ἀνοίξε, τὸ ἐξανάκλεισε. . . Ἡ Ζοζάννα ἔμπαινε κρατοῦσα δίσκον:

— Ὅ,τι θέλετε. . . Δὲν ἔχετε διαβάσει τὴν *Δύναμιν τῶν Πραγμάτων*;

— Εἶνε πολὺς καιρὸς!

— Εἶνε ὡραῖο βιβλίον, θλιβερόν καὶ γεμάτο ἀπὸ ἀλήθειαν. . . ὅπως ἡ ζωὴ. Ὁ ἄνθρωπος ἐκεῖνος ποῦ χάνει τὴν ἐρωμένην του καὶ ὁ ὁποῖος παρηγορεῖται με μίαν ἰδιοτροπίαν εἰς τὴν ἀρχὴν κ' ἔπειτα μ' ἓναν δευτέρον ἔρωτα. . . Εἶνε θλιβερόν.

— Γιατί, θλιβερόν; . . . Διότι δὲν ὑπάρχον πένθη αἰώνια, καὶ ἡ ζωὴ μέσα μας, χωρὶς νὰ τὸ θέλομε ἑμεῖς, ἀδιάκοπα ξαναθίξει καὶ ἀνανεώνεται.

— Πιστεύετε ὅτι τὸ πᾶν παρέρχεται, ὅτι τὸ πᾶν ἀλλάζει, ὅτι ὅλα βαίνουν πρὸς τὸ μηδέν, αἱ ὑπάρξεις ποῦ ἀγάπησε κανεὶς με τὸν μεγαλύτερον ἔρωτα, ὁ ἔρως ὁ ἴδιος. . . Πιστεύετε τοῦτο; Ἄλλὰ ὄχι, ὄχι, δὲν εἶνε δυνατόν! Ὅταν κανεὶς δὲν εἶν' ἐπιτόλαιος, δὲν ἠμπορεῖ καὶ δὲν θέλει νὰ λησμονήσῃ. . .

— Ὁ νόμος τῆς ζωῆς, ἐν τούτοις! Καὶ ἡ εὐαγγελικὴ ἐντολή: «Ἄφετε τοὺς νεκροὺς θάπτειν τοὺς ἐαυτῶν νεκροὺς. . .»

Ἡ Ζοζάννα δὲν ἀπήνησε ὁ Νοὲλ ἐφοβήθη μήπως ἐπλήγωσε τὴν θλιβερὰν καὶ αἰδήμονα ψυχὴν. Ἄρχισε ν' ἀνασκαλεύῃ τὰ βιβλία πάλιν.

— Ἄ, νά! εἶπε, μία ὡραία ἐκδοσις τῆς *Πριγκηπισσῆς τοῦ Κλέβ*.

Ἐθιγε τὸ μαροκινὸν δέσιμον τοῦ βιβλίου με δάκτυλα, περιπαθοῦς βιβλιοφίλου. Ἄλλὰ, εἰς τὸ πρῶτον φύλλον εἶδε μίαν λέξιν, μίαν χρονολογίαν, ἀρχικὰ γράμματα: «Εἰς ἀνάμνησιν τῆς 4 Φεβρουαρίου 18. . . M. N.»

— Κανένας ἀπὸ τοὺς φίλους σας θὰ σὰς τὸ ἐχάρισε.

— Ναι κάποιος φίλος μου. . .

Ὁ Νοὲλ ἐνόησε τὸν ἀνεπαίσθητον δισταγμὸν τῆς φωνῆς. Ἡ Ζοζάννα ἐπλησίασε τοῦ ἔδωκε τὸ φλιτζάνι καὶ τὴν ζαχαριέραν.

— Λίγο γάλα; . . . Ἐνα κομματί ζάχαρι;

— Ναι ζάχαρι. . . Γάλα δὲν θέλω. . . Εὐχαριστῶ.

Ἐβαλε τὴν *Πριγκηπισσῆν τοῦ Κλέβ* ἐπάνω εἰς τὴν ἐταξέραν κ' ἔμεινε σιωπηλὸς ἐπὶ μίαν στιγμὴν.

Ἐβράδευσε. Τὰ φανάρια ἔστειλαν μίαν ἀνταύγειαν εἰς τὸ ταβάνι τοῦ σκοτεινοῦ δωματίου, καὶ ὁ Νοὲλ με τὴν Ζοζάνναν ἠσθάνθησαν ἓνα εἶδος θλίψεως χωρὶς νὰ ἤξεύρουν τὸ γιατί.

Ἡ νέα γυναῖκα ἐπῆγε νὰ φέρῃ τὴν λάμπαν ἀλλὰ ὅταν ἐγύρισε, ὁ Νοὲλ ἐσηκώθη διὰ ν' ἀναχωρήσῃ. Ἐκεῖνη εἶπε:

— Ἀπὸ τώρα!

Καὶ τὴν λέξιν αὐτὴν ἠσθάνθη ὡς θωπείαν.

10.

Ὁ Νοὲλ εἰσέδυσσε εἰς τὴν ζωὴν τῆς Ζοζάννας, τὴν ἐβάπτισε εἰς τὴν σκέψιν του, τὴν ἐμψύχωσε με τὰς καθημερινὰς του ἐπιστολάς.

Ἄν κατὰ τύχην ὁ πρωῖνός ταχυδρόμος δὲν ἔφερε τὸν γαλαζιον φάκελλον, τὴν τρυφερὰν συνηθισμένην καλημέραν, ἂν ὁ Νοὲλ δὲν ἐφαίνετο εἰς τῆς Μαριέττας, ἡ Ζοζάννα ἔμενε λυπημένη καὶ νευρικὴ ὅλην τὴν ἡμέραν. Ἀπέφυγε τὴν δεσποινίδα Μύλλερ καὶ τὴν Ῥωσίδα βοτανικόν, καὶ μόνη εἰς μίαν γωνίαν παρετήρηε τὴν κενὴν ἐνώπιόν τῆς θέσιν. Ὅταν ὁ Νοὲλ δὲν ἠμποροῦσε νὰ τὴν συνοδεύσῃ εἰς τὰς μακρινὰς συνοικίας ὅπου αἱ ἐπαγγελματικαὶ ἀνάγκαι τὴν ἔφερναν, ἐνθυμείτο τοὺς ὡραίους περιπάτους ποῦ εἶχαν κάμει μαζί καὶ ἀνεζήτει δίπλα τῆς τὴν Ῥωμαλέαν σιλουέταν καὶ τὸ μελαγχρινὸ πρόσωπο τοῦ φίλου τῆς. Ἐνα μπουκέτο, ἓνα βιβλίον, ἓνα μπιμπελό, ἡ Pleureuse τοῦ Μπαρτολομέ. Αἱ ἀνταύγειαι τῶν φαναριῶν ἐπάνω εἰς τὸ ταβάνι, κατὰ τὸ βράδυ, ἔσμιγαν εἰς τὴν μνήμην τῆς με λόγια, με χειρονομίας τοῦ Νοὲλ καὶ κάποτε ἀναπαρήγε ἐκφράσεις κ' ἐπιφωνήσεις του.

Ἐζοῦσε κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον εἰς ἀτμόσφαιραν ποῦ ἐκεῖνος ἐδημιουργοῦσε τριγύρω τῆς καὶ με ἀσυνειδήτους τρόπουποιήσεις προσοικειώτετο ἰδέας καὶ ὀρέξεις νέας. Εἰς τὴν ἠθικὴν αὐτὴν ἀνάρρωσιν, ἐκρατοῦσε μίαν θλίψιν ἀοριστήν, ἀλλὰ ἡ καρδιά τῆς καὶ τὸ σῶμα τῆς ἦσαν ἐν γαλήνῃ, — καὶ αἱ ἡμέραι κ' αἱ νύκτες

ἐπερνοῦσαν χωρὶς νὰ τὰς συλλογίζεσθαι ἐλαφραὶ καὶ ἥρεμοι.

Τώρα τὰ φωτεινὰ μάτια τοῦ Νοὲλ δὲν ἐτρόμαζαν πλέον τὴν Ζοζάνναν. Ἐδοκίμαζε, σιμὰ εἰς τὸν ἄνθρωπον αὐτόν, ἓνα συναίσθημα ἀγνωστον ἀσφαλείας, ἐμπιστοσύνης. Τῆς ἄρεσε νὰ τὸν συμβουλευέται, νὰ τοῦ ζητῇ προστασίαν. Ὅλα τὰ ὄντα ποῦ εἶχε ἀγαπήσει εἶχαν στηρίξει τὴν ψυχὴν τῶν ἐπάνω εἰς τὴν ἰδικὴν τῆς ψυχὴν. Διὰ πρώτην φοράν ἡ ψυχὴ τῆς Ζοζάννας ἀνεύρισκε τὸ γυναικεῖον ἐνστικτον, τὴν ἐπιθυμίαν τῆς προστασίας.

Ἡ ἀνοιξὶς ἦλθε, οὐρανοὶ φαιοὶ καὶ γαλανοί, ἀργυρὰ σύννεφα, θερμαὶ βροχαί, ἡ ὑγρὰ καὶ πρασίνη ἀνοιξίς, ἡ ἐρχομένη ἀπὸ τὰ δάση με τὴν μυρωδιὰν τοῦ ναρκίσσου καὶ τοῦ ὑακίνθου.

Ἐπλησίαζε ὁ καιρὸς ποῦ ἡ Ζοζάννα θὰ ἔπαιρνε πάλιν μαζί τὸ παιδάκι τῆς. Ἐτέθη εἰς ἀναζήτησιν μιᾶς ὑπηρετρίας διὰ τὸ σπιτί καὶ διὰ τὸν Κλαύδιον, νὰ τὸν πηγαίνῃ περίπατο, νὰ τὸν πηγαινοφέρῃ εἰς ἓνα γειτονικὸν σχολεῖον καὶ νὰ μένῃ τὸ βράδυ, ἐν ἀνάγκῃ, σ' ἓνα πρόχειρο κρεβάτι εἰς τὸ δωμάτιον τῆς τουαλέττας.

Ἦστερ' ἀπὸ ἀναζητήσεις ἀποθαρρυντικὰς, ἡ Ζοζάννα ἐξαναθυμήθη τὴν Μαρίαν, τῆς ὁποίας εἶχε δοκιμάσει τὴν τελείαν χρηστότητα καὶ τὴν ἀφοσίωσιν. Ἡ ἀγαθὴ γυναῖκα ἦλθε μίαν Κυριακὴν με μίαν καπόταν με πτερὰ εἰς τὸ κεφάλι καὶ με μίαν γραβάταν οὐρανια εἰς τὸν λαιμόν. Τὴν ἔπιασαν τὰ κλάματα σχεδὸν καθὼς ξαναβλέπε τὴν κυρίαν τῆς κέμιλοῦσε διὰ τὸν μακαρίτην κύριον τῆς. Ἡ ἀπόστασις τῆς ὁδοῦ Μουφετάρ ἀπὸ τὸ Quai des Augustins δὲν ἐψύχρανε τὸν ζῆλον τῆς καὶ ἐκλείσαν ἐκ νέου συμφωνίαν. Ὁ Νοὲλ Ντελλὺ ἔφθασε τὴν ἐπομένην ἡμέραν ἐνῶ ἡ Ζοζάννα ἤκουε τὰς διηγήσεις τῆς Μαρίας. Δὲν ἦτον εὐθυμος. Εἶχε προγευματίσει μοναχὸς του εἰς τῆς Μαριέττας κέβλεπε χωρὶς εὐχαρίστησιν νὰ μετασηματίζεται ἡ ζωὴ τῆς φίλης του. Ἡ Μαρία, γεμάτη ἀπὸ θαυμασμόν δι' ἓναν τόσο καλὸν φίλον, ἐσκέφθη τὰς εὐχαριστήσεις τῆς χηρείας, καὶ μέσα εἰς τὴν ἀπλὴν τῆς ψυχὴν ἐπεδοκίμασε τὴν ἀγαπημένην τῆς κυρίαν Ζοζάνναν, ἡ ὅποια ἄξιζε μιὰ φορὰ καὶ ἡ ὅποια ἦτον τώρα πολὺ εὐτυχισμένη.

— Ἡ μεγείρισά σας εἶνε κάπως παράδοξη, εἶπεν ὁ Νοὲλ. Ἐχει περιέργω μειδιάματα καὶ βλέμματα ἐνθαρρύνσεως. Καὶ τί ὑποδοχὴν μοῦ ἔκαμε. Αὐτὴ δὲν εἶνε μαγείρισσα, εἶνε μητέρα.

Ἡ Ζοζάννα διηγήθη τὴν ἱστορίαν τῆς Μαρίας.

— Δὲν εἶνε τόσο ἐπιδεικτικὴ, ἀλλὰ εἶνε ἀφρωσιωμένη!... Καὶ τόσο ἔξυπνη!... Σὰς βεβαίω διὲν ἡ ψυχολογία τῆς Μαρίας μὲν διαφέρει ἀπέριως. Ἐχει τέτοιαν ἀντίληψιν τῶν γυναικείων δικαιωμάτων καὶ καθηκόντων ποῦ σὲ κάμνει νὰ συλλογίζεσαι τὴν ἠθικὴν τῶν ἀγρίων...

— Πῶς αὐτό;

— Ἡ Μαρία σέβεται τοὺς δυνατοὺς ἄνδρας. Ὅταν λέγῃ: «ὁ δεῖνα εἶνε καλὸς σύζυγος...» αὐτὸ δὲν σημαίνει ὅτι ὁ δεῖνα ἔχει αἰσθήματα λεπτὰ καὶ τὴν καρδίαν τρυφερὰν. Ἐνας καλὸς σύζυγος εἶν' ἕνα ἐργατικὸ παιδί, σοβαρὸ, ποῦ δὲν κάμνει ἔξοδα καὶ «ἔχει ἔνοια τοῦ σπιτιοῦ». Ἡ γυναῖκα τοῦ ἔχει «ὄλα τὰγαθὰ» δὲν τῆς λείπει τίποτε. Ἡ Μαρία ἐνῶ λυπάται τὰ κορίτσια ποῦ ἔσφαλαν, εἶνε ἀνοικτίμων διὰ τὴν γυναῖκα ποῦ ἔχει καλὸν ἄνδρα καὶ ποῦ τὸν ἀπατᾷ.

— Ἀλλὰ μία γυναῖκα ἢμπορεῖ νὰ εἶνε πολὺ δυστυχῆς κοντὰ σ' ἕναν ἐντιμὸν ἐργάτην, σοβαρὸν, τακτικὸν κ.τ.λ.

Καὶ τί ιδέαν ἔχει ἡ Μαρία γιὰ τὰς γυναῖκας ποῦ ἔχουν κακοπανδρευθῆ καὶ ἀγαποῦν ἄλλους;

— Ἄν ὁ σύζυγος εἶνε τεμπέλης ἢ ἀρρωστος ἢ πολὺ ἠλίθιος ὥστε νὰ μὴν ἢμπορῇ νὰ ἐπιβληθῇ, ἡ Μαρία λέγει: «Τόσο τὸ χειρότερο!... Δὲν εἶνε μὰ τὴν ἀλήθειαν ἄνδρας!».

— Δὲν βλέπει παρὰ τὸν φυσικὸν νόμον, τῆς ἐπιλογῆς εἰς τὸ συμφέρον τοῦ εἶδους, δαρβινίζει ἀσυνειδήτως; ἢ ὠραιότερα εἰς τὸν δυνατώτερον!... Ἐ! δὲν εἶνε καὶ τόσο ἀνόητη!... Εἶμαι μὲ τὴν γνώμην τῆς σχεδόν...

— Πῶς;

— Ὅργίζομαι διὰν βλέπω μίαν νέαν μένα γέρον ἢ ἕνα ἀρρωστον, ἢ ἕναν Ἀγαθόπουλον. Χωρὶς νὰ τὸ θέλω κάμνω εὐχὰς ἀνηθίκους... διὰ νὰ λάβῃ ἡ δυστυχισμένη αὐτὴ ὑπαρξὶς τὸ ἀνήκον εἰς αὐτὴν μερίδιον εὐτυχίας. Νὰ γαπᾷ κατὰ καθῆκον, νὰ εἶσαι πιστὸς κατὰ καθῆκον, οὐφ!...

Ἡ Ζοζάννα ἠρώτησε, μὲ φωνὴν κάπως συγκινημένην:

— Τὸ σκέπτεσθε αὐτό, πράγματι;

— Μήπως σὰς πειράζει ἐσὺς αὐτό; Ὡ! βεβαιωθῆτε ἀπονέμω τὸν ὀφειλόμενον σεβασμὸν εἰς τὰς ἐναρέτους, τὰ ἐγκατερούσας, τὰς θυσιάζομενας γυναῖκας. Ἀλλὰ δὲν καταδικάζω

τὰς ἄλλας. Δὲν ἔχω προλήψεις, καὶ πολὺ ὀλίγας «ἀρχὰς»... Κέπειτα εἶμαι ὁ φίλος, ὁ ἱπότης, ὁ ὑπερασπιστὴς τοῦ καταπιεζομένου φύλου. Ἐγείνα, χάρις εἰς ἐσὺς, ὁ Δὸν Κιχώτης τοῦ φεμινισμοῦ...

Ὅμιλήσατε λοιπὸν σοβαρὰ διὰ τὰ σοβαρὰ πράγματα.

— Εἶμαι πολὺ σοβαρὸς... Μὲ ποῖον δικαίωμα θὰ κατεδικάζω τοὺς ἄλλους; Γιατί θὰ τοὺς ἐπέβαλα ἀρετὰς ποῦ ἐγὼ εἶμαι ἀνίκανος νὰ πραγματοποιήσω; Δὲν θὰ ἢμποροῦσα νὰ εἶμαι πιστὸς εἰς μίαν γυναῖκα ποῦ δὲν θ' ἀγαποῦσα μὲ ἔρωτα... Μὰ τὴν πίστιν μου δὲν θὰ μποροῦσα! Γνωρίζω τὸν ἑαυτὸν μου... Βλέπετε ὅτι εἶμαι μετριοπαθέστερος καὶ καλύτερος ἀπὸ τὴν Μαρίαν σὰς ἐκτείνω τὴν συμπάθειάν μου ἐπὶ ὄλας τὰς ἀμαρτωλὰς ποῦ ἔκαμαν τὴν ἀμαρτίαν ν' ἀγαπήσουν...

Ἡ Ζοζάννα ἐκίνησε τὴν κεφαλὴν:

— Ἐχετε δίκαιον, δὲν πρέπει νὰ κατακρίνη κανεὶς κανένα... Τί ξέρομε ὁ ἕνας διὰ τὸν ἄλλον; Τίποτε... Πῶς νὰ μαντεύσῃ κανεὶς τ' ἀπόκρυφα μιᾶς καρδιάς!... Ἀλλὰ θ' ἀλλάξετε γνώμην, ἀργότερα, φοβοῦμαι... διὰν θὰ πανδρευθῆτε...

— Δὲν θὰ ἔχω τὸ πνεῦμα ἐλεύθερον, διότι δὲν θὰ ἔχω τὴν καρδίαν ἐλευθέραν; Εὐχαριστῶ πολὺ!... Δὲν εἶμαι μαριονέττα, κυρία μου...

Ὁ Νοὲλ διεμαρτύρητο τόσο ζωνερά, τόσο ἐλευθέρως, παρατηρῶν τὴν Ζοζάνναν κατὰ πρόσωπον, μὲ τὰ φωτεινὰ καὶ πνέοντα τὴν εὐκρινειαν μάτια του, καὶ ἡ Ζοζάννα εἶχε τόσο μεγάλον πόθον νὰ πιστεύσῃ ὅτι τὸν ἐπίστευσε.

— Λοιπὸν δὲν ὑπάρχουν πολλοὶ ἄνδρες σὰν ἐσὺς!

— Τόσο τὸ καλύτερο! θὰ μ' ἐκτιμῆσετε περισσότερο.

— Δὲν ἔχετε προλήψεις... Ἐν τούτοις...

— Τί;

— Ἐχετε ἐν τούτοις ἕνα εἶδος προλήψεως ἐναντίον τῶν γυναικῶν ναί, σεῖς, ὁ Νοὲλ Ντελύλ, σεῖς!... Κατὰ βάθος στενοχωρεῖσθε νὰ βλέπετε τὰς γυναῖκας ἐργαζομένας, ἐπαγγελλομένας τ' ἀνδρικά ἐπαγγέλματα καλύτερα ἀπὸ ὄλους τοὺς ἄνδρας... Ἐτσι πιστεύετε τὸν ἑαυτὸν σας δημοκρατικὸν ἐνῶ ἔχετε ἀντιπαθείας καὶ συμπαθείας ἀριστοκρατοῦ...

— Ἐγὼ;

— Σεῖς.

— Εἶμαι ἡ ἀπλότης προσωποποιημένη: Σπαρτιάτης!...

— Στῆς Μαρριέττας τὸ πρῶτο βράδυ ποῦ

ἐπήγαμε σὰς ἄκουσα νὰ πῆτε διαβάζοντας τὴν λίστα: «ἀληθινὸ παζάρι» διότι εἶδατε καὶ τὰς τιμὰς δίπλα στὰ φαγητά...» καὶ ἐσκέπτεσθε: «αὐτὸ εἶνε φοβερό!...» Ὅμολογήσατέ το...

Τὸ ὁμολόγησε γελῶν:

— Ναί, τὸ ὁμολογῶ... Ὅμως ἦσθε κ' ἐσεῖς μαζί κ' ἐπέρασα πολὺ εὐχάριστα.

— Ἄλλοτε, μοῦ εἶπατε: «Ἀλήθεια, ταξιδεύετε τρίτη θέσι;...» Καὶ ἄλλοτε μ' ἐρωτήσατε ἂν δὲν ἀηδίαζα νὰ πηγαίνω μὲ τὰ λεωφορεῖα...

— Ἄ! Μὲ συγχωρεῖτε! Μὴ μὲ παίρνετε γιὰ κανέναν σνόμπ. Μὲ παρεξηγεῖτε...

— Πῶς;

— Ἐχω, εἶνε ἡ ἀλήθεια, μίαν ἀσθενῆ πρόληψιν ἐναντίον τῶν λεωφορείων, τῶν τρίτων θέσεων καὶ τῶν μικροξενοδοχείων... Ἀλλὰ, ὅταν σὰς ὁμιλοῦσα, δὲν ἐσυλλογίζομαι τὴν προσωπικὴν μου ἀποστροφὴν πρὸς αὐτὰ τὰ πράγματα. Ἐσυλλογίζομαι ἐσὺς, ἐσὺς μόνην...

Πῶς νὰ ἐκφράσω ὄλην μου τὴν σκέψιν χωρὶς νὰ σὰς προσβάλλω;... Ἐστενοχωρήθηκα διότι εἶσθε μία γυναῖκα λεπτὴ, μὴ μου ἀπτοῦ, ἐστενοχωρήθηκα καθὼς σὰς ἐφανταζόμουν μέσα σ' ἕνα βρωμολεωφορεῖο ἢ σ' ἕνα βαγόνι τρίτης θέσεως μαζί μὲ στρατιώτας, χωρικούς καὶ παρσιμάνες μὲ τὰ μωρὰ τους!... Οὕτε μ' εὐχαριστοῦν περισσότερο αἱ σχέσεις σας μὲ τὴν Φλορῆ, τοὺς Φουκάρ, οἱ ὁποῖοι σὰς δέχονται κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἦττον εὐγενῶς. Δὲν σὰς ἀρέσουν αἱ ραδιουργίαι, αἱ φιλοδοξίαι, ἀφήνετε καὶ σὰς ἐκμεταλλεύονται. Θ' ἀφιερώνεσθε εἰς μίαν ζωὴν μετρίαν μὲ ὄλην τὴν φυσικὴν σας εὐφυΐαν καὶ δραστηριότητα... Αὐτὸ εἶνε ἀδίκον! Εἶνε φοικτόν!... Καὶ θὰ ἤθελα νὰ σὰς τραβήξω ἀπ' αὐτοῦ...

— Ἄ! φίλε μου! συγκινοῦμαι πολὺ ἀπὸ τὰς μερίμνας σας διὰ τὸ ἄτομόν μου ἄλλὰ παρηγορηθῆτε δὲν παραπονοῦμαι... Εἶμαι εὐχαριστημένη ἀπὸ τὴν τύχην μου τὴν τορινήν. Ἡμουν ἄλλοτε περισσότερο δυστυχῆς... Ἐπεράσαμε μὲ τὸν μακαρίτην τὸν ἄνδρα μου ἡμέρας τρομεράς... Ἡ ἀτυχία, ἡ ἀρρώστια εἶχαν ἀλλάξει τὸν χαρακτήρα... Ὡ! μὴ μὲ κάμνετε νὰ μιλῶ γι' αὐτοὺς τοὺς καιροὺς...

— Ποτέ, εἶπε ὁ Νοὲλ ἀποτόμως, δὲν θὰ παρηγορηθῶ διὲν δὲν σὰς εἶχα γνωρίσει εἰς τὸν καιρὸν αὐτὸν τῆς δυστυχίας...

— Τί θὰ ἐκάμνατε;

— Δὲν ξέρω, ἀλλὰ θὰ ἔκαμνα κάτι... Θὰ ἔκαμνα γιὰ σὰς ἄνω κάτω τὸ Παρίσι... Θὰ σὰς ἐνεθάρρυνα, θὰ σὰς παρηγοροῦσα, θὰ σὰς

ἔσωσα ἀπὸ ὄλα τὰ φρικώδη αὐτὰ πράγματα ποῦ μαντεύω...

Ἡ Ζοζάννα ἐμψύρρισε:

— Πόσο καλὸς εἶσθε!... Ἀλλὰ δὲν θὰ ἢμποροῦσατε νὰ κάμνετε τίποτε.

— Ὅ,τι θέλει κανεὶς καὶ τὸ δύναται.

Ἐπανέλαβε:

— Τίποτε.

Ἐσκέπτετο τὸν Μαυρίκιον ὁ ὁποῖος ποτὲ δὲν τὴν εἶχε βοηθήσει, ἐνθαρρύνει, παρηγορήσει. Καὶ παρ' ὀλίγον νὰ πῆ: «Γιατί, φίλε, φίλε μοναδικὲ καὶ ἀσύγκριτε, γιατί ἔρχεσθε τόσο ἀργά;...»

Ἀλλὰ ἡ φράσις αὐτὴ, ποῦ ἦτον σχεδὸν ἐξομολόγησις, ἀπέθανεν ἐπάνω εἰς τὰ χεῖλη τῆς, καὶ ἡ Ζοζάννα ἀπλωσε τὸ χεῖρ εἰς τὸν Νοὲλ:

— Δὲν ἀμφιβάλω γιὰ τὴν καρδιά σας, φίλε μου... ἀλλὰ, ἂν θέλετε, ἄς μιλήσωμε γιὰ κάτι ἄλλο...

K

Ἐμπρός, κάμνετε σεῖς μόνος σας τὸ μενοῦ! Πῆτε τί σὰς ἀρέσει! Θέλω τὸ ἀποχαιρετιστήριον αὐτὸ πρόγευμα νὰ σὰς ἀρέσῃ... Ὡ! «πρόγευμα ἀποχαιρετιστήριον»! Γιατί ὄχι ἐπιθανάτιον γεῦμα;... Διότι πηγαίνω στὴν Σάρτρην αὔριο...

— Καὶ διότι θὰ μείνετε ἐκεῖ δέκα πέντε ἡμέρας. Θὰ εἶμαι λυπημένος. Ἐνῶ σεῖς πάλιν θὰ χαρῆτε ἐπαναβλέπουσα τὴν θεία σας καὶ τὸ μικρὸ σας.

— Εἶνε πολὺ φυσικὸ...

— Ναί... Καὶ διὰν θὰ ξαναγυρίσετε, πάει πιά. Οὕτε ἐλευθερία οὕτε τίποτε. Θ' ἀφρωσιωθῆτε στὸ παιδάκι σας. Δὲν θὰ εἶσθε πλέον ἢ φίλη μου: θὰ εἶσθε μητέρα.

— Θὰ εἶμαι «μητέρα» καὶ θὰ μείνω ἢ φίλη σας.

— Ὅχι ὅπως πρὶν... ὄχι τόσο πολὺ!

— Ζηλεύετε τὸ γυιό μου; Πολὺ κακά...

— Λατρεύω τὸ παιδάκι σας, χωρὶς νὰ τὸ γνωρίζω... Ἀλλὰ ἔχω ἕνα εἶδος φόβου... Λοιπὸν, ἀποφασίσετε:

— Ὅχι... Ἐκλέξατε σεῖς γιὰ μένα... Ὅταν εἶμαι μαζί σας, σὰς ἀφίνω τὴν εὐθύνην τῶν ἀποφάσεων καὶ αὐτὸ μὲ ξεκουράζει.

Εἶχαν καθίσει εἰς ἕνα μικρὸ τραπέζι ἐμπρός ἀπὸ τὸ Σινικὸν Περίπτερον ἀνάμεσα ἀπὸ πρασινάδες.

Ἦτον ἕνα πρῶτ' Ἀπριλίου, ἐν ἀπὸ τὰ ἀτυμώδη ἐκεῖνα πρῶτὰ ποῦ ἀργεῖ κάπως ἢ αὐγῆ. Ὁ ἔλαφρος ἀέρας ἐβάρπτιζε εἰς κναοῦν τὰς κο-

ρουφάς τῶν δένδρων τοῦ Δάσους, τὰς φευγαλέας δενδροστοιχίας. Ἐνα χρυσόχλωμο φῶς χυμένο μέσα εἰς τὸ αερώδες αὐτὸ κυανοῦν ἐπερίχυνε τὰ πράγματα, τὰ ὅποια ἐφαίνοντο νέα ἢ ἀνανεωμένα.

Μία ἀνθοπῶλις ἐπέρασε ὁ Νοὲλ τῆς ἔκαμε νεῦμα. Πόσους μενεξέδες εἶχε χαρίσει τῆς Ζοζάννας, ἀπὸ τὸν καιρὸν ποῦ τῆς ἐχάρισε τὸ πρῶτο ἐκεῖνο μπουκετάκι, τοῦ ὁποίου ἓνα ἄνθος διετηρεῖτο ὡς ἀνάμνησις εἰς τὰς σελίδας τοῦ Dominique! Πόσες βιολέττες πορφυρές, σχεδὸν μαῦρες, καὶ ἄλλες σχεδὸν γαλάζιες, καὶ λευκὲς μὲ μίαν λεπτὴν ἀπόχρωσιν μῶβ, ποῦ ἐταίριαζαν μὲ τὸ εὐθυμον ἢ μελαγχολικὸν χρῶμα ἐνὸς συναισθήματος λεπτοτέρου καὶ ἀπὸ τὸ ἄρωμά των!

Παρήγγειλε ἓνα σωρὸ φαγητὰ ποῦ ἠμποροῦσαν νὰ κολακεύσουν τὴν γυναικείαν λιχουδιά. Ψάρια, κρασι ξανθὸ, φρούρες... Ἀλλὰ ἡ Ζοζάννα δὲν ἔτρωγε σχεδὸν καθόλου... Ἀκουμβῶσα εἰς τὸν ἀγκῶνα τῆς ἀνέπνεε τὸ μπουκέτο τῆς ἀνορθώνουσα κάθε τόσο τοὺς ρῶθῶνας διὰ νὰ εἰσπνεύσῃ καλύτερα. Ἦτον εὐτυχής. Τὸ κάτασπρο τοῦ κολλάρου ἔρριπτε μίαν ἀντανύγειαν εἰς τὰ φορέματά τῆς. Ἐφοροῦσε ἓνα καπέλλο

σάν ἐκεῖνα ποῦ φοροῦν τὰ κορίτσια εἰς τὰς εἰκόνας τοῦ Lawrence¹, ἓνα καπέλλο στρογγυλὸ. Οἱ τοῦφρες τῶν μαλλῶν τῆς ἦσαν μαλακὲς καὶ λαμπρὲς σάν τὰ πτερὰ τῆς ἐσάρπας τῆς. Μία ἀλυσίδα ἀπὸ γαγάτην ἐγλιστροῦσε εἰς τὸν λαμόν τῆς... Ἐχαμογελοῦσε ἀόριστα καὶ ἐψιδύριζε κάποτε:

— Ὠραῖα εἶνε ἐδῶ! Ὠραῖα!...

— Ἀνοιξίς! Ἦλθε ἡ ἀνοιξίς, ὄχι τοῦ ἡμερολογίου ἀλλὰ ἡ ἀληθινή. Αὐτὸ τὸ πρῶτ', καθὼς ἐξύπνησα, μοῦ ἐμπῆκε εἰς τὰ μάτια, εἰς τὰς φλέβας, εἰς τὴν ψυχὴν... Ἐνα θάμβωμα, ἓνα κύμα θερμὸν, καὶ ἡ φυσικὴ αὐτὴ εὐθυμία ποῦ σὲ κάμνει νὰ αἰσθάνεσαι, γιὰ πρῶτην φορὰν τὴν λαχτάραν τῆς ζωῆς...

— Πόσο ἀγαπᾶτε τὴ ζωὴ!

— Καὶ σεῖς.

Δὲν ἀπήντησε ἀμέσως

— Ἄλλοτε, δὲν ἀγαποῦσα τὴν ἀνοιξίαν...

Τὴν ἐφοβόμουνα.

— Πῶς;

— Δὲν ἠμπορεῖτε νὰ τὸ καταλάβετε...

[Ἀκολουθεῖ]

[Μετάφρ. Α. Κ.]

MARCELLE TINAYRE

¹ Ἄγγλος ζωγράφος πορτραίτων (1769 - 1830).

ΤΟ ΜΑΡΜΑΡΩΜΕΝΟ ΒΑΣΙΛΟΠΟΥΛΟ *

ΗΤΑΝ μία φορὰ κι' ἔσαν καιρὸ μιά πεντάμορφη κορασιά, ποῦ τὴν εἶχε ἡ μάνα τῆς μοναχὴ καὶ ἀκριβή, καὶ δὲν τὴν ἀφῆνε ποτὲ νὰ βγῆ ὄξω, γιατί, ὅταν τὴ μοίρασαν οἱ Μοῖρες τῆς, εἶχαν εἰπεῖ, ὅτι τὴν ἡμέρα, ποῦ θάβγαυε ὄξω, θὰ τὴν ἔχανε γιὰ πολλὸν καιρὸ καὶ πολλὰ θὰ κινδύνευε, ἀν καὶ στὸ τέλος θὰ νικούσε καὶ θὰ βασιλευε. Προτιμοῦσε ἡ καμμένη ἡ μάνα τῆς νὰ τὴν εἶχε πάντα στὴν ἀγκαλιά τῆς, παρά νὰ τὴν χάσῃ ἀπὸ κοντά τῆς, ἔτσι κι' ἀν τὴν εὗρισκε ὕστερα τιμημένη καὶ δοξασμένη.

Μιά μέρα—θὰ εἶταν τότε ἡ Πεντάμορφη ὡς δέκα ἑπτὰ χρονῶν—ἐκεῖ ποῦ κεντούσε καὶ τραγουδοῦσε μὲ τέσσερες πέντε φιληνάδες τῆς, ἡ μάνα τῆς, ποῦ τὴ φύλαγε πάντα μὲ ἀνήσυχον μάτι, ἔπεσε σ' ἓνα βαθὴν ὕπνο. Πρῶτη φορὰ, ποῦ τὸ πᾶβαινε αὐτὴ τὴν ἡμέρα ἡ μάνα τῆς. Μόλις εἶδε αὐτὸ ἡ Πεντάμορφη λέει ἄστες φιληνάδες τῆς:

— Μὲ βγάξτε κι' ἐμένα μιά στιγμὴ ὄξω, ὡς ποῦ κοιμάται ἡ μάνα μου νὰ ἰδῶ κι' ἐγὼ λίγον κόσμον;

— Σὲ βγάξομε...

Τῆς εἶπαν οἱ φιληνάδες τῆς κι' ἀμέσως ἀφίνουσαν τὰ κεντήματα καὶ τοὺς ἀργαλειούς καὶ βγαίνουν κρυφὰ ἔξω ἀπὸ τὴν αὐλή.

Ἄμα βγήκαν ἔξω, τράβηξαν πρὸς τὰ περιβόλια. Ἐκεῖ εἶταν ἓνα περιβόλι μὲ περὺνηλον τοῖχο ὀλό-

γυρα, καὶ κλεισμένο μὲ θύρα σιδερένια, ποῦ δὲν ἤξερε κανεὶς τί εἶταν μέσα.

Ἡ Πεντάμορφη, ἀπὸ τὴ στιγμὴ ποῦ εἶχε βγῆ ἔξω ἀπὸ τὴ θύρα τῆς, ὄλο ρωτοῦσε τὰς φιληνάδες τῆς «τ' εἶναι τοῦτο» καὶ «τ' εἶναι ἐκεῖνο» καὶ δὲ χόρταινε νὰ βλέπῃ τὸν κόσμον μὲ τὰ καλά του ὄλα, ποῦ τὸν στεῖρευόνταν, χωρὶς νὰ ἔξῃ κι' αὐτὴ γιατί, κι' ὅταν ἔφτασε στὸ περιβόλι, ποῦ εἶπαμε μὲ τὴν κλεισμένη σιδερένια θύρα του καὶ τὸν περὺνηλον τοῖχο, ποῦ δὲν ἤξερε κανένας τ' εἶταν μέσα, ρώτησε καὶ γι' αὐτὸ τὰς φιληνάδες τῆς:—«Τ' εἶν' αὐτό»; Καὶ οἱ φιληνάδες τῆς τῆς εἶπαν, ὅτι εἶταν ἓνα περιβόλι, ποῦ δὲν ἤξερε κανένας τ' εἶταν μέσα. Καὶ λέγοντες αὐτὰ τὰ λόγια πῆγαν στὴν κατάκλειστη σιδερένια θύρα του γιὰ νὰ μπορέσουν νὰ ἰδοῦν μέσα ἀπὸ καμμιὰ χαραμάδα, ἀλλὰ, εὐτὸς ποῦ ἡ Πεντάμορφη ἔγγιξε μὲ τὸ χεῖρ τῆς τὴ θύρα, ἀνοῖξε μονομιάς μοναχὴ τῆς! Μπαίνει ἀμέσως μέσα ἡ Πεντάμορφη, καὶ τὴ στιγμὴ, ποῦ θὰ πηδοῦσαν τὸ κατόφλι κι' οἱ φιληνάδες τῆς γιὰ νὰ μποῦν κι' αὐτὲς μέσα, ἡ θύρα κλείει καὶ τὰς ἀφίνει ἔξω!

Ἄμα τὴν ἔχασαν ἀπὸ μπροστά τους οἱ φιληνάδες τῆς χτύπησαν τὴ σιδερένια τὴ θύρα, φώναξαν «Πεντάμορφη! Πεντάμορφη!» σαράντα φορές, ἀλλὰ ποῦ ἀντιλογιὰ! Ὑστερα εἶδαν κι' ἀπόσειδαν, γύρισαν στὴ μάνα τῆς, τὴν ζήτησαν καὶ τῆς εἶπαν «τὸ καὶ τὸ» ἔγεινε.

Ἄμα ἄκουσε τὸ χαμὸ τῆς Πεντάμορφης ἡ μάνα τῆς, ἔμπηξε τὰς φωνὰς καὶ τὰ κλάματα, ἔκλεισε τὰς θύρας καὶ τὰ παράθυρα καὶ τίποτε δὲν μποροῦσε πλεῖον νὰ τὴν παρηγορήσῃ.

* Ἀπὸ τὸν ἐκδοθέντα τόμον τοῦ κ. Χ. Χρηστοβασιλῆ «Ἡπειρωτικὰ Παραμῦθια».

Ἐρχόμαστε τώρα στὴν καμμένη τὴν Πεντάμορφη: Ἄμα βρέθηκε κλεισμένη μέσα σ' ἐκεῖνο τὸ περιβόλι, μοναχὴ τῆς, χτύπησε τὴ σιδερένια θύρα καὶ φώναξε τὰς φιληνάδες τῆς ὄλες μὲ τὴν ἀράδα, σαράντα φορές τὴν καθεμίᾳ, ἀλλὰ ποῦ ἀντιλογιὰ! Ὑστερα εἶδε κι' ἀπόσειδ, τράβηξε μέσα στὸ περιβόλι, γιὰ νὰ ἰδῇ μὴν εἶταν καμμιὰ ἄλλη θύρα γιὰ νὰ βγῆ.

Ἐκεῖνο τὸ περιβόλι δὲν εἶταν σάν ὄλα τὰ περιβόλια. Ἄλλ' ἄλλο πράγμα. Ἐἴταν μαρμαρωμένο ἀπὸ τὴ μίαν ἄκρη ὡς τὴν ἄλλη. Λουλούδια, δέντρα, βρύσες, ζῶα τετράποδα, πουλιὰ, ἀνθρώποι, ὄλα μαρμαρωμένα!

Γυρίζοντας δῶθε κεῖθε μέσα σ' ἐκεῖνο τὸ περιβόλι, βρέθηκε μπροστά σ' ἓνα μαρμαρωμένο Βασιλόπουλο, καβάλλα στ' ἄλογό του, ντυμένο χρυσὰ φορέματα, ποῦχε πίσω του στρατεύματα πολλὰ, μαρμαρωμένο κι' αὐτὸ ὄλο. Τὸ Βασιλόπουλο εἶχε ἓνα χεῖρ στὸ χεῖρ του καὶ τὸ χεῖρ εἶχε γραμμένα αὐτὰ τὰ λόγια:

«Ὅποια κόρη μὴ εἶδῶ μέσα καὶ μὲ ἰδῇ καὶ μὲ ἀλημονηθῆ καὶ μπορέσῃ νὰ βαστάξῃ ἄπὸ τρεῖς βδομάδες, τρία μερόνυχτα καὶ τρεῖς ὥρες καὶ γεμίση αὐτὴ τὴ λεκάνη, ποῦναι στὰ πόδια τ' ἄλογου μου, ὡς τὰ χεῖλιά δάκρυα, θὰ ξεμαρμαρωθῶ καὶ θὰ ζωντανέψω μὲ ὄλο μου τὸ στρατεύμα κι' ὄλο αὐτὸ τὸ περιβόλι μὲ τὰ λουλούδια του, τὰ δέντρα του, τὰ νερά του καὶ τὰ ζῶα του, κι' αὐτὴ τὴν κόρη θὰ τὴν πάρω γυναῖκα μου καὶ θὰ τὴν κάνω βασίλισσα».

Διαβάζοντας ἡ Πεντάμορφη αὐτὰ τὰ λόγια, λυπήθηκε τὸ καμμένο τὸ Βασιλόπουλο κι' ὄλα τὰ πάντα, ποῦ εἶταν γύρω του μαρμαρωμένα, κι' ἀποφάσισε ν' ἀγρυπνήσῃ τρεῖς βδομάδες, τρία μερόνυχτα καὶ τρεῖς ὥρες καὶ νὰ γεμίση τὴ λεκάνη δάκρυα ὡς τὰ χεῖλια.

Ἀρχισε ν' ἀγρυπνᾷ. Πέρασε μιά βδομάδα, πέρασε κι' ἡ δεύτερη, πέρασε κι' ἡ τρίτη, γέμισε κι' ἡ λεκάνη δάκρυα. Τῆς ἔλειπαν τρία μερόνυχτα καὶ τρεῖς ὥρες, ἀλλ' εἶχε ξεγίνει ἀπὸ τὴν ἀπνικία, καὶ κόντευε ν' ἀποκοιμηθῆ ὁρῆ, ὅταν ἄκουσε ἔξω ἀπὸ τὸν τοῖχο τοῦ περιβολιοῦ ἓνα ποῦ φώναζε:

— Σκλάβες καλές! Σκλάβες καλές!

— Πραγματευτή! Πραγματευτή! φωνάζει ἀπὸ μέσα ἡ Πεντάμορφη, πόσα μοῦ δίνεις μιά καλὴ Σκλάβη;

— Ἐνα φλωρί ἢ κατώτερη, ἀπολογήθηκε ὁ πραγματευτής, καὶ τρία ἢ καλύτερη.

Κόβει ἀπὸ τὴν τραχηλιά τῆς τρία φλωρία καὶ τοῦ τὰ ρίχνει.

— Τάλαβες; τοῦ λέει.

— Τάλαβα τῆς ἀπολογιέται.

— Δὸς μου λοιπὸν μιά ἀπὸ τὰς καλύτερες.

— Ποῦ εἶνε ἡ θύρα νὰ σοῦ τὴ φέρω;

— Θύρα; Δὲν ἀνοῖζει ἡ θύρα μας! Ἀναίβασέ τὴν ἀπὸ ἀπάνω ἀπὸ τὸν τοῖχο, κι' ἀπ' ἐκεῖ εἶναι δική μου δουλειά.

Σὲ λίγο παρουσιάστηκε ἀπάνω στὸν τοῖχο ἡ Σκλάβη.

— Ρίξου κάτω, τῆς φώναξε ἡ Πεντάμορφη, καὶ μὴ φοβάσαι. Θὰ σὲ δεχτῶ στὴν ἀγκαλιά μου.

Ρίχτηκε ἡ Σκλάβη, κι' ἡ Πεντάμορφη τὴ δέχτηκε στὴν ἀγκαλιά τῆς χωρὶς νὰ πάθῃ τίποτε.

— Τί ἀγαθὸς νὰ σοῦ κάνω; τὴ ρώτησε ἡ Σκλάβη.

— Μία χάρις μονάχα σοῦ ζητῶ, τῆς ἀπολογήθηκε ἡ Πεντάμορφη. Ἐχῶ τὸ Βασιλόπουλο μαρμαρωμένο καὶ γιὰ νὰ ξεμαρμαρωθῆ χρειάζονταν ἀγρύπνια τρεῖς βδομάδες, τρία μερόνυχτα καὶ τρεῖς ὥρες, καὶ τὴ λεκάνη γεμάτη δάκρυα. Ἐκῶνα τρεῖς βδομάδες ἀπνικη, γέμισα τὴ λεκάνη δάκρυα καὶ τώρα δὲν ἔχω ἄλλη δύναμη νὰ βαστάξω πλεῖότερο. Ἡ μόνη δουλιὰ, ποῦ θέλω νὰ σοῦ κάνω, εἶναι νὰ ξεαγρυπνήσῃς ἓνα μερόνυχτο καὶ νὰ κοιμηθῶ ἐγὼ σ' αὐτὸ τὸ διάστημα, κι' ὕστερα νὰ μὲ ξυπνήσῃς, κι' ἐγὼ γιὰ τὸν κόπο σου αὐτὸν καὶ μόνον θὰ σοῦ δώκω τὴ λευθεριά σου.

— Καλὰ, τῆς ἀπολογήθηκε ἡ Σκλάβη. Κοιμήσου σύ, κι' ἐγὼ ξεαγρυπνάω, κι' ὕστερα ἀπὸ ἓνα μερόνυχτο σὲ ξυπνάω.

Κοιμήθηκε ἡ Πεντάμορφη καὶ ξεαγρυπνοῦσε ἡ Σκλάβη. Ἐνῶ ξεαγρυπνοῦσε πῆγε κοντὰ στὸ μαρμαρωμένο Βασιλόπουλο καὶ βλέπει τὸ χεῖρ, ποῦ βαστούσε στὸ χεῖρ. Τὸ διαβάζει καὶ καταλαβαίνει ὅλη τὴν αἰτία, ποῦ ξεαγρυπνοῦσε ἡ Πεντάμορφη. Πέρασε τὸ μερόνυχτο κι' ἐκεῖ ποῦ ἐτοιμάζονταν νὰ ξυπνήσῃ τὴν Πεντάμορφη, λέει μὲ τὸν ἑαυτὸ τῆς:

— Δὲν τὴν ἀφίνω νὰ κοιμηθῆ ὄλο τὸ διάστημα, ποῦ χρειάζεται γιὰ νὰ ξεμαρμαρωθῆ τὸ Βασιλόπουλο; Τὴν ἀφίνει καὶ περνοῦν τὰ δύο μερόνυχτα κι' οἱ τρεῖς ὥρες, ποῦ λείπονταν ἀκόμα.

Ὅταν τελείωσαν κι' οἱ τρεῖς ὥρες, τὸ Βασιλόπουλο ξεμαρμαρώσε καὶ ζωντάνεψε. Ζωντάνεψε κι' ὄλο τὸ στρατεύμα του, ζωντάνεψαν κι' ὄλα τὰ πουλιὰ, κι' ὄλα τὰ τετράποδα, καὶ τὰ νερά καὶ τὰ δέντρα καὶ τὰ λουλούδια, καὶ τὰ δάκρυα τῆς λεκάνης ἔγειναν χιλιάδες μαργαριτάρια καὶ χάθησαν οἱ τοῖχοι τοῦ περιβολιοῦ. Μουσικὲς καὶ λουλούδια ἀχολογοῦσαν, κι' ὄλος ὁ κόσμος πῆγαινε πέρα—δῶθε.

Τὸ Βασιλόπουλο ἔπεσε καὶ προσκόνησε τὴ Σκλάβη καὶ τὴν εὐχαρίστησε γιὰ τὴν καλωσύνη τῆς καὶ τὴν πῆρε γυναῖκα του κι' ἔγεινε γάμος καὶ χαρὰ μεγάλη, ποῦ βαστάξε βδομάδες.

Ἀπάνω στὸ γάμο καὶ στὴ χαρὰ ξεκινᾷ κι' ἡ Πεντάμορφη καὶ βλέπει ὄλα τὰ γενοῦμενα καὶ τὴ Σκλάβη τῆς νύφη καὶ γυναῖκα τοῦ Βασιλόπουλου! Τῆς ἤρθε νὰ σκάση ἀλλὰ καὶ τί νάκανε;

Ἡ ὄμορφιά τῆς ἔκανε ἐντύπωση στὸ Βασιλόπουλο καὶ ρώτησε τὴ γυναῖκα του:

— [Ποῦ εἶναι αὐτὴ ἡ πανορία;

— Ἀλήθεια ὄμορφη εἶνε. τοῦ ἀπολογήθηκε αὐτὴ.

— Αὐτὴ... εἶναι ἡ σκλάβη μου. Τὴν εἶχα πάρει μαζὺ μου ἐπίτηδες, ποῦ ἀν τύχαινε καὶ μ' ἐπαιρνε ὁ ὕπνος ξεαγρυπνοῦσε αὐτὴ, κι' ἀν δὲν ἐπαιρνε ἐμένα γυναῖκα σου, νάπαιρνε αὐτὴ, καὶ γι' αὐτὸ τὴ διάλεξα ἔτσι ὄμορφη. Ἄλλ' εἶναι μιά ὕπναροῦ! Ὅλο καὶ νὰ κομᾶται θέλει.

Τὰ ἤκουσε αὐτὰ τὰ λόγια ἡ Πεντάμορφη κι' αἰμάνωσε ἡ καρδιά τῆς, ἀλλὰ τί νάκανε;

— Τί θέλεις νὰ τὴν κάνω αὐτὴ τὴ σκλάβη;

— Ρώτησε τὴ γυναῖκα του τὸ Βασιλόπουλο.

— Ἐρῶ κι' ἐγὼ, τοῦ ἀπολογήθηκε αὐτὴ. Ἐχομε χῆνες στὸ παλάτι;

— Ἐχομε κολλές. Ἀπολογήθηκε τὸ Βασιλόπουλο.

— Τότε νὰ τὴ βάλωμε μὲ τὰς χῆνες, γιὰ νὰ τὰς φυλάγῃ. Εἶπε ἡ γυναῖκα του.

Καὶ τὴν ἔβαλαν μὲ τὰς χῆνες!

Φύλαγε τὰς χῆνες ἡ Πεντάμορφη, ντυμένη κατὶ κουρέλλια, καὶ δὲν ἤξερε κατὰ ποῦ νὰ φύγῃ γιὰ νὰ πάῃ νὰ βρῆ τὴ μάνα τῆς.

Μιά μέρα βγήκε τὸ Βασιλόπουλο περίπατο κι' ὁ δρόμος τὸν ἔφερε ἀπ' ἐκεῖ ποῦ φύλαγε ἡ Πεντάμορφη τὰς χῆνες, καὶ τὴν ἤρθε ποῦ ἔκλαιγε. Ἀγκαλιὰ ὄλο κι' αὐτὴ τὴ δουλιὰ ἔκανε, ἀφόντας εἶχε χάσῃ τὴν τύχη τῆς. Τὴ ρωτᾷ τὸ Βασιλόπουλο:

— Γιατί κλαῖς, καλὴ μου σκλάβη; Μήπως θέλεις νὰ σοῦ δώκω τὴ λευτεριά σου; Μίλα μου, κι' ὅτι πῆς θὰ τῶχης ἀμέσως.

— Θέλω νὰ σοῦ δώσῃς τὴν ἄδεια νὰ σοῦ εἰπῶ δύο λόγια, τοῦ ἀπολογήθηκε ἡ Πεντάμορφη, καὶ νὰ μὲ πιστέψῃς.

— Πέ τα, τῆς εἶπε τὸ Βασιλόπουλο, καὶ σὲ πιστεύω.

— Μάθε, ἀφέντη μου, τοῦ εἶπε ἡ Πεντάμορφη, ὅτι ἐγὼ εἶμουν ποῦ σὲ ξεμαρμαρώσα καὶ σὲ ζωντάνεψα! Δὲν εἶμαι σκλάβη ἐγὼ, ἀλλ' ἡ γυναῖκα σου εἶταν σκλάβη μου!...

— Τί λές αὐτοῦ; τῆς εἶπε τὸ Βασιλόπουλο. Μάθε, πῶς ἀν λές ψέματα, ἀλλοίμονό σου!

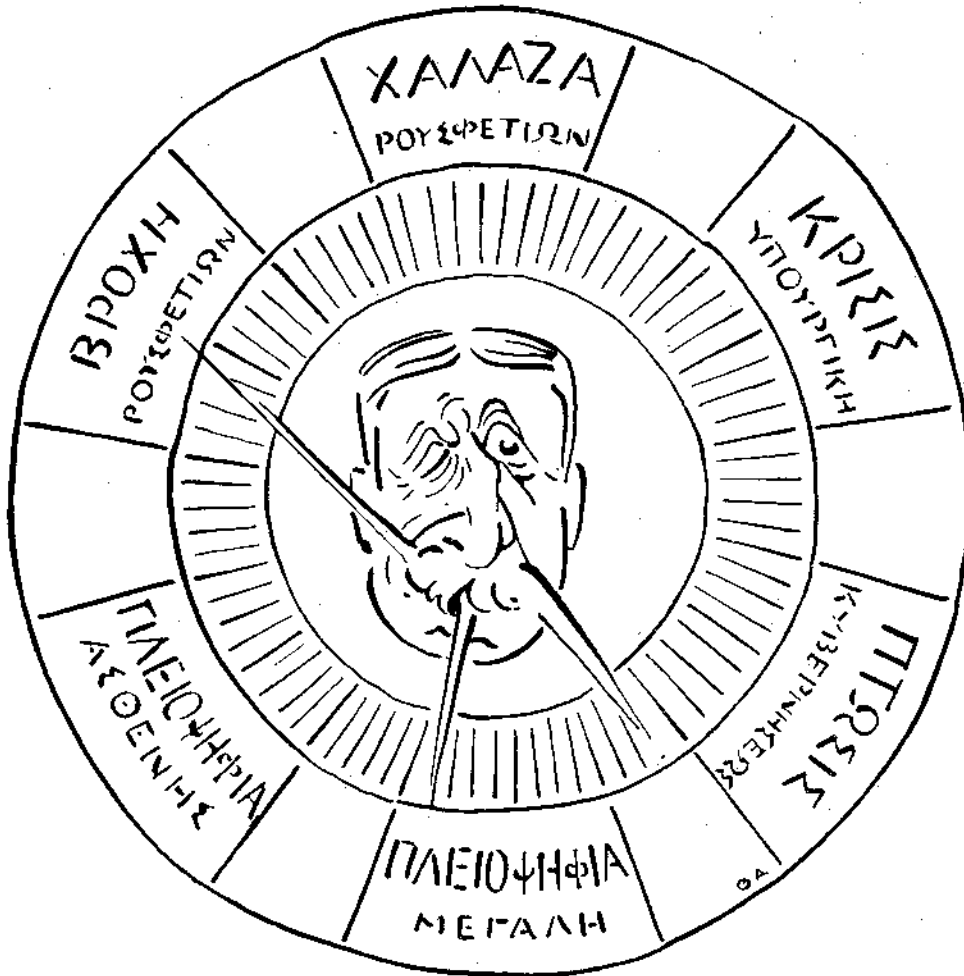
Κι' ἡ Πεντάμορφη ἔακολούθησε:

— Ἐγὼ ξεαγρυπνήσα τρεῖς βδομάδες κι' ἐγὼ γέμισα τὴ λεκάνη δάκρυα ὡς τὰ χεῖλια τῆς. . . .

‘Αλλά μ’ είχε τσακίσει η άπνιά. Έκείνη τη στιγμή περνούσε απ’ έξω ένας με σκλάβες. Τόρριξα τρία φλωριά, και μου ανέβασε στον τοίχο την καλύτερη. Αυτή ήταν, αυτή, πόχεις τώρα γυναίκα! Της είπα να ξαγυρνήσει κι’ αυτή ένα μερόνυχτο κι’ ύστερα να με ξυπνήσει, αυτή όμως ξέροντας γράμματα, διάβασε το χαρτί, πούχες στα χέρια σου, κι’ αντί να με ξυπνήσει, μ’ άφησε να κοιμούμαι, κι’ όταν ξεμαρμαρώθηκες και ζωντάνεψες, μās άπάτησε και τους δύο, κι’ έσένα κι’ έμένα!..... Έσύ να πάρης σκλάβα γυναίκα, κι’ εγώ να χάσω την τύχη μου! Άν την πονούσες ή καρδιά, κι’ έγυνε ένα κόν δάκρυ για σένα, τότε χαρισμά της ως είταν! Άλλά τα δάκρυα είναι δικά μου, που έιταν γεμάτη ως τα χέλια ή λεκάνη.

Κι’ ένφ έλεγε αυτά, τα δάκρυα που της έτρεχαν γέγονταν μαργαριτάρια
Τό Βασιλόπουλο πιστέψε τα λόγια της, την πήρε και την έφερε στην πολιτεία, την έντυσε κρυφά βασιλικά φορέματα και την παρουσίασε στο παλάτι, ως άληθινή γυναίκα του, και διέταξε να κάνουν κομμάτια τή Σκλάβα που τον γέλασε, άλλ’ ή Πεντάμορφη δέν τον άφησε και της έδωσε τή λευτεριά της να φύγη καθώς της τó είχε υποσχεθί στο μαγεμένο περιβόλι όταν την άγόρεσε.
‘Η Πεντάμορφη, γέροντας γυναίκα του Βασιλόπουλου έστειλε κι’ ηδρε τή μάνα της και τες φιληνάδες της και τες έφερε στο παλάτι κι’ έζησε χρόνια πολλά και ζωή χαρησάμενη.

ΧΡ. ΧΡΗΣΤΟΒΑΣΙΛΗΣ

ΠΟΛΙΤΙΚΟΝ ΒΑΡΟΜΕΤΡΟΝ—ΥΠΟ Θ. ΑΝΝΙΝΟΥ

ΤΟ ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΟΝ

ΤΑ ΒΙΒΛΙΑ

Πανολανίσται, οί μεγάλοι έχθροί του Γένους, υπό Δημητρίου Αναστασοπούλου του Αθηναίου.

ΤΟ βιβλίον αυτό αποτελείται από τετρακοσίας σελίδας. Ένας άλλος, εγώ έξαφνα, αν είχα να είπω όσα ό κ. Αναστασοπούλος, θα τα έλεγα μόνον εις διακοσίας. Αυτό όμως δέν σημαίνει, ότι ό συγγραφέυ των «Πανολανίστων» είνε φλύαρος. Τα περιττά του βιβλίου είνε ώραία, και τό ώραϊον ποτέ δέν είνε περιττόν. Παραδείγματος χάριν τό έξόχος περιγραφικόν εκείνο «διάλειμμα» περί του Ρώσου προσκυνητού, τό όποιον έδημοσιεύθη κατ’ άρχάς εις τα «Παναθήνια». Οί άναγνωσταί μας είνε άδύνατον να μñν ένθυμούνται τήν δύναμιν και τήν ζωρότητα εκείνης της ζωγραφιάς, ώστε να κρίνουν και περί του όλου. Τό κατ’ έμέ λυπούμαι ειλικρινώς, διότι τό βιβλίον δέν αποτελείται μόνον από «διάλειμματα». Τότε θα ήτο καθολοκληρίαν εις τήν δικαιοσύαν μου και θα ήμπορούσα να γράψω πολύ βεβαίωτερα δι’ αυτό. Τώρα πός θέλετε να κρίνω αν οί Πανολανίσται είνε οί μεγάλοι έχθροί μας — μεγαλύτεροι και από ημάς τους ίδίους; — ή αν είνε όποις ζωγραφίζονται εις τό βιβλίον, ή αν κάνουν όσα και όπως ισχυρίζεται ό συγγραφέυ; Τα «Παναθήνια» επεκαλέσθησαν τήν κρίσιν του καθηγητού της Ιστορίας κ. Καρολίδου, και ό σοφός καθηγητής άπήνησεν ότι τό βιβλίον, γραμμένον με δεινήν πολυμάθειαν και με μέγαν ένθουσιασμόν, είνε τώντι άξιον πολλής προσοχής, άλλ’ ότι μη εύκαιρών προς τό παρόν, επιφυλάσσεται να τό κρίνη άργότερα. Άς επιφυλαχθούν λοιπόν και οί άναγνώσταί μας έως νακούσουν τήν γνώμην ενός ειδικού. Εγώ δέν είμαι διόλου, και τίποτε άλλο δέν ήμπορώ να προσδέσω, παρά ότι τό βιβλίον του κ. Αναστασοπούλου μ’ έμαθε πολλά πράγματα που δέν ήξευρα, και ότι από τον κ. Καρολίδην περιμένα να μάθω κ’ εγώ αν μου τα έμαθεν όρθά ή στραβά. Όσον διά τήν λογοτεχνικήν του άξίαν, τήν πέραν των «διαλειμμάτων», πása κρίσις θα ήτο περιττή. Ό ίδιος ό συγγραφέυς έδήλωσεν ότι τό βιβλίον του, ιστορικόν, πολιτικόν, ένθικόν, άποκαλυπτικόν, διδακτικόν και ό,τι άλλο θέλετε, μόνον λογοτεχνικόν δέν είνε. Μολοντούτο, και δι’ αυτό άκόμη είμπορεί κανείς ναμφιβάλλη.

‘Ηπειρωτικά Παραμύθια, υπό Χ. Χρηστοβασίλη.

Όπως όλος ό ελληνικός κόσμος έγαλουχήθηκε με τα ήπειρωτικά τραγούδια, έτσι έγαλουχήθηκε βέβαια και με τα ήπειρωτικά παραμύθια. Αυτό λέγει ό συγγραφέυς εις τόν πρόλογόν του, και ήτο άνάγκη να τό είπη, διότι σχεδόν όλ’ αυτά τα παραμύθια, που έχει συλλέξη, τα ήξευρα κ’ εγώ από τήν πρώτη μου δασκάλα, — τή γιαγιά της Μαργαρίτας Στέφα, — κ’ ένόμιζα ως τώρα ότι είνε ζακυνθινά! Και ίδού που ό κ. Χρηστοβασίλης μου άποκαλύπτει ότι είνε ήπειρωτικά. Διατί να μη τό πιστεύσω; Έξαιρεία από ήπειρωτικά ήμπορεί να έγιναν πανελλήνια. Όσον διά τας παραλλαγάς από τα γνωστά μου ζακυνθινά, και αυτές τας πιστεύω. Δέν πιστεύω δηλαδή ότι ό κ. Χρηστοβασίλης ήθέλησε να διορθώση και τα παραμύθια, όπως έδιόρθωσε μίαν φοράν και τα δημοτικά τραγούδια. Μολονότι, και αυτό αν έκαμε, πάλιν, τό λέγω ειλικρινέστατα, δέν μου φαίνεται άξιοκατάκριτος. Ό κ. Χρηστοβασίλης συλλέγει ένθικά μνημεία όχι τόσο προς χρείαν των έπιστημόνων, όσο προς χρείαν του

λαού. Γνωρίζει δέ τόσο καλά τήν ένθικην γλώσσαν, και είνε τόσο ένδοξισμένος από τήν ένθικην ψυχήν, και εις τό βάθος μένει τόσο γνησίως ρωμιός ποιητής, ώστε διατί να του άρνηθί κανείς ένα δικαίωμα που τό παίρνει ανεγρότητα ό πρώτος τυχών ραφισός και ό πρώτος τυχών μυθολόγος, — τό δικαίωμα δηλαδή να συμπληρώνη, να παραλλάξη και να επιδιορθώνη τα δημοτικά τραγούδια ή τα παραμύθια.
Βεβήλωσις, σού λέγουν. Όταν τό κάμνη ή γιαγιά της Μαργαρίτας Στέφα, δέν είνε; και όταν τό κάμνη ένας Χρηστοβασίλης, είνε; Αυτό δέν τό καταλαβαίνω.

Φύλλα Ημερολογίου, υπό Δημ. Καλογεροπούλου.

Άντι ενός τεύχους «Πινακοθήκης», ό κ. Καλογερόπουλος έντύπως διά τους συνδρομητάς του καμμιά έκατοστή κομμάς σελίδας παλαιών και νέων πιξογραφημάτων του.
Δέν μου έδόθη άκόμη ή εύκαιρία να όμιλήσω διά τα άφθονα έργα του κ. Καλογεροπούλου, λυπούμαι δέ ότι ούτε σήμερα μου δίδεται ή καταλληλότερα. Διότι τα κομμάτια του άνα χείρας βιβλίου είνε μάλλον έντυπώσεις, χρονογραφήματα παρά διηγήματα, είνε δέ γνωστόν ότι τα χρονογραφήματα, όταν δέν είνε του Κονδύλακη ή του Παπαντωνίου, δέν έχουν μεγάλας φιλολογικάς αξιώσεις. Όφείλω έν τούτοις να παρατηρήσω, — διά να μη άδικήσω τόν συγγραφέα και διά να τόν δικαιολογήσω μάλιστα διά τήν έξαιρετικήν στοργήν του προς τα σήμερα εκδιδόμενα, — ότι από πολλά Διηνήματα προτιμώ τα Χρονογραφήματα.
Τό βιβλίον συμπληρώνουν μερικά σκέψεις. Άντι γραφω έδώ τήν πρώτην, διότι είνε άρετή να μαρτιά ρήση εις ποίαν βαθμίδα εύρίσκειται πνευματικώς ό συγγραφέυς και ποία έν γένει είνε ή φιλοσοφική του καλς λέργεια: «Δέν πιστεύω, λέγει, εις τήν μετεμψύχωσιν. ‘Η ζωή είνε φωτιά, ό θάνατος κανός. Από τήν φωτι γίνεται κανός, από τόν κανόν δέν γίνεται φωτιά. Από τήν φιλοσοφίαν αυτήν έως τό λογοπαίγνιον, άπόστασις δέν είνε μεγάλη. Και ίδού τί διαβάξει κανει μόλις στρέψη τό φύλλον: «Υπάρχουν δολοφόνοι τού όποιους κανείς νόμος δέν τιμωρεί. Είνε εκείνοι που σκοτώνουν... τήν ώραν των εις τα καφενεία».

Υπερωκεάνεια Ταξίδια, υπό Πέτρον Φιλή.

Ό κ. Φιλής, «ιατρός των έλλήνων μεταναστών και του πλοίου Τένδος, τό όποιον θάνεωρει δι’ Αμερικήν», γράφει ταξιδιωτικάς έντυπώσεις, αι όποίαί τόν δείχνουν πολύ ιδιόρρυθμον άνθρωπον. Ούτε αι περιγραφαι του, ούτε αι σκέψεις του είνε βέβαια όλαί ώραία, συχνότατα όμως είνε πρωτότυποι, άπρόσπτοι, παράδοξοι, και κάποτε — κάποτε ό άναγνώστης σταματά εύαρέστως έξαφνισμένος. Εγώ τουλάχιστον, από τήν άρχήν του βιβλίου, που άρχίζει με κοινοτοπίας, δέν έπεριμένα ποτέ ότι θα εύρω μέσα τήν περιγραφήν εκείνην, τήν προσωποποίησιν καλλίτερα του Γιβραλτάρ. Κάτι λέγουν αυτάί αι σελίδες. Ίσως ό κ. Φιλής κρύβει μέσα του κ’ ένα ποιητήν. Θα φανερωθί άρα γε όλόκληρος εις τό «Τραγούδι των Ρόδων» που προαναγγέλλει;

Κρητικοί! υπό Δημ. Σ. Βουτετάκη.

Τό κομψόν αυτό βιβλιαράκι είνε μία έκκλησις προς τους συμπολίτας του συγγραφέας, τους Κρητικούς, να παρατήσουν τα πάθη τους, να μονοιάσουν και να δώ-

σουν στο νέο τους 'Αρμολή παντοεινά δλη τους την έμαιοτοσύνη και δλη τους την άφοσίωσι». Δέν εϊξέφρω άν οι Κρητικοί θάκολουθήσουν την καλήν συμβουλήν του κ. Βουτετάκη. Εϊμαι όμως βέβαιος ότι όπωςδήποτε θά διαβάσουν τό βιβλίον του και θά τό ένοήσουν. Εϊνε γραμμένον εις την δημοτικήν, την ζωντανήν γλώσσαν, — όχι την αδιάβαστην εκείνην και την άκατανόητην που φιλοτεχνούν μερικοί δημοτικιστάι, αλλά εις την γλώσσαν εκείνην που εϊμπορούν να την διαβάσουν όλοι χωρίς άγανάκτησιν και να την ένοήσουν χωρίς χάσμα. Διότι, — κοντεύομεν δυστυχώς να τό λησμο- νήσωμεν, — υπάρχει και τέτοια γλώσσα!

ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ ΞΕΝΟΠΟΥΛΟΣ

ΦΥΣΙΟΓΝΩΜΙΑΙ

'Ελιás Ζέγγελης

ΤΟΝ νέον Γενικόν Πρόξενον της 'Ελλάδος εις την Μασσαλίαν κ. 'Ηλιαν Ζέγγελην τόν έγνωρίσα μίαν ήμέραν εις τά «Παναθήναια». Τόν έγνωρίσα εξ ύψεως και εκ φήμης πρό πολλού. Και ως βουλευτήν ένα εκ των διακεκριμένων και ως συγγραφέα. Την γνώμην του εις τόν τύπον επί ζητημάτων κοινωνικών, πολι- τικών ή οικονομικών συχνάκις την συναντούσα και όμολογώ ότι μου ήρθεικεν. Ένθυμούμαι μάλιστα ότι, όταν ή τοκογλυφία έλυμαίνετο τās σταφιδοφόρους επαρχίας, μίαν μακράν σειράν άρθρων του εις την 'Ακρόπολιν όπου έξήταζε τό ζήτημα τούτο ύφ' όλης τās όψεις του, κυριολεκτικώς τά έρούφηξα. 'Επίσης και μίαν άλλην μελέτην του δημοσιευθείσαν εις την αυτήν έφημερίδα όταν αυτή έξήτησε τās γνώμας τών διαφόρων πολιτευομένων επί της πολιτειακής κα- ταστάσεως του τόπου μας. Νομίζω ότι αι μελέται αύται έντός τών όποιών διακρίνει κανείς τόν βαθύν μελετη- τήν και γνώστην τών ζητημάτων τά όποια πραγμα- τεύεται, βραδύτερον εξεδόθησαν και εις διαίτερα τεύχη.

'Αλλ' εκείνο που καθιστά έξόχως συμπαθή τόν κ. Ζέγγελην δέν εινε μόνον ή εύρεία μόρφωσις του και ή γνώσις τών καθ' ήμάς πραγμάτων. Εϊνε και ή με- λιχλιότης του χαρακτήρος του. Μολονότι δέ κατάγε-

ται εκ Τριπόλεως δέν έχει τίποτε τό τραχύ τών 'Αρ- καδικών βουνών. 'Η φυσιογνωμία του, οι τρόποι του, ή σεμνότης του ήθους του έχουν κάτι τι τό άπειρωσ γοητευτικόν όπως και ή συνομιλία του, ή οποία εινε πάντοτε μεστή ευφυολογημάτων.

Εϊς την Βουλήν δόσκις έλάμβανε τόν λόγον ήκούετο μετά πολλής προσοχής εξ άμφοτέρων τών πτερίγων. Εϊς την Γερμανίαν και εις την Γαλλίαν παρακολου- θήσας τās πολιτικός έπιστήμας επί σειράν ετών ήν- τλησεν εκείθεν όλον εκείνο τό άρωμα τών γνώσεων που καθιστούν τόν κάτοχον των εις ένα τόπον άλη- θινήν προσωπικότητα. 'Ιδίως τό τελευταίως εκδοθέν δίτομον σύγγραμμα του «Τό έν 'Ελλάδι κατούν Κοι- νοβουλευτικόν δικαίον» ενεποίησε βαθυτάτην έντύπω- σιν εις τούς πολιτικούς κύκλους. Τού έργου ανά- λυσιν έδημοσίευσαν και τά «Παναθήναια» από ειδι- κόν συνεργάτην των. Εϊς την 'Αθηναϊκήν κοινωνίαν ή συντροφιά του εινε περιζήτητος όπως και εις τούς δημοσιογραφικούς κύκλους τών όποιών εινε παλαιός γνώριμος διατελέσας επί μακρόν ανταποκριτής της «Revue Politique et Parlementaire».

Βασίλειος Αϊγινήτης

Ο κ. Αϊγινήτης εινε από τούς νεοδιορισθέντας καθηγητάς του Πανεπιστημίου. Μικρός μόν τό δέμας, αλλά, καθώς φαίνεται, μαχητής, αφού τόσον νέος κατέλαβε την έδραν της Θεωρητικής Φυσικής εις τό Πανεπιστήμιον. Εϊμπορώ να είπω ότι εις αυτό τό ζήτημα τόν έβοήθησε πολύ και ή τύχη. 'Αλλοι διά να φθάσουν εις την πανεπιστημιακήν έδραν κα- ταβάλλον υπερανθρώπους προσπάθειας, περνούν χρό- νια και εις τό τέλος μένουν έξω του νυμφώνος. Αυτό θά ειπή όμως ότι τό μέλλον άνήκει εις τούς εργα- ζομένους, και ό κ. Αϊγινήτης φαίνεται ότι εις τό Πα- ρίσι δέν έχασε τόν καιρόν του. Κάτι έμαθεν εκεί και κάτι προσέφερεν εις την έπιστήμην.

Πράγματι εις την Ecole Normale όταν έτελειο- ποιείτο, έβυθίσθη καλά εις τούς μυστηριώδεις δι' ένα βέβηλον νόμους της Φυσικής. 'Ενας μαθηματικός μάλιστα όστις δέν τόν έχώνεσε και τόν όποιον έ- βλεπα, ένιοτε εις τό μάθημα της Ουρανίου μηχανι-

Βασίλειος Αϊγινήτης.

κής που έδίδασκε ό μέγας Πουγκαρέ, που έλεγεν διά να τόν κατηγορήση, ότι ό κ. Αϊγινήτης δέν εξέχε- ται ποτέ της Σχολής, άλλ' άεσνάως μελετά Φυσικήν. Νομίζω ότι ό κ. Αϊγινήτης δέν ειχεν άδικον. 'Ητο

προτιμότερον να μελετά παρά να τριγυρίζη τά Πα- ρισινα βουλευάρτα όπως ό επικριτής του όστις ά- γνωσ τί άπέγεινε.

Αϊ έπιστημονικαι εργασιαι του κ. Αϊγινήτη έγιναν δεκται με πολλήν εκτίμησιν από τούς συναδέλφους του. 'Ιδίως αι επί του ήλεκτρισμού και της 'Οπτι- κής. 'Ελπίζομεν όμως ότι δέν θά σταματήσει ως εδώ όπως οι περισσότεροι τών καθηγητών του Πανεπι- στημίου. Εϊνε νέος φιλεργος και αγαπά την έπιστή- μην του ώστε γρήγορα να δικαιώση την ψήφον τών συναδέλφων του.

Π. Ζ.

ΛΟΓΟΙ ΚΑΙ ΑΝΤΙΛΟΓΟΙ

'Ο τελευταίος τών 'Αγωνιστών

ΕΝΑΣ άνθρωπος που ειδε τρεις αιώνας έκλινε τό γόνυ προχθές ένώπιον του θανάτου. Πρώ ήμερών ακόμη ό 'Απόστολος Μαυρογένης έπεδείκνυεν εις τούς 'Αθηναίους με κάποιαν υπερηφάνειαν τά 114 χρόνια του. 'Αλλ' ή Νέμεσις δέν ήθέλησε να παρατείνη επί πλέον τό νήμα της ζωής του. 'Υπάρχουν στιγμαι που και αυτοί οι θεοι φοβούνται τούς Τιτάνας. Και ό Μαυρογένης ήτο από τούς Τιτάνας της ζωής ένώ- πιον τών όποιων παρέρχονται μετά δέους οι ένιαυτοί.

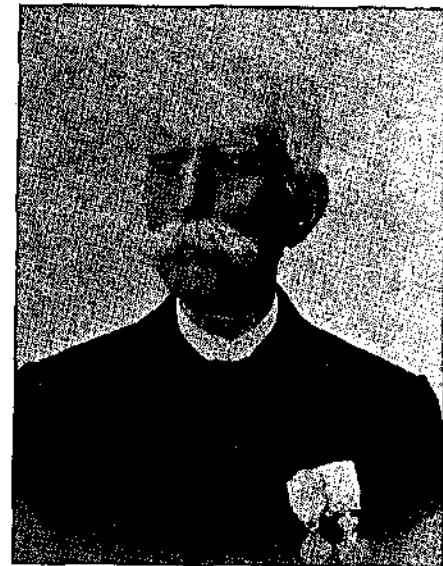
'Η φυσιογνωμία του ένειχε τό άρρενωπόν και τό σύγνεκόν μαζί. Κάτι τι από την μεγαλοπρέπειαν τών 'Ελληνικών Βουνών που τόν ειχεν γνωρίσει στενότερον από ήμάς τούς νεωτέρους. 'Ητο ή εποχή τότε που μέσα εις της χαράδες των αι σφαιραι έσύριζον. Τό σύριγμα των του ήτο γνώριμον όπως αι μελωδίαί τών 'Ιταλικών τραγουδιών και επανειλημμένος τό ρωμα- λέον σώμα του ειχεν αισθανθή τόν νυγμόν των. 'Εν τούτοις ό θάνατος τόν έβεβάσθη τότε διά να τόν πάρη τώρα γεμάτον από τās άναμνήσεις και τās έντυπώσεις της ζωής.

Τόν έβλεπα συχνά εις τόν δρόμον. 'Ησθανόμην ένα ένδόμυχον σεβασμόν προς αυτόν τόν άνθρωπον που συνομιλήσε με τρεις αιώνας, χωρίς να καμπυλώση την μέσην του. 'Ησθανόμην τόν σεβασμόν που μου ένέπνεε τό μεγαλείον του τελευταίου τών αγωνιστών. 'Η ύπαρξις του ήτο τό λεπτόν νήμα που ήνωσε τόν κόσμον των ήρώων με ήμάς τούς άνοχύρους. Τώρα ή φυσιογνωμία του θά μείνη ως όνειρον όπως τόσα άλλα. Με τόν θάνατόν του εκόπη ή παράδοσις που επικοινωνούσαμεν με την μεγάλην μας εποχήν.

'Αλλ' από τί ήτο πλασμένος αυτός ό άνθρωπος διά να περιφρονη μέχρι της προχθές τόν θάνατον;

Δέν ειζέφρω άν ό Μαυρογένης όστις ήτο και ια- τρός, ήτο κάτοχος τών μυστηριωδών βοτάνων που παρατείνουον την ζωήν. 'Ο όργανισμός του όμως κάτι θά ειχεν από την αιωνίαν νεότητα της φύσεως, όπως ή ψυχή του ένέκλειε κάτι από τά μεγάλα όνειρα τών μεγάλων. Και τώρα που έφυγεν υπό την γήν βλεπα ότι έξηφανίσθη μαζί του μία μεγαλειότης εις ένιαυτούς και εις όνειρα. Τά όνειρα τά πάναγνα που έστύλωσαν την νέαν δόξαν της 'Ελλάδος Τά όνειρον που ήτο ζωή και θάνατος μαζί.

Αυτήν την όπτασίαν της μεγάλης ζωής και του με- γάλου θανάτου μου παρουσίαζεν ή φυσιογνωμία του Μαυρογένη. Της ζωής επάνω εις τά 'Ελληνικά Βουνα και του θανάτου μέσα εις τās κλιτύας των. Τό ιδαν- κικόν αυτής της ζωής που πρέπει να νοσταλγούν τά 'Ελληνόπουλα, που την έβλεπα ζωντανήν εμπρός μου δόσκις συναντούσα σ' τόν δρόμον τόν Μαυρογέ- νην.

'Απόστολος Μαυρογένης

Με τόν θάνατόν του τώρα άρα γε να έσβέσθη ή άρ- μονία της εποχής που έδονε τās ψυχάς μας; 'Αλλοί- μονον, δέν θέλω να τό πιστεύσω. Τό τραγούδι τών ήρώων δέν χάνεται εις τόν ώκεανόν της ζωής. 'Εσβέ- σθησαν οι άνθρωποι αλλά κάπου θά μείνη τό όνειρόν των. Εϊς κάποιαν μυστικήν γωνίαν τών ψυχών μας θά ενεστάλαξαν τό άρωμα τών μύρτων και τών ύψηλών ιδεών που άνέθρεφαν τας ιδεάς των.

Και ή έλπίς αυτή έδώπευσε την σκέψην μου όταν προχθές ειδα τό τιμημένο χόμα της 'Αττικής και καλύπτε τον τελευταίον τών αγωνιστών. Μαζί του ενε- ταφιάζετο μία εποχή Τιτάνων, αλλά συγχρόνως εις τόν όρίζοντα έφεγγόβλεπε τό όνειρον και τό μεγα- λειόν τών 'Ελληνικών 'Ιδανικών.

ΚΗΦΙΣΣΟΣ

ΓΡΑΜΜΑΤΑ ΤΕΧΝΗ ΕΠΙΣΤΗΜΗ

ΟΦΕΙΛΟΜΕΝ να εξάρωμεν την μεγάλην σημα- σίαν τών άνεκδότων Τραγουδιών της Ρόδου τά όποια δημοσιεύει εις τά «Παναθήναια» ό κ. Παύλος Γ'νευτός. Εϊναι μία πολύ σπουδαία συμβολή εις τόν πλου- τον τών δημοτικών μας άσμάτων. Τό σημερινόν τραγούδι 'Οί Γρηές και ό Χάρος ειναι μοναδικόν εις τό είδος του. 'Η δημοτική μας ποίησις δέν έχει άλλο τέτοιο τρα- γούδι γρηές με χάρο. Και τί χαριτωμένος ό Χάρος, παι- χνιδιάρης και ειρων μέσα εις τό σκληρόν έργον του.

'Ο κ. Γνευτός ύπόσχεται να μας στείλη προσεχώς μίαν παράδοσιν της Ρόδου. Μαζί με την ιδικήν μας χαράν και τās εύχαριστίας μας, στέλλομεν εις τόν ά- γαπητόν μας συνεργάτην και τά συγχαρητήρια πλεί- στων, οι όποιοι μας γράφουν διά τά Δημοτικά Τρα- γούδια της Ρόδου.

Ο φίλος συνεργάτης μας κ. Γ. Β. Τσοκόπουλος έ- διάβασε πρό όλίγων ήμερών εις τά γραφεία τών «Παναθηναίων» ένα μονόπρακτον δράμα του «'Η Βασίλισσα Σαβά». Μία εικόν της γυναικείας φύσεως, της άνοχύρου, ή μάλλον της ύποτασσόμενης εις μίαν δύναμιν άκατανίκητον, ή όποια την ώθει να έγνατα- λείγη την συζυγικήν στεγήν όπου βασιλεύει μία ήρε-

μος εκτοχία και ν'ακολουθήση ένα τυχοδιωκτική, ακόμη και κακοηγοούσα, κλέπτουσα τόν σύζυγον.

Τὸ δράμα είναι γραμμένον με τέχνην. Ὁ κ. Τσοκόπουλος ἔχει ἤδη δώσει δείγματα γνώστου τῆς σκηνηκῆς τέχνης. Καθ' ὅσον τὸν διάλογον πλέκεται ὁ θρόλος τῆς Βασιλείας Σαβᾶ και προσδίδει εἰς τὸ δράμα μιαν ὠραίαν ἀπόχρωσιν.

Ο νεοδιορισθεὶς καθηγητῆς τῆς Θεωρητικῆς Φυσικῆς εἰς τὸ Πανεπιστήμιον κ. Βασίλειος Αἰγινήτης, εἰς τὸν ἐναρκτήριον λόγον του ἀπέπτυξε τὴν μεγάλην σπουδαιότητα τῆς Φυσικῆς και ἐξέθεσε τὴν μακρὰν οἰκίαν τῶν ἐπιστημῶν που ἀνεπτύχθησαν ἐκ τῆς μεγάλης ἐπιδράσεως αὐτῆς ἐπὶ τὸν ἄλλον φυσικῶν ἐπιστημῶν, ἐξηγήσας διατὶ ἡ Φυσικὴ θεωρεῖται ὡς βᾶσις τοῦ τεραστίου οἰκοδομήματος τῶν φυσικῶν ἐπιστημῶν.

Πράγματι ἡ ἀνάπτυξις τῶν διαίρεσεων τῆς Φυσικῆς κατέστησε καταφανῆ τὴν σπουδαιότητα τῆς Θεωρητικῆς Φυσικῆς που διαφέρει οὐσιωδῶς τῆς Μαθηματικῆς Φυσικῆς. Ἡ τελευταία αὐτῆ ἀνήκει μᾶλλον εἰς τὰ Μαθηματικά διότι δὲν ἐργάζεται πειραματικῶς ἐνῆ ἡ Θεωρητικὴ Φυσικὴ συνδυαζομένη μετὰ τῆς Πειραματικῆς φυσικῆς ἀποτελεῖ τὸν θεμέλιον λίθον τῶν φυσικῶν ἐπιστημῶν.

Ὁ κ. Αἰγινήτης κατόπιν ἀφοῦ ἐπλεξε τὸ ἐγκώμιον τοῦ κ. Ἀργυροπούλου, ὠμίλησεν ἐπὶ τῆς συστάσεως τοῦ Σύμπαντος και τῆς καταστάσεως τῆς Φυσικῆς πρὸ δύο αἰώνων συγχρίνας τὰς ἰδέας αὐτὰς πρὸς τὴν σημερινὴν ἐπιστήμην.

Ἡ πρώτη ἐντύπωσις ἐξ αὐτῶν εἶνε ἀληθῶς καταπληκτικὴ ἀφοῦ τὰ διάφορα ἀποτελέσματα τὰ διεσπαρμένα καθ' ὅλας τὰς διευθύνσεις τεῖνον ἢ συναρμολογηθοῦν εἰς ἓνα μεγαλοπρεπὲς σύστημα. Ἡ κατάταξις τῶν ἀποτελεσμάτων τούτων τελειῶς ἐπέτυχε τῆ βοήθειᾳ τοῦ ὑποθετικοῦ αἰθέρος. Δι' αὐτοῦ ἄλλως τε ἀναπαρεστάθησαν οἱ νόμοι τῆς Ὀπτικῆς και τὰ φαινόμενα προσεγγισθησαν τὰ ὅποια κατόπιν τὸ πείραμα ἐπηλήθευσε.

Τὸ φῶς τώρα θεωρεῖται ὡς κυμάνσεις τοῦ αἰθέρος τῶν ὁπίων τὸ μήκος κύματος μεταβάλλεται μετὰ τοῦ χρώματος. Αἱ ἐρυθραὶ ἀκτίνες ἔχουν μέγα μήκος αἱ δὲ ἰώδεις τὸ μικρότερον ὅλων. Ἡ ἐπιστήμη ἐν τούτοις ἀνεκάλυψεν ὅτι ὑπάρχουν και ἄλλαι ἀκτίνες με μῆχη κύματος ἀκόμη μεγαλύτερα ἢ μικρότερα αἱ ὁποῖαι εἶνε ἀόρατοι. Αἱ ἀκτίνες αὐταὶ δὲν διαφέρουν οὐσιωδῶς μετὰ τῶν μόνον δὲ ἡ κατασκευὴ τοῦ ὀφθαλμοῦ μας τὰς διαχωρίζει εἰς ὄρατὰς και ἀόρατους.

Ἐπειτα ὁ κ. Αἰγινήτης ἔφερε τὸν λόγον ἐπὶ τῶν τελευταίων ἀποκαλύψεων που διεφώτισαν ἐκτὸς ἄλλων και τὰς σχέσεις αἰθέρος και ὕλης. Διὰ τῶν ἐρευνῶν τούτων ἀπεδείχθη ὅτι τὸ ἄτομον τῆς χημείας δὲν εἶνε τὸ μικρότερον μέρος τῆς ὕλης ἀλλ' ὑποδιαιρεῖται εἰς τμημάτια χιλιάκις μικρότερα και ἠλεκτριζομένα ἀρνητικῶς. Αὐτὰ εἶνε τὰ καλούμενα σημερινὸν ἠλεκτρόνια τὰ ὁποῖα συνετάραξαν τὰς φυσικὰς ἐπιστήμας. Συνεπῶς κατὰ τὰς ἐρευνας ταύτας ἡ ὕλη ἀποτελεῖται ἀπὸ τὰ ἠλεκτρόνια αὐτὰ ἅτινα δὲν εἶνε πλέον ὕλη ἀλλ' ἠλεκτριζομένη. Τοιουτοτρόπως ἡ ὕλη διὰ τῶν Φυσικῶν ἐρευνῶν ἀναλύεται εἰς ἠλεκτριζομένη. Συνεπῶς τὸ ὕλικον Σύμπαν εἶνε ἡ ἐνέργεια, ἠλεκτριζομένη, ὁ δὲ αἰθὴρ ἡ ἀρχική, ἡ μόνη πραγματικὴ ὕλη ἐξ ἧς ἀπορρέει τὸ πᾶν.

Και ἐν τέλει συνεπέραναν ὁ κ. Αἰγινήτης ὅτι ὀφίστανται φαινόμενα τινὰ ὡς ἡ παγκόσμιος ἔλιξις ἀκόμη ἀνεξήγητα. Ἡ φυσικὴ δὲν δύναται βεβαίως ν' ἀπαντήσῃ εἰσεῖ εἰς πλείστα ἐκ τῶν ζητημάτων τούτων τὰ ὁποῖα διὰ τῆς πειραματικῆς θάττον ἢ βράδιον θὰ διελευκανθοῦν τελειῶς.

Ὁ νέος καθηγητῆς τῆς Παλαιοντολογίας εἰς τὸ Πανεπιστήμιον κ. Θ. Σκούφος ἔκαμε πρὸ ἡμερῶν ἐναρξιν τῶν μαθημάτων του. Ὁ διακεκριμένος ἐπιστήμων μετὰ προεισαγωγὴν ἐξόχως τερπνὴν περὶ τῆς χρησιμότητος τῆς παλαιοντολογίας ἡ ὁποία μέχρι τίνος ἐδῶ ἦτο ἀγνωστος, και μετὰ τινὰς ἀνακωνώσεις περὶ τῶν παρ' αὐτοῦ ἐνεργηθειῶν ἀνασκαφῶν ἐν τῇ ἑλληνικῇ Χερσονήσῳ και Μ. Ἀσίᾳ διὰ τῶν ὁποίων ἀπεδείχθη ὅτι ἡ χώρα μας εἶνε πρῶτος παράγων τῆς ἐξέλιξεως τῶν ὄντων, εἰσέρχεται εἰς τὸ κύριον θέμα του. Ὁμιλεῖ περὶ τοῦ ἀνευρεθέντος εἰς τοὺς πάγους τῆς Σιβηρίας ἐλέφαντος ἀπὸ τὸν ὁποῖον ἐλείπον ἡ προβοσκίς και αἱ σάρκες τῆς κεφαλῆς, ἀποδεικνύει τὸ ἀμετάβλητον τοῦ κλίματος τῆς Σιβηρίας και συμπεραίνει ὅτι ἡ ἐξαφάνισις τοῦ Μαμμουθ ὀφείλεται εἰς τὴν τοῦ ἀνθρώπου καταδίωξιν συντελέσαντος και τοῦ δυσκόλου πολλαπλασιασμοῦ αὐτῶν.

Ὁ κ. Σκούφος ἀνέφερε κατόπιν τὰς διαφόρους μορφὰς δι' ὧν διήλθον τὰ κατὰ τὴν μειόκαινον ἐποχὴν ἐμφανισθέντα προβοσκιδοειδῆ δηλ. Dinotherium, εἶτα Mastodon, Stegodon και καταλήγει εἰς τὸν σημερινὸν ἐλέφαντα. Οὗτος χαρακτηρίζεται διὰ τῆς μακρῆς και ἐκνήτου προβοσκίδος, τῶν 2 χανλιοδόντων και τῶν τραπέζιτων. Ἐνεφανίσθη εἰς τὰς Α. Ἰνδίας κατὰ τὴν Ἄνω Μειόκαινον διὰ 2 εἰδῶν και ἐξηπλώθη ἔπειτα ἐμφανισθεῖς ἐν Εὐρώπῃ κατὰ τὴν πλειόκαινον, μεγάλως ἀναπτυχθεῖς κατὰ τὴν πλειστοκαινον ἐν αὐτῇ διὰ τοῦ *Elephas primigenius*, εἰς τὸν ὁποῖον ἀνήκουν και τὰ εἰς τοὺς σιβηρικακοὺς πάγους εὐρισκόμενα πτώματα.

Παρ' ἡμῖν ἐνεφανίσθησαν κατὰ τὰ ἄνω Μειόκαινον ὡς αἱ ὑπ' αὐτοῦ και τοῦ Woodwod ἀνασκαφαὶ ἐν Πικερμῳ τῷ 1901 κατέδειξαν, ἀγνωστον διὰ τίνος εἶδους. Ἀνεπτύχθησαν μεγάλως κατὰ τὴν πλειόκαινον και πλειστοκαινον τόσον ὡστε δύνανται εἰπεῖν ὅτι ἐκ τῆς Ἑλλάδος μετηνάστευσαν και εἰς ἄλλα μέρη διὰ τῶν γηίνων συνδέσμων. Οὗτω πρὸς τὴν Πάρον, Κρήτην και Ἀφρικὴν, ὡς δεικνύουν τμήματα χανλιοδόντων ἐν Πάρῳ εὐρεθέντα ὑπ' αὐτοῦ διὰ τῆς Πάρου πρὸς τὴν Κῶν, Μ. Ἀσίαν, Κύπρον και Συρίαν. Πρὸς τὴν Κόρινθον, Ταξιάρχην Τριωνίας, Λάρισσαν, Σιάτισταν Μακεδονίας, Πύργον Βουλγαρίας και ἐκεῖθεν εἰς Εὐρώπην, ὡς δεικνύουν ὁ ἐν τῷ Ἰσθμῷ εὐρεθεῖς τραπέζιται και τὰ παρὰ τὰς ἄλλας πόλεις λείψανα ἐλεφάντων πρὸς τὴν Κόρινθον, Στενήν Εὐβοίας, Σμύρνην, πρὸς τὰς Πάτρας, Μάλταν Σικελίαν και ἐκεῖθεν εἰς Ἰταλίαν.

Οἱ διὰ τῶν ἀνασκαφῶν τῆς Μεγαλοπόλεως εὐρεθέντες ἐλέφαντες εἰς 3 στρώματα εἶνε πολλοί, ἐκ τῶν ὁποίων ἀξιοσημειωτοὶ δύο ὁ *Elephas Gortynius*, τοῦ ὁποῖου ἡ κεφαλὴ ζυγίζει 400 ὀκ., οἱ χανλιοδόντες ἔχουν μήκος 3,20 μ., ἡ ραχιαία ἀπόφυσις 0,90 μ. ἀπολήγουσα εἰς κεφαλὴν διαμέτρου 0,15 μ. ἔχει δ' ὕψος 5 μ., εἶνε δηλ. τὸ μέγιστον ὄλων τῶν γνωστῶν θηλαστικῶν χερσαίων ζώων, και ὁ *Elephas minimus* ἔχων μέγεθος θηλάζοντος ὄναριου. Μεταξὺ τῶν 2 τούτων μορφῶν ὑπάρχουν διάφοροι ἄλλαι που δεικνύουν τὴν ἀπὸ τῆς μᾶς εἰς τὴν ἄλλην βαθμιαίαν μετάβασιν.

Ἄλλ' ὑπερμεγέθης εἶ ἡν ὁ *Elephas kous*, τοῦ ὁποῖου δυστυχῶς μόνον τραπέζιται εὐρεθῆ.

Τέλος διὰ νεωτάτων τινῶν ἀνασκαφῶν ἐν Ἀργεντινῇ ἐξήχθη τὸ συμπέρασμα ὅτι τὰ προβοσκιδοειδῆ ἐνεφανίσθησαν κατὰ τὴν κάτω ἠώκαινον (ἢ πιθανῶς ἀνω κρητιδικὴν) ἐν τῇ Ν. Ἀμερικῇ, ἐκ τῆς ὁποίας διὰ τοῦ μεταξὺ γηίνου συνδέσμου μετηνάστευσαν εἰς Ἀφρικὴν και ὅτι ὡς ὀπληφόρα συνδέονται εἰς τὴν κλίμακα τῶν ζώων διὰ τῶν Ὑρακοειδῶν πρὸς τὰ Βαθύπεδα.

Κατὰ τὰς διαπλάσεις Ἠώκαινον, Ὀλιγόκαινον, Μειόκαινον και Πλειόκαινον καθ' ἃς τὰ προβοσκιδοειδῆ ἐξήσαν, ὁ διαμελισμὸς τῶν θαλασσῶν και τῆς χερ-

σον ὑπέστη ποικίλας μεταβολὰς. Οὗτω κατὰ τὸν Ἠώκαινον ἐθαλάσσεον, ἡ Συρία, Ἀραβία, τὰ Γερμανικά βαθύπεδα και πολλὰ τῆς Ἀγγλίας, Γαλλίας και Βελγίου μέρη, κατὰ τὴν ὀλιγόκαινον ἡ νότιος Γερμανία και ἡ Λονδινοπαρισινὴ λεκάνη, κατὰ τὴν μειόκαινον πλείστα θαλασσοεῦστα μέρη ἐξήρθησαν, ἐν ᾧ ὁ πυρὴν τῶν Ἀλπεων, Καρπαθίων, ἡ Ἑλλ. χερσόνησος ἐσημάτιζον νήσους και ἡ Αἰγαίς συνεδέετο μετὰ τὴν Μ. Ἀσίαν. Τέλος κατὰ τὴν πλειόκαινον πλείστα στοματολίμναι γλυκῶν ὕδατων ὑπήρχον, ἡ Αἰγαίς δὲ κατὰ τὸ τέλος κατεκρημνίσθη.

Τελευτῶν ὁ κ. Σκούφος ἀναφέρει ὅτι αἱ μέχρι τοῦδε ἐργασίαι ἀπέφεραν πλοῦτον παλαιοντολογικῶν ὄσους εὐρίσκειται ἐντὸς 280 κιβωτίων ἐν τοῖς ὑπογείοις τῆς Σιναιῆς Ἀκαδημίας, τὰ πλουσιώτατα δ' ἀπολιθωματοφόρα στρώματα τοῦ Πικερμίου, τῆς Μεγαλοπόλεως, Σάμου και ἄλλων μερῶν, ἀναμένονσι τὴν σκαπάνην ἡμῶν ὅπως ἴδουν τὸ φῶς. Ὡς ἐκ τούτου ἐπιβάλλεται εἰς τὴν Ἑλλάδα ἡ ὑποχρέωσις ἀπέναντι τῆς παγκοσμίου ἐπιστήμης, εἴτε ἡ ἴδια νὰ φέρῃ εἰς φῶς αὐτὸν τὸν παλαιοντολογικῶν κόσμον, εἴτε νὰ τὸν ἀποστείλῃ εἰς τὰ ἐπιστημονικὰ κέντρα πρὸς καθαρῶν και ἐπιστημονικῶν περιγραφαῶν. Ἐξέφρασε δὲ τὴν ἐλπίδα ὅτι ὅπως ἡ Ἑλλὰς κατενόησεν τὴν σημασίαν και τὸ ἐθνικὸν ὄφελος διὰ τῆς προστασίας τῶν ἀρχαίων κειμηλίων, τοιουτοτρόπως θὰ φροντίσῃ και διὰ τὸν καθαρισμὸν τοῦ ὕλικου τοῦ παλαιοντολογικῶν πλοῦτου μας, διὰ τῆς δημοσιεύσεως αὐτοῦ, και διὰ περαιτέρω ἀνασκαφῶν.

K.

Ἀθανάσιος Σίσιφος

καθ' ἣν ἐποχὴν αἱ Ἀθηναὶ εὐρίσκοντο ἀκόμη ὑπὸ τὸν τουρκικὸν ζυγόν. Δωδεκαετῆς δ' ἦτο μόλις ὁ μέλλων ἠθοποιός, ὅτε οἱ Ἀθηναῖοι ἐκλήθησαν νὰ παρευρθῶσι διὰ πρώτην φοράν εἰς θεατρικὴν παράστασιν εἰς τὸ παρὰ τὴν Ἐθνικὴν Τράπεζαν ἀνεγερθὲν ξύλινον παράπηγμα ἐν ᾧ τὸ πρῶτον ἠκούσθη ἡ ἑλληνικὴ φωνὴ ἀπὸ σκηνης ἐν τῇ πρωτεύουσῃ τοῦ ἑλληνικοῦ βασιλείου.

Ἐν παρευρεθῆ ποτὲ και ὁ Σίσιφος εἰς τὰς τότε δοθείσας παραστάσεις εἶνε ἀγνωστος, ὡς ἐπίσης ἀγνωστος εἶνε και ἂν ἐξεδήλωσε κλίον τινὰ πρὸς τὸ θέατρον κατὰ τὰ παιδικὰ του ἔτη. Τὸ μόνον γνωστὸν εἶνε ὅτι, κατὰ τινὰ παραστάσιν τοῦ 1844 ἐξυλοκοπήθη ἀηλῶς ἀπὸ τὸν πατέρα του διότι συνελήφθη ἐπ' αὐτοφῶρῳ ὑποκρινόμενος Τουρκὸν στρατιώτην ἐν ἠρωικῷ τινι δράματι. Ἐν τούτοις, περὶ τοῦ ζυλοκοπήματος αὐτοῦ, τὸ ὁποῖον κατόπιν ἠρέσκετο νὰ διηγῆται ὁ Σίσιφος, ὑπάρχουν δύο παραδόσεις. Διὰ τῆς μὲν βεβαίωται ὅτι ὁ νεαρὸς Σίσιφος ἐξυλοκοπήθη διότι ἀνεκατέστη με θεατρίωνος, οἵτινες ἐθεωροῦντο τότε ὡς ἀνθρώποι παραδόσαντες τὴν ψυχὴν αὐτῶν εἰς τὸν Σατανᾶν, διὰ τῆς δὲ πιστοποιεῖται ὅτι ὁ πατήρ Σίσιφος τῆς ἐβρεξε τοῦ υἱοῦ του διότι ἐθλίβη κατὰκαρδα ἰδὼν αὐτὸν ἀλλεξοπιστήσαντα ἔστω και καθ' ὑπόκρισιν! Ὅπωςδὴποτε, τὸ ξύλον ἐπέδρασε τόσον ἐπ' αὐτοῦ, ὡστε ἐκτοτε ἐπιδοθεῖς εἰς ἐπικερδῆς βιοποριστικὸν ἐπάγγελμα, δὲν ἀνεφάνη πλέον ἐπὶ σκηνης μέχρι τοῦ 1850 ὅτε, ἐξ ἀκατανικήτου πρὸς τὴν σκηνὴν ἐρωτος παρήτησε πᾶσαν ἄλλην ἐργασίαν του και προσήλθε τακτικῶς πλέον ἠθοποιός εἰς τὸν τότε θίασον τοῦ Καπέλλα και Κούγουλη.

Ὁ Σίσιφος εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς ἐπεδόθη εἰς τοὺς γεροντικούς ρόλους ἐν τῷ δράματι και τῇ κωμῳδίᾳ. Ὁ πρῶτος ρόλος δὲν διέπλεσεν ἦτο ὁ τοῦ Κουεντιᾶδου εἰς τὸν Ἀγαθόπουλον ὅστις τότε ἐπιτελοφορεῖτο ὅτε μὲν Πορροναϊκός, ὅτε δὲ Σαμπαρδιανός. Μετ' αὐτὸν ἐπαίξε τὸν Καϊδαμᾶν εἰς τὸν Μανιώδη και τὸν Κύρ-Γιάννην εἰς τὸν Ἐξηνταβελώνην.

Ἐντυγχῶς ἡ ὑπὸ τοὺς αἰσιωτέρους οἰωνοὺς ἀρξαμένη τὸ 1857 περίοδος αὐτῆ τοῦ ἑλληνικοῦ θεάτρου ὅπου ἐσηματίσθη ὁ πρῶτος συστηματικὸς ἑλληνικὸς θίασος ἐλλείπει πάσης οἰασθήποτε ὑποστηρίξεως και ἐκ μέρους τοῦ κοινῶν και ἐκ μέρους τῆς ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως, ἦτις δὲν ἔλαυσεν ὑποστηρίξουσα τὸ Ἰταλικὸν μελόδραμα διὰ γενναίων ἐπιχορηγήσεων, ἐξέπνευσεν κυριολεκτικῶς ἐξ ἀτροφίας, δύναται τις νὰ εἴπῃ, κατὰ τὸν Σεπτέμβριον τοῦ 1858, ὁ θίασος διαλύθη και οἱ ἀποτελοῦντες αὐτὸν ἠθοποιοὶ ἐπανέλα-

ΠΑΡΑΛΑΜΒΑΝΟΜΕΝ ἐκ τῶν Θεσσαλικῶν ἐφημερίδων τὰ ἐξῆς. Ἦτο γνωστὴ πρὸ ἐτῶν ἐπιγραφὴ ἐπὶ πλακοῦ μαρμαρίνης εὐρεθεῖσα εἰς τὸ Καλυβὶ Εὐαγγελινᾶκη ἐν Μπούφῳ, ὅπου ὁ κ. Ἀρβανιτόπουλος εὐρε τὸ μαντεῖον τοῦ Κοροσίου Ἀπόλλωνος ταύτην μετεκόμισεν ὁ ἴδιος εἰς τὴν Ἀρχαιολογικὴν Συλλογὴν Βόλου. Ἐχει τὰ ἐξῆς γράμματα:

ΑΡΤΑ
ΛΑΥΔΙΑΣ
Σ ΟΥΓΑΤΡΟΣ
ΜΕΝΗ ΕΥ Α
ΗΡΙΟΝ ΑΠΟ
ΡΟΠΕΙΤΗ

Ταύτην συνελήφωσεν ὁ κ. Ἀρβανιτόπουλος «Κλεοπά(τ)ρα [ὑπὲρ Κ]λαυδίας| τῆς αὐτῆς θυγατρὸς| εὐξομένη ἐπὶ|χαριστήριον Ἀπόδ[λωνι Κο]ροσιήτη». Τὴν συμπλήρωσεν «εὐχαριστήριον» ἀντὶ «χαριστήριον» προέτεινε ὁ κ. Β. Λεονάρδος Ἐφορος τοῦ Ἐπιγραφικοῦ Μουσείου Ἀθηνῶν πράγματι τὸ Α τοῦ ΕΥΑ ἀνήκει εἰς τὸν ἐπόμενον στίχον ΑΠΟ και ἐπειδὴ δὲν ἔχῳρει ἐκεῖ, ἐτέθη ὑπεράνω.

Ὁ κ. Χρ. Τσουντας περιοδεῦσαν τὴν Θεσσαλίαν διὰ νὰ συμπληρώσῃ τὸν περισπούδαστον σύγγραμμά του περὶ τῶν προϊστορικῶν ἀποικισμῶν, εὐρεν ἐν Ριτομύλῳ πλησίον τοῦ Βελεστινίου μαρμαρίνην πλάκα μετὰ τὴν ἐπιγραφὴν ΑΡΧΕΛΑΟΣ ΦΥΓΝΟΥ ΗΛΙΩΙ. Ταύτην μετεκόμισεν ὁ κ. Ἀρβανιτόπουλος εἰς Βόλον κατ' ἀμφοτέρους τοὺς ἀνωτέρω ἀρχαιολόγους εἶνε ἡ πρώτη φορά καθ' ἣν ἐμφανίζεται ἡ λατρεία τοῦ Ἠλίου ἐν Θεσσαλίᾳ.

Εἰς τὴν σειράν τῶν ἐκλιπόντων Ἑλλήνων ἠθοποιῶν ποῦ δημοσιεύει εἰς τὸ «Δελτικὸν Συλλόγον Ἑλλήνων ἠθοποιῶν» ὁ κ. Ν. Ι. Αἰσκαρῆς, ἀναγράφεται — Δελτικὸν Σεπτεμβρίου 1906 — ὁ Ἀθανάσιος Σίσιφος.

Ὁ Σίσιφος, εἶδε τὸ πρῶτον τὸ φῶς τῆς ἡμέρας εἰς μιάν παρὰ τοὺς πρόποδας τῆς Ἀκροπόλεως οἰκίαν,

βον τὰς πρώτας ἐργασίας τῶν. Τὸ ἑλληνικὸν θέατρον εἰσήγαγε τότε μέχρι τοῦ Ἀπριλίου 1862 ὅτε καὶ πάλιν οἱ δύο κορυφαῖοι τοῦ θιάσου Σούτσας καὶ Σίσυφος οὗς ὁ πρὸς τὴν σκηὴν ἔφωσ οὐδέποτε ἐγκατέλειψε, συνεταξιοθῆντες ἤρχισαν νὰ δίδουν παραστάσεις ἐν τῷ θεάτρῳ Μπούκουρα ἄς καὶ ἐσυνέχισαν τὸ ἐπιόμενον ἔτος ἐν Κωνσταντινουπόλει μετὰ τοῦ Δ. Ἀλεξιάδου, Γ. Φαβιάτου, Γ. Νικηφόρου, Γερ. Ποταμιάνου, Α. Πανῶ, Σ. Πολιτοπούλου καὶ τῶν κυριῶν Πιπίνας Βουασιέρα καὶ Σοφίας Πανῶ τῆς μετέπειτα κυρίας Ταβουλάρα.

Ἐκτοτε ὁ Σίσυφος ὄσως, κατὰ μοιραίαν σύμπτωσιν, ἤρθεκετο καὶ ἐπετύγχανε παίζων τοὺς τυφλοὺς ὡς τὸν Ραφφῶδον ἐν τῇ Μαρίᾳ Δοξαπατηρῇ ὃν καὶ πρῶτον αὐτὸς διέπλεσε τὴν 9 Δεκεμβρίου 1865, τὸν ὁδὸν ἔπειτα ἐν τῷ δράματι «Θρησκεία καὶ Ἔρως» καὶ ἄλλοις πολλοῖς, παρέμεινε διαρκῶς ἐν τῇ σκηῇ μέχρι τοῦ 1872 ὅτε καὶ ἀπεσώθη αὐτῆς ἐντελῶς τυφλὸς παθὼν ἐκ καταρράκτου.

Τὸ ἀνίατον πάθημα τοῦ δυστυχοῦς Σίσυφου ἐπέφερε καίριον τραῦμα εἰς τὴν ἑλληνικὴν σκηὴν, ἣτις ἐπὶ μακρὸν ἐθρήνησε ζῶντα τὸν Σίσυφον δυσαναπλήρωτον εἰς τοὺς ῥόλους οὗς πρῶτος αὐτὸς διέπλεσε καὶ ἐπιτυχῶς διερμήνευσε.

Ὁ Σίσυφος, ἀφῶ ἐπὶ μίαν ἐνλόκληρον εἰκοσαετιᾶν ἔμεινε μακρῶν τῆς σκηῆς δὲλῶς τυφλός, ἀπέθανε τὸν Μάϊον τοῦ 1891 ἐν τοῖς κόλποις τῆς οἰκογενείας του ἣτις μετ' ἄλλας τὰς περιποιήσεις αὐτῆς κατὰ τὸ μακρότατον τῆς παθῆσεως του διάστημα, δὲν κατώρθωσε νὰ παρηγορήσῃ τὸν ἀτυχῆσαντα ἠθοποιὸν εἰς ὃν, ζητήσαντα μετὰ δακρύων νὰ ἀνέλθῃ ἐπὶ ὅσας τὴν σκηὴν, ἐπέτρεψεν ἐν συντριβῇ καρδίας νὰ παῖξῃ μίαν ἐσπέραν τὸν τυφλὸν Ἰαφφῶδον ἐν τῇ Μαρίᾳ Δοξαπατηρῇ, ὅπερ καὶ ἐγένετο τὴν 11 Αὐγούστου 1877 ἐν τῷ ἐν Ἀθήναις θερινῷ θεάτρῳ «Ἀπόλλων».

Ἄ! ἡ ἐσπέρα ἐκείνη θὰ μείνῃ ἀλησμόνητος καὶ μοναδικὴ εἰς τὰ χρονικά τοῦ παγκοσμίου θεάτρου! Ὅσοι ἐγγώριζαν — καὶ τὸ ἐγγώριζαν πάντες οἱ πλημυρίαστες τὸ θέατρον κατὰ τὸ ἐσπέρας ἐκείνο — ὅτι ὁ Σίσυφος δὲν ὑπεκρίνετο τὸν τυφλόν, ἐκλαίον ἐν σιγῇ, μεταδίδοντας τὴν συγκίνησιν αὐτῶν καὶ εἰς τοὺς ἐπὶ τῆς σκηῆς ἠθοποιούς, οἵτινες καὶ ἐν λυγμοῖς ἀπεπεράτωσαν τὴν παράστασιν ἐκείνην καθ' ἣν φεῦ! διὰ τελευταίαν φορὰν ὁ δυστυχὴς Σίσυφος ἔβλεπε ἐαυτὸν θριαμβουλοῦντα ἐπὶ σκηῆς.

Ἐκτοτε, δὲν εἶδε παρὰ τὸν θάνατον μόνον!

Ο. κ. Ἀδ. Ἀδαμαντίου γράφει εἰς τὰς «Ἀθήνας» διὰ «τὰ Βυζαντινὰ Παιδόπουλλα». Καὶ διηγείται τὴν ἀρχὴν αὐτῶν εἰς τὰς ἀλλὰς τοῦ Βυζαντίου.

Μᾶς λέγουν τοῦτο τὸ σπουδαῖον. Παρὰ τὸν αὐτοκράτορα, οἱ κατὰ τόπους ἀσθένειαι καὶ οἱ μεγάλαις τοῦ βυζαντινοῦ κράτους εἶχον ἰδίαν ἀλλήν κατὰ μίμωχον τῆς βασιλικῆς, καὶ γεγκώτερον ὅτι ἐν τῇ μεσαιωνικῇ μὲς αὐτοκρατορίᾳ τὸ τιμαριωτικὸν σύστημα, τὸ ὁποῖον νομιζόμεν προῖόν τοῦ φεουδαλικοῦ οργανισμοῦ τῆς Δύσεως, εἶχεν ἑνωρὶς ἀναπτυχθῆ ἐπὶ τῶν ἑλληνικῶν χωρῶν.

Ἡ βυζαντινὴ πολιτικὴ ἱεραρχία ἦτο θαυμασία διὰ τὴν λεπτεπίλεπτον καὶ πολυπλοκὸν ὀργανωσίν τῆς. Τὸν βασιλέα, τὸν ἀντιπρόσωπον τοῦ Χριστοῦ ἐπὶ τῆς γῆς, τὸν ἰσαπόστολον, περικύκλωνον οἱ ἀνώτατοι τοῦ κράτους λειτουργοί, παρακοιμώμενοι καὶ λογοθέται καὶ δομῆστικοί. Ἐκαστος δὲ τούτων πάλιν ὄσως καὶ ἕκαστος τῶν τοιαύτων ἀρχόντων, τῶν ἀσθενῶν, εἶχε περὶ ἐαυτὸν ἄλλους μικροτέρους εὐγενεῖς, καὶ τάξως καὶ ἡλικίας μικροτέρας, οἵτινες ἐπετέλλον παρ' αὐτῶ ἔργα καὶ διακονίας τιμητικὰς ἦσαν δηλαδὴ αὐτοὶ οἱ pages τῶν Φράγκων φεουδαρχῶν τῆς Δύσεως.

Ἀπὸ παιδικῆς ἡλικίας κατὰ τοὺς νόμους τῆς ἱπποσύνης ἐστέλλετο ὁ υἱὸς φεουδαρχοῦ τινὸς εἰς τὸ κάστρον τοῦ ἐπικυριαρχοῦ ἀσθέντον αὐτοῦ ἢ καὶ ξένου ἡγεμόνος τινὸς. Ἐκεῖ δὲ ἠσκέτο εἰς τὸ νὰ χειρίζεται τὴν λόγχην καὶ τὸ ξίφος, ἐνῶ συγχρόνως ὑπηρετεῖ τὸν ἀσθέντην του ὡς damoiseau καὶ ὡς page περιτιούμενος αὐτὸν εἰς τὴν τράπεζαν, φροντίζων περὶ τοῦ ἵππου καὶ τῶν ὀπλων αὐτοῦ καὶ φέρων τὴν ἀσπίδα του. Μετὰ τὴν τοιαύτην μαθητείαν οὕτως εἰπεῖν ὁ ἀσθέντης αὐτοῦ, ἐὰν τὸν ἔκρινεν ἄξιον, τοῦ ἀπένειμεν τὴν τάξιν τῆς ἱπποσύνης.

Τοὺς pages, μετ' ἄλλων ἐθίμων φραγκικῶν, εἰσηγάγον οἱ σταυροφόροι καὶ εἰς τὰς ἐν ταῖς Ἑλληνικαῖς χώραις κτήσεις αὐτῶν. Ἡ ἀλλή τοῦ πρίγκιπος τοῦ Μορέως, μᾶς λέγουν τὰ χρονικά τῆς ἐποχῆς ἐκείνης, ἦτο τόσον λαμπρὰ, ὥστε οἱ εὐγενεῖς τῶν ἄλλων χωρῶν ἐστέλλον τοὺς παῖδας, «ἵνα μάθωσιν εἰς αὐτὴν τὴν τέχνην τοῦ πολέμου καὶ τῆς ἱπποτικῆς ἀξιότητος».

Ἡ τοιαύτη ὁμοῦ ἐν ταῖς ἡγεμονικαῖς καὶ αὐθεντικαῖς ἀλλοδαῖς ἀσκησίαις τῶν νεαρῶν ἐγγενῶν ἦτο συνηθιστὴ ἤδη ἐν τῇ μεσαιωνικῇ μὲς αὐτοκρατορίᾳ, πολὺ πρὶν εἰσαχθῆσιν εἰς τὴν Ἀνατολὴν ὑπὸ τῶν σταυροφόρων τὰ φεουδαλικά νόμιμα. Καὶ οἱ νεαροὶ οὗτοι εὐγενεῖς ἐκαλοῦντο μετ' ἄλλων ἑλληνοφραγγικῶν παιδοπόουλλα.

Καρκαβίτσας καὶ Ψυχάρης

Φίλε κ. Μιχαηλίδη,

ΚΑΛΟΖΩΓΡΑΦΙΖΟΝΤΑΣ τὸν Καρκαβίτσα στὸ τελευταῖο φύλλο τῶν «Παναθηναίων» ὁ Ξενόπουλος ἀναφέρει κάποιον λόγον μου σὲ χρόνια περασμένα γὰ καίνον. Ὁ Καρκαβίτσας, εἶπα, «δὲν ξέρει νὰ σύρῃ τὸ χορὸ τῶν ἰδεῶν». Ὁ λόγος μου αὐτός, βγαλμένος, ἀν καλὰ θυμᾶμαι τώρα, σὲ στιγμὴ μᾶς ἀμνηστικῆς ὀσμῆς ἀπὸ ἐνα πόλεμο ἄδικο, καθὼς νομίζω, καὶ κάπως μετ' ὀλίγον ὄπλα, ὅσον κι ἂν εἶταν ἡ ἀφορμὴ του εὐγενικῆ ὁ λόγος μου αὐτός, καθὼς τὸν ἀναφέρει ὁ Ξενόπουλος ἀπομονώοντος καὶ ἀποχωρίζοντος ἀπὸ τὸ ἄλλο του κορμὶ τὸ ἀχώριστο, δὲν ἔχει τὸν τόπον του, καὶ σχεδὸν δὲ δίνει νὰ καταλάβῃ τοῦ ἀναγνώστη τί ἐννοοῦσα μετ' αὐτόν. Κάθε λόγος τέτοιος εἶναι σὰν τὴν εἰκόνα ποῦ θέλει νὰ τῆ βλέπει μετ' ἡ ταυριαστὴ κορνίζα τῆς καὶ μετ' ὁ φῶς ποῦ τῆς κρέπει ἄλλοιῶτικα τὴν εἰκόνα τὴν ἀδικεῖ καὶ τῆ χάνει.

Τεχνίτης ποῦ στοχάζεται, καὶ ποῦ πλάθει τὸ στοχασμὸν, σὰν τὸν Καρκαβίτσα, πῶς μπορεῖ νὰ μὴν εἶναι ἄνθρωπος τῆς Ἰδέας! Πῶς μπορεῖ νὰ μὴν εἴρῃ πῶς «σέρεται ὁ χορὸς τῶν ἰδεῶν» αὐτὸς ποῦ σὺνθεσε τὸ «Ζητιάνο», καὶ ποῦ πέταξε τὸν «Ἀρχαιολόγο», τὸ ἔργον ποῦ φάνηκε, — καθὼς ἄλλοτε τὸ διαλάλησα σὲ μίαν ὁμιλίαν μου — «σὰν ἐπικὴ σάτυρα τῆς παραστρατημένης ρωμοσύνης καὶ μαζί σὰν ἐπιδοφόρον τραγοῦδι τῆς ἑλληνικῆς ψυχῆς»;

Μὰ τάχα εἶταν ἐστὶ ὄσως ῥιμμένος ὁ λόγος μου; Δὲ θέλω νὰ τὸν ξαναπροσέξω, δὲ θέλω νὰ τὸν ξαναθυμῶ, καὶ δὲ φροντίζω πῶς μπορεῖ καὶ στὸ ζήτημα τότε νὰ εἶμιον ἐγὼ πῶς πολὺ στὸ ἄδικο, περισσότερο στὸ δίκιον ἐκείνου. Μοῦ φαίνεται πῶς μετ' ὁ χορὸ τῶν ἰδεῶν ἤθελα νὰ σημειώσω κάποιες ἰδέες ξεχωριστῆς τάξης, ξένης γὰ τὸν Καρκαβίτσα, ποῦ εἶνε μαζί κατὰ πῶς λίγο, μὰ καὶ πῶς πολὺ ἀπὸ τῆς τάξης αὐτῆς τοὺς πολίτες: ποιητῆς.

Ὁ Ξενόπουλος μᾶς λέει ἀκόμα γὰ τὸν Καρκαβίτσα: «Ἐνῶ ἡ γλῶσσα του ὀλονεν γίνεται δημοτικωτέρα, δὲν χανεῖται τὸν κ. Ψυχάρην καὶ τοὺς Ψυχαρστάς» κτλ. Δὲν χανεῖται τάχα καὶ τὸν ἐαυτό του ὁ Καρκαβίτσας; Γιατί καὶ τί ἄλλο τάχα εἶναι, στὴν οὐσίαν του, αὐτὸς ὁ Ψυχαρσιώτης, ἄμα στοχαστικῆς, ὀρθῶς τὸν Ψυχάρην, σὰν κορυφαῖο ἀντιπρόσωπος μῆς ἰδέας,

καὶ ὄχι σὰ βουλευτὴ ποῦ μοιράζει ρουσφέτια, καὶ τί ἄλλο εἶνε αὐτὸς ὁ ψυχαρσιώτης, παρὰ νὰ γράφῃ, καὶ ἡ γλῶσσα σου ὀλονεν νὰ γίνεται δημοτικωτέρα; Μὰ δὲν εἶναι δημοτικὴ ἡ γλῶσσα ποῦ γράφει ὁ Ψυχάρης; Μπορεῖ καὶ νὰ μὴν εἶναι σύμφωνον μετ' ὁ νόημα ποῦ δίνει τῆς λέξης δημοτικῆς, ὁ Ψυχάρης γράφει καὶ δὲ γράφει τῇ δημοτικῇ. Ἀπαράλλαχτα μπορεῖ νὰ ποῦμε γὰ τὸ δάντη καὶ γὰ τὸ Μιστράλ πῶς γράφουν καὶ δὲ γράφουν τῇ δημοτικῇ. Ἐθρίαμβος τὸν Ψυχάρην εἶναι, καὶ πιστεύω πῶς τίποτε ἄλλο δὲ θὰ ποθῆ τόσο σὰν καὶ τοῦτο: «Νὰ γράφουμε, καὶ ἡ γλῶσσα μας νὰ γίνεται ὀλονεν δημοτικωτέρα». Ἄν τότε διαλαλοῦμε ἢ ἂν δὲν τὸν ἀναγνωρίζουμε, ἂν τὸν προσκυνᾶμε ἢ ἂν τότε σκυλοβρίζουμε, αὐτὰ καταντᾶν νὰ μὴν ἔχουμε σημασία. Ἐξέρουμε ἀπὸ τὴν ἱστορία πῶς καμιά φορὰ τοῦτο εἶναι τὸ μεγαλεῖο ἐνὸς ἀνθρώπου: νὰ τὸν ἀρνούμαστε, νὰ τὸν ἀποκηρύττουμε, καὶ νὰ πατάμε στὸ δρόμον ποῦ πάτησε. Τὸν Εὐριπίδην τί μέγας ποῦ εἶτανε τότε δείχνει πῶς πολὺ ὁ Ἀριστοφάνης: τὸν ἔδεραν μετ' ἡ σάτυρά του, ὁμοῦ «ἐχρήτο αὐτοῦ τοῦ στόματος τῷ στρωγγύλῳ».

Μετ' ὁ γράφω τὸν χαιρετισμὸν μου

ΚΩΣΤΗΣ ΠΑΛΑΜΑΣ

Εἶμεθα σύμφωνοι μετ' ὁ φίλον ποιητὴν. Ἐπὸ ἐνα ὄρον ὁμοῦ. Νὰ πάρωμε τὸν κ. Ψυχάρην ὡς σύμβολον μόνον. Ὡς διδάσκαλον ὄχι, ἂν δὲν ἤξεῖρ ἢ δὲν θέλῃ νὰ γράφῃ ἑλληνικά. Ἔτσι, ναί, τοῦ ἀπονεόμενον ὄλον τὸν σεβασμὸν ποῦ τοῦ ἀξίζει ὡς προικίδου μῆς ἰδέας, ἡ ὁποία κλείει μέσα τῆς τὴν ἀλήθειαν καὶ τὴν πρόδον. Ἄλλὰ μόνον ἔτσι.

Σ. τ. Δ.

ΑΝΑΓΙΝΩΣΚΟΜΕΝ εἰς τὴν «Νέαν Σιών» τὴν ἐθνικωτάτην αὐτὴν θρησκευτικὴν ἐπιθεώρησιν τῶν Ἱεροσολύμων:

Κατὰ τοὺς τελευταίους αἰῶνας Προπαγάνδαι τῆς Δύσεως μεγάλας ἐσημείωσαν προόδους ἐν Σιρίᾳ καὶ Παλαιστίνῃ. Σχεδὸν ἐκάστη γωνία τῶν χωρῶν τούτων ἐπληρώθη ἀπὸ προπαγανδιστικὰς ἐκκλησίας καὶ μονὰς, ἰδίως ἀπὸ σχολεῖα. Καὶ ὁ μὲν Ρωμοκατολιμισμὸς ἤρχισε κυρίως ἐμφανιζόμενος ἐνταῦθα ἀπὸ τῆς ἸΗ' ἐκατοναετηρίδος, ὁ δὲ Προτεσταντισμὸς ὑπὸ τὴν μορφήν τῆς Εὐαγγελικῆς καὶ τῆς Ἀγγλικῆς Ἐκκλησίας ἤρχισεν ἐργαζόμενος κατὰ τοὺς τελευταίους χρόνους, ἀπὸ τοῦ δευτέρου ἡμισσεως τοῦ 18' αἰῶνος. Ἐνταῦθα δὲν πρόκειται νὰναπτύξωμεν τοὺς λόγους, ἐνεκα τῶν ὁποίων ἐδημιουργήθη καὶ ὑπάρχει σήμερον ἐν ταῖς χώραις ταύταις λίαν περιεργὸς θρησκευτικὴ κατάσταση. Ἀπλῶς θὰ καταχωρίσωμεν στατιστικὰς τινας πληροφορίας περὶ τῶν ἐν Χαβρᾶν σχολεῖων τῶν Ρωμοκατολικῶν καὶ τῶν Προτεσταντῶν, τὰς ὁποίας ἐμάθαμεν παρὰ προσώπων ἀξιοπύτων.

Ἐπὶ τὸν ὄσον εἶνε παρθεναγωγεῖα καὶ τὰ λοιπὰ ἀρρεναγωγεῖα, προτεσταντικὰ δὲ ὑπὸ Ἀγγλων ἱεροποστόλων ἰδρυθέντα περὶ τὰ τέσσαρα. Καὶ τὰ μὲν πρῶτα εἶνε διανεμημένα ὡς ἑξῆς: Ἐν Βασίσι δύο σχολεῖα, ἐν παρθεναγωγεῖον καὶ ἕτερον ἀρρεναγωγεῖον, ἔχοντα ὁμοῦ περὶ τοὺς 70 μαθητὰς. Ἐν Χαβρᾶν ἑπίσης δύο σχολεῖα μετ' ὁ σύνολον μαθητῶν περὶ τοὺς 90. Ἐν Τόπνε ἐν μόνον ἀρρεναγωγεῖον μετ' 66 μαθητῶν. Ἐν Σιργᾶν δύο σχολεῖα μετ' 60 μαθητῶν. Ἐν Σάμα ἐπίσης ἐν μόνον ἀρρεναγωγεῖον μετ' 50 μαθητῶν. Ἐν Σιζιὲν ἐπίσης ἐν μετ' 66 μαθητῶν, ἀναμῆς τέσσαρα ἀρρεναγωγεῖα καὶ Ρωμοκατολικῶν. Ἐν Χιτ ἐπίσης μόνον ἐν μετ' 23 μαθητῶν. Ὅλον τούτων διενθνητῆς εἶνε ὁ πρεσβύτερος Ἀβραάμ Σάλεμ, ἀπόροτος τῆς ἐν Ἱεροσολύμοις Ρωμοκατολικῆς σχολῆς τῆς Ἁγίας Ἀννης.

Κέντρον τοῦ προτεσταντισμοῦ εἶνε ἡ πολίχνη Χά-

ρωπα, ἐν τῇ ὁποίᾳ ὁσημέραι αὐξάνει ἡ ἀποσκίρτησις τῶν Χριστιανῶν Ὀρθοδόξων εἰς τοὺς κόλπους τῆς Ἀγγλικῆς Προπαγάνδας. Αἱ πρόδοι τοῦ προτεσταντισμοῦ γενικῶς ἐν Χαβρᾶν εἰν' ἐπικίνδυνον καὶ εἰς ὀρθοδόξους καὶ εἰς Ρωμοκατολικούς. Ἡ ἐκκλησιαστικὴ αὐτῇ περιφέρεια ὑπάγεται εἰς τὴν Ἀντιοχικὴν Ἐκκλησίαν. Τὸ κακὸν ἔχει ἐπιδεινωθῆ κυρίως ἐπὶ τῶν ἡμερῶν τοῦ ἀντικανονικοῦ Πατριάρχου Ἀντιοχείας Μελετίου τοῦ Δουμόνι.

Εἰς τὸ ἴδιον περιοδικὸν γράφει ὁ κ. Νεωσιωνίτης περὶ τῶν Ρωσικῶν ἐκκλησιαστικῶν ἀκαδημιῶν ἀντιπροσώπων τὰς περὶ αὐτῶν γνώμας τοῦ ἐδῶ θεολόγου κ. Μπαλάνου: «Ὅχι ἀρτιωτέρων ἀλλ' ἀρτιωτάτην θεολογικὴν ἐπιστημονικὴν μόρφωσιν ἔχουσι μόνον οἱ ἐν ταῖς Ἀκαδημίαις μορφούμενοι ἐν συγκρίσει πρὸς οἰουδὴποτε ἄλλους, καὶ ἐπομένως οἱ κατὰ τὸν κ. Μπαλάνον ἐν τῇ θεολογικῇ σήμερον κινήσει διακρινόμενοι ἡμέτεροι ἀπόφοιτοι ἐξ Ἀκαδημιῶν δὲν ἀποτελοῦσιν ἐξαιρέσιν ὡς παραδοξότατα διασχερίζεται, ἀλλὰ τὸν κανόνα. Ὅμοίως θὰ διακρινόντο, ἐὰν πάντες εἰργάζοντο, ἕκαστος, ἐννοεῖται, κατὰ τὴν ἰδιοφυίαν αὐτοῦ. Ἀκόμη ὡς ἔχει ἡ νῦν θεολογικὴ Σχολὴ τοῦ Πανεπιστημίου τῆς Ἑλλάδος μόνον κατὰ παραδρομὴν δύναται νὰ μορφώσῃ ἐπιστημονικῶς θεολόγους».

ΧΑΙΡΕΤΙΖΟΜΕΝ τὴν ἰδρυσιν τῆς «Ἑλληνικῆς Καλλιτεχνικῆς Ἐταιρείας». Μία τοιαύτη Ἐταιρεία ἦτο ἐπάναγκες πρὸ πολλῶν νὰ εἶχεν ἰδρυσθῆ. Κάλιον ἀρὰ παρὰ πρὸς καὶ ἡ συσταθεῖσα Ἐταιρεία ἔχομεν πλείστους λόγους νὰ πιστεύωμεν ὅτι θὰ προσδεύῃ καὶ θὰ προσφέρῃ τοὺς καρπούς ποῦ ὄλοι εἰλικρινῶς ποδοῦμεν. Τοῦλάχιστον ἐκ τοῦ καταστατικοῦ τῆς τὸ ὁποῖον εἶδομεν φαίνεται ὅτι ἡ ἀποστολὴ τῆς εἶνε σοβαρά, διότι ὄχι μόνον θὰ μᾶς ἐξασφαλίσῃ τακτικὰς καλλιτεχνικὰς ἐκθέσεις ἀλλὰ καὶ ποικιλοτρόπως θὰ ἐργασθῇ πρὸς ἀνάπτυξιν τοῦ καλλιτεχνικοῦ αἰσθηματος παρ' ἡμῖν. Καὶ αὐτὸ εἶνε τὸ σπουδαιότατον διότι πρῆπει νὰ ἐννοηθῇ παρ' ὄλον ὅτι μόνον διὰ τῆς καλλιτεχνικῆς καὶ πνευματικῆς μορφώσεως ἡ ἑλληνικὴ ψυχὴ θὰ ἰσχυροποιηθῇ καὶ θὰ μεγαλοουργήσῃ ἐθνικῶς. Τῆς νεοσυστάτου «Ἑλληνικῆς Καλλιτεχνικῆς Ἐταιρείας» παμψηφεί ἐξελέγησαν πρόεδρος μὲν ὁ κ. Παναγ. Μερλόπουλος πρῶτον ὑποργὸς τῆς δικαιοσύνης, Γεν. Γραμματεὺς δὲ ὁ συνεργάτης μᾶς κ. Πέτρος Ζητουνιάτης.

Εἰς ἕνα βιβλίον «Die Makedonier, ihre Sprache und ihr Volkstum» ἐκδοθὲν τελευταίως ὁ κ. Ο. Hoffmann μελετᾷ τὰ λείψανα τῆς μακεδονικῆς γλώσσης, διὰ τῶν ὁποίων μόνον θὰ λυθῇ τὸ ζήτημα ἂν οἱ Μακεδόνες ἦσαν Ἕλληνες ἢ ὄχι.

Ἀναζητεῖ πρῶτον τὰς «πηγὰς τῆς μακεδονικῆς γλώσσης», μελετᾷ κατόπιν «τὸ ἀρχαῖον μακεδονικὸν λεξιλόγιον» τὰ «κύρια ὀνόματα» τῶν ἀνθρώπων τὴν «μακεδονικὴν διάλεκτον» καὶ τὴν «ἰδρυσιν τοῦ μακεδονικοῦ κράτους». Καὶ φθάνει εἰς τὸ συμπέρασμα ὅτι οἱ Μακεδόνες ἦσαν Ἕλληνες. Ἦσαν ἐκ τῶν ἑλληνικῶν φύλων τὰ ὁποῖα κατεῖχον τὴν χώραν τὴν κειμένην μετὰ τοῦ Πίνδου καὶ τῆς Ἰλυρίας. Ἐγκατασταθέντες εἰς τὴν πεδιάδα ἡ ὁποία ἐκτείνεται πρὸ τοῦ Βερμίου, εἰς τὰς ὄχθας τοῦ Ἀλιάκμονος, εὐρήκαν ἐκεῖ μίαν φύλιν Ἰλλυροφραγκικὴν. Τὴν συνεχώνευσαν μετ' ὁ κράτος των, καὶ στὰν ὁ Ἀρχέλαος ὀργάνωσε τὸ κράτος στρατιωτικῶς, ἐδέχθη εἰς τὴν φάλαγγα τοὺς μὴ Ἕλληνας κατοίκους. Συνέπεια φυσικὴ ἦτον ὅτι πολλὰί λέξεις τῆς Ἰλλυρικῆς ἢ θρακικῆς γλώσσης εἰσῆλθον εἰς τὸ μακεδονικὸν λεξιλόγιον καὶ ὅτι πολλὰί ἑλληνικαὶ λέξεις παρεμορ-

φώθησαν ὑπὸ τὴν ἐπίδρασιν τῆς συγχωνεύσεως αὐτῆς. Οἱ Μακεδόνες δὲν ἔπαυσαν ποτὲ νὰ αἰσθάνονται ἑαυτοὺς Ἕλληνας, νὰ ὀμιλοῦν ἑλληνικά. Ποτὲ δὲν ἀπεμακρύνθησαν τοῦ ἑλληνικοῦ πολιτισμοῦ, τοῦ ὁποίου ὑπῆρξαν φύλακες ὅταν κατέπεσε ἡ δύναμις τῆς Ἑλλάδος. Οἱ Μακεδόνες βασιλεῖς ἐθεώρουν ἑαυτοὺς Ἕλληνας, ἡ δὲ ἄκτικὴ γλῶσσα ἐγίνε ἐπίσημος γλῶσσα των. Διότι παρέβλεψαν οἱ μελετήσαντες τὸ ζήτημα τὴν ιστορικὴν αὐτὴν ἐξέλιξιν τοῦ μακεδονικοῦ κράτους, δὲν κατώρθωσαν νὰ λύσουν τὸ πρόβλημα. τῆς καταγωγῆς τῶν Μακεδόνων

Τὸ κατωτέρω τεμάχιον εἶνε ἀπὸ μίαν ἐπιστολὴν τοῦ Ἑνρικ Ἰφεν: «Ἐνθυμῶμαι τὴν Τραγικὴν Μοῦσαν εἰς μίαν αἰθουσαν τοῦ Βατικανοῦ. Κανένα ἔργον γλυπτικῆς δὲν εἶχε τόσο φῶς γιὰ μένα. Τολμῶ νὰ πῶ ὅτι αὐτὸ μοῦ ἀπεκάλυψε τί εἶνε ἡ ἀρχαία τραγωδία. Ἡ ἀπεριγράφτος, ὕψηλὴ, καὶ γαληναία χαρὰ εἰς τὴν ἔκφρασιν τοῦ προσώπου, ἡ πλατυστεφανωμένη μὲ φύλλα κεφαλῆ, ποῦ ἔχει κατὶ ὑπεργηϊνὸς ἀπληστον καὶ Βακχειακόν, τὰ μάτια ποῦ θεωροῦν συγχρόνως τὸν ἴδιον ἑαυτὸν τους καὶ διαμέσου καὶ μακρὰν ἐκείνου ἐπὶ τοῦ ὁποίου εἶνε προσηλωμένα—ἔτσι ἦταν ἡ ἀρχαία τραγωδία».

ΠΡΟΤΟΜΗ ΤΟΥ ΣΟΛΩΜΟΥ ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

Τῆ πρωτοβουλία τῶν «Παναθηναίων»

— ἀδεία τοῦ Ὑπουργείου —

Ἐκ προηγουμένων εἰσφορῶν Δρ. 2.115.55
Διὰ τοῦ κ. Σ. Σαφεριάδη » 33.75

Δρ. 2.149.30

Τὸ ἀπαιτούμενον ὀλίγον ποσὸν εἶναι 3500 περίπου. Ὑπολείπονται περὶ τὰς 1500. Καὶ τὸ ὑπενημιζόμενον εἰς ὄλους. Ὅλοι ἔζησαν καὶ ζοῦν μὲ τοὺς στίχους τοῦ ὕμνου τῆς ἐλευθερίας.

Αἱ εἰσφοραὶ στέλλονται εἰς τὰ γραφεῖα τῶν «Παναθηναίων», ὁδὸς Ἀριστοτέλους 35.

ΟΛΙΓΟΣΤΙΧΑ

Ὁ Θεακικὸς Πατριωτικὸς Σύλλογος παρεκάλει τὴν Κυβέρνησιν ν' ἀνακηρύξῃ διὰ Β. Διατάγματος Ἕλληνας ὑπηκόους ὄλους τοὺς πρόσφυγας τῆς Βουλγαρίας καὶ Ἀνατολικῆς Ρωμυλίας καὶ ἐπιτρέψῃ τὴν κατάταξιν αὐτῶν εἰς τὸν στρατόν, συνιστώσα, εἰ δυνατόν, ἰδιαίτερον «Σύνταγμα τῆς Ἀνατολικῆς Ρωμυλίας ἢ τῆς Θεάκης».

Ὁ Σύλλογος τονίζει τὴν σημασίαν τοιαύτης πράξεως τῆς Κυβερνήσεως, διὰ τῆς ἧποιας θὰ ἐθερμαίνετο τὸ φρόνημα τῶν ὑποδοῦλων καὶ αἱ ἐλπίδες τοῦ ἔθνους πρὸς τὸ ἐλεύθερον κράτος.

Οἱ ἐν Αἰγύπτῳ ἀδελφοὶ κ. κ. Ἀλέξανδρος καὶ Ἡρακλῆς Βόλτος προσέφεραν 100 λίρας ἀγγλικῆς, πρὸς ἄσκησιν τῆς ἑλληνικῆς νεολαίας εἰς τὴν σκοποβολήν.

Ἐνας γάλλος ἰατρός συμβουλεύει ἕνα φάρμακον κατὰ τῆς ἀγοραφοβίας. Πάρτε τὸν πάσχοντα καὶ

ὀδηγήσατέ τον ἦσχα ἦσχα μέσα εἰς τὴν κίνησιν καὶ τὸ πλῆθος. Συνηθισατέ τον νὰ βλέπῃ τοὺς ἄλλους διαβάτας κινουμένους ἀφόβως.

Εἰς μίαν μελέτην τῆς «Φιλοσοφικῆς Ἐπιθεωρήσεως» ἀναλύεται ἡ σκέψις, ἡ ὁποία εἶναι πολὺ ταχύτερα ἐν ὄνειρῳ. Ὡς ἀφετηρία λαμβάνεται τὸ ἐπικληθὲν «ὄνειρον τοῦ Μωροῦ καρατομουμένου», ὁ ὁποῖος ὀνειρεύεται ὅτι ζῆ κατὰ τὴν Ἐπανάστασιν, ὅτι συλλαμβάνεται, δικάζεται καὶ φέρεται εἰς τὴν λαμητόμον. Ζυγνᾶ τὴν στιγμὴν ποῦ καρατομεῖται. Καὶ βλέπει ὅτι ἐλύθη ἡ κουνουπιέρα του καὶ ἔπεσε ἐπάνω εἰς τὸν λαιμὸν του. Τὸ ὄνειρον δλόκληρον διήρκεσεν τὰς ὀλίγας στιγμᾶς ποῦ ἐχρειάσθη νὰ πέσῃ ἡ κουνουπιέρα.

Εἰς τὸ θέατρον Μαρξίξτον τοῦ Λονδίνου ἐδόθη διὰ 1900στὴν φορὰν «Ὁ ἰδιαίτερος γραμματεὺς» ὁ ὁποῖος ἔχει ἀποφέρει εἰς τὸν συγγραφέα του ἕως τώρα ὀκτὼ ἑκατομμύρια.

Ἐνας ζωγράφος προσετέθη εἰς τὸν κύκλον τῶν ἀθηναίων καλλιτεχνῶν, ὁ κ. Εὐάγγελος Ἰωαννίδης Θὰ τὸν ἐνθυμοῦνται οἱ ἀναγνώσται τῶν «Παναθηναίων» ἀπὸ δημοσιευθέντα ἔργα του Μᾶς ἔρχεται ἀπὸ τὴν Σμύρνην. Μία πολὺ εὐγενικὴ ὑπαρξίς ἀφοσιωμένη ὅλη εἰς τὴν τέχνην. Ὅταν ἐπισκεφθῶμεν τὸ ἐργαστήρι του θὰ γράψωμεν κατὶ περισσότερον ἐπὶ τῶν ἔργων ποῦ θὰ μᾶς ἐπιδείξῃ. Πρὸς τὸ παρὸν θὰ δημοσιεύσωμεν μίαν σπουδὴν του, ἡ ὁποία δείχνει ἀρκετὰ τὸ τάλαντον τοῦ ζωγράφου.

ΝΕΑΙ ΕΚΔΟΣΕΙΣ

Σημειώσεις Κριτικαὶ, ἱστορικαὶ καὶ τοπογραφικαὶ εἰς τὸ ἔπος «Ἀκρίταν» ὑπὸ Π. Καρολίδου (Ἀνατύπωσις ἐκ τῆς ἐπετηρίδος τοῦ Ἐθν. Πανεπιστημίου). Ἐν Ἀθήναις τύποις Π. Δ. Σακελλαρίου 1906.

Οἱ Χαλκοπερσῶσαι. Κωμῳδία εἰς πράξεις πέντε ὑπὸ Αἰμιλίου Augier κατὰ μετάφρασιν Ἀγγέλου Βλάχου (Βιβλιοθήκη Μαρασλή). Ἐν Ἀθήναις τύποις Π. Δ. Σακελλαρίου 1906.

Τὸ ἐκκλησιαστικὸν δίκαιον τῆς ὀρθοδόξου Ἀνατολικῆς ἐκκλησίας ὑπὸ Δεὸς Νικοδήμου Μιλάς κατὰ μετάφρασιν Δεὸς Μελετίου Ἀποστολοπούλου. Ἐν Ἀθήναις τύποις Π. Δ. Σακελλαρίου 1906.

Ἐνέργεια ὄλη καὶ αἰθῆρ ὑπὸ Κ. Δ. Ζέγγελη.—Λόγος ἐναρκτήριος εἰς τὸ μάθημα τῆς χημείας.—Ἀθῆναι τυπογρ. Π. Δ. Σακελλαρίου.

Ὁ Ἐθνομάρτυς πατριάρχης Κύριλλος ὁ Δούναρις ὑπὸ Ἰεζεκιήλ Βελανιδιώτου. Ἀθῆναι τυπογρ. Π. Δ. Σακελλαρίου.

Φύλλα ἡμερολογίου ὑπὸ Δημ. Ι. Καλογεροπούλου. Ἀθῆναι, δρ. 1.

Aræ et vita par René Gillonin. Paris E. Sansot & C^s frs. 3.50.

Ἀγγέλλονται:

Le mouvement universel — théorie nouvelle sur le mouvement des corps célestes — par Constantin Lycortas.